

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**TRESTNĚPRÁVNÍ OCHRANA AUTORSKÝCH DĚL
V PROSTŘEDÍ INTERNETU**

vedoucí diplomové práce
Doc. JUDr. Alexander Nett, CSc.

vypracoval
Marek Chudoba

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Trestněprávní ochrana autorských děl v prostředí Internetu zpracoval sám a uvedl jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 01. 12. 2008

Marek Chudoba

Rád bych na tomto místě poděkoval za podnětné rady při tvorbě a za vedení mé diplomové práce panu docentu JUDr. Alexandru Nettovi, CSc.

Obsah

I. ÚVOD	6
II. VYMEZENÍ NĚKTERÉHO POUŽITÉHO POJMOSLOVÍ A ZKRATEK.....	8
III. EXKURZ DO OCHRANY AUTORSKÝCH DĚL (AUTORSKÝCH PRÁV).....	11
III. 1. O OCHRANĚ AUTORSKÝCH PRÁV OBECNĚ	11
III. 1.1. <i>Historický nástin vývoje ochrany autorských práv v ČR</i>	14
III. 1.2. <i>Ochrana autorských děl v ČR dnes</i>	15
III. 1.3. <i>Ochrana autorských práv pomocí jiných právních odvětví – stručný exkurz</i>	22
III. 1.4. <i>Poznámka k právní povaze Internetu</i>	23
IV. TRESTNĚPRÁVNÍ OCHRANA AUTORSKÝCH PRÁV (DE LEGE LATA)	25
IV. 1. OCHRANA AUTORSKÝCH DĚL POMOCÍ TRESTNÍHO PRÁVA – ÚVODNÍ EXKURZ	25
IV. 2. STRUČNÝ EXKURZ O OCHRANĚ AUTORSKÝCH PRÁV ZA ÚČINNOSTI ZÁKONA Č. 140/1961 SB.	27
IV. 3. SOUČASNÁ POZITIVNÍ ÚPRAVA DLE AKTUÁLNÍHO ZNĚNÍ § 152 TRESTNÍHO ZÁKONA	29
IV. 4. VĚCNÁ, MÍSTNÍ A ČASOVÁ PŮSOBNOST AUTZ A TRZ A OTÁZKA MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO	36
IV. 4.1. <i>Věcná, místní a časová působnost AutZ a TrZ</i>	36
IV. 4.2. <i>Otázka mezinárodního práva soukromého, event. kolizních norem</i>	39
IV. 5. PACHATEL TČ DLE § 152 TRZ S OHLEDEM NA SPECIFIKA INTERNETU	40
IV. 6. ÚLOHA ORGÁNŮ ČINNÝCH V TRESTNÍM ŘÍZENÍ; VÝKLAD ÚPRAVY V TRESTNÍM ŘÁDU	44
IV. 6.1. <i>Obecný výklad a problematika dokazování</i>	44
IV. 6.2. <i>Poškozený a jeho postavení u TČ dle § 152 TrZ</i>	47
IV. 6.3. <i>Adhezní řízení</i>	48
IV. 6.4. <i>Problematika vyčíslení škody (nejen) v adhezním řízení</i>	50
IV. 7. KOMPARACE ČESKÉ AUTORSKOPRÁVNÍ A TRESTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVY S VYBRANÝMI STÁTY SVĚTA	52
IV. 7.1. <i>Komparace se Slovenskou republikou</i>	52
IV. 7.2. <i>Komparace s Velkou Británií</i>	53
IV. 7.3. <i>Komparace s USA</i>	56
IV. 7.4. <i>Komparace se SRN</i>	58
IV. 7.5. <i>Evropské trestní právo a europeizační snahy v rámci trestního práva</i>	58
IV. 8. SITUACE Z POHLEDU ZÁKONA O SOUDNICTVÍ VE VĚCÍCH MLÁDEŽE	60

V. PRÁVNÍ ÚPRAVA V TRESTNÍM ZÁKONĚ A TRESTNÍM ŘÁDU <i>DE LEGE FERENDA</i>	61
V. 1. PRÁVNÍ ÚPRAVA V PŘIPRAVOVANÉM TRESTNÍM ZÁKONÍKU	61
V. 2. PRÁVNÍ ÚPRAVA V PŘIPRAVOVANÉM TRESTNÍM ŘÁDU	65
VI. TZV. PIRÁTSTVÍ NA INTERNETU A JEHO VARIACE V PRAXI (NEJEN) „ČESKÉHO“ INTERNETU	68
VI. 1. VÝVOJ A POJEM FENOMÉNU TZV. PIRÁTSTVÍ NA INTERNETU V ČR A VE SVĚTĚ	68
VI. 2. PROGRESIVNÍ VÝVOJ A ONLINE PIRÁTSTVÍ.....	70
VI. 3. AKTUÁLNÍ ZPŮSOBY PÁCHÁNÍ TRESTNÉHO ČINU DLE § 152 TRZ JAKO ONLINE PIRÁTSTVÍ NA „ČESKÉM“ INTERNETU	73
VI. 4. VLASTNÍ DOKUMENTACE PORUŠOVÁNÍ AUTORSKÝCH PRÁV NA INTERNETU ..	79
VII. STATISTICKÉ ZHODNOCENÍ VÝSKYTU TRESTNÝCH ČINŮ V OBLASTI AUTORSKOPRÁVNÍ OCHRANY V ČR A SOUVISEJÍCÍ DATA	82
VIII. VLASTNÍ NÁVRHY LEGISLATIVNÍCH MODIFIKACÍ PRO ZLEPŠENÍ TRESTNĚPRÁVNÍ OCHRANY AUTORSKÝCH DĚL V PROSTŘEDÍ INTERNETU <i>DE LEGE FERENDA</i>	85
IX. ZÁVĚR	88
X. RÉSUMÉ (IN ENGLISH)	93
XI. ZDROJE POUŽITÉ PRO TUTO PRÁCI	96

I. Úvod

Autorská díla jsou díky jejich atributům do určité míry specifickým předmětem právních vztahů mezi rozličnými subjekty a i proto dlouho v minulosti byla a v současnosti jsou tato díla téměř vždy pod, svým způsobem, unikátní ochranou práva takřka všude ve světě a to jak na úrovních státních, tak i na úrovni mezinárodní, resp. evropské.

V době, z historického měřítká nepříliš vzdálené, byla u nás autorská práva¹ u některých autorských děl svým způsobem považována za jakási práva „veřejná“ čili práva náležející vlastně „všem“, kdy tento názor byl často praktikován v některých ohledech vlašnou či žádnou úctou k autorským právům autorů (i zahraničních) u specifických autorských děl (zejména zahraničních počítačových programů); k tomu notně přispívalo samotné pojetí socialistického vlastnictví a postoj státního aparátu té doby k reálné ochraně daných autorských práv. Po tzv. Sametové revoluci došlo ke změně společenského systému a určitých společenských hodnot a tím pozvolna nutně i ke změně normotvorby v oblasti ochrany autorských práv (mj. i k úpravě trestněprávní).

Další zlomový okamžik přichází s nástupem média pojmenovaného Internet. Dnešní a nedávno minulý překotný technický pokrok a s tím související vyšší penetrace osobních počítačů a jim podobných zařízení připojitelných na síť Internet mezi obyvatelstvo v České republice, klade nové nároky na zabezpečení ochrany autorských děl v tomto nově vytvořeném komunikačním médiu, neboť ochrana práv ulpívajících na dílech autorských, které je možno v Internetovém virtuálním prostoru šířit, není a nemůže být jen záležitostí technickou a je nutno je chránit právními prostředky přinejmenším stejně hodnotně jako je tomu v jiných prostředích, v nichž se autorská díla mohou vyskytovat a v nichž mohou být ohrožována či porušována autorská práva k nim náležející.

Trestněprávní ochrana je nazývána ochranou „poslední instance“, tedy ochranou *ultima ratio*², neboť má v zásadě nastoupit až v okamžiku, kdy ostatní právní odvětví poskytující ochranu dotčeným právům a zájmům poškozeného či společnosti z různých důvodů selžou. Nejinak je tomu i u ochrany autorských děl, která je poskytována trestním právem v České republice v zásadě v okamžiku, kdy není vůbec či jen stěží možné využít ochranných institutů vyplývajících z práva soukromého (mnohdy však z vůle poškozených,

¹ Kde se v této práci hovoří o „ochraně autorských děl“ či „o ochraně autorských práv“ míní se tím *promiscue* „ochrana autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi“, není-li z textu vyvoditelný jiný význam.

² Blíže viz JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Linde Praha, a.s., 2005. s. 21 či v odůvodnění rozhodnutí Ústavního soudu ČR I. ÚS 69/06.

kteří si trestním řízením získávají výhodnou pozici pro případný civilní spor), ani institutů méně závažných veřejnoprávních (zejména správních – přestupkové řízení) a je tak nutno sáhnout k ochraně veskrze konečné a nejvíce (co do důsledků) závažné, čili k ochraně trestněprávní.

Protože existuje Internet stále ještě v určitých ohledech jako právně nepodchycená či jen s obtížemi uchopitelná „věc“³ a jen postupně se v recentní době konsolidovaly právní normy týkající se jeho užívání a též zneužívání, což nemohlo minout ani naše právní normy trestní a autorské, považují rozpracování tématu trestněprávní ochrany autorských děl za aktuální i s ohledem na stále masivní porušování práv k autorským dílům v prostředí Internetu a často selhávající či nemožnou mimotrestní ochranu těchto práv.

Tato práce si klade za cíl rozpracovat zejména krátké pojednání obecně o ochraně autorských děl v minulosti a krátký teoretický úvod do autorského práva⁴, aby posléze mohlo být přistoupeno k exkurzu trestněprávní roviny ochrany autorských děl (autorských práv) od historie přes nedávnou minulost až po současnost, přičemž paralelně bude prolínána pozitivně právní úprava s technickým vývojem komunikačního média – Internetu. Zároveň se obsah práce vyvíjí s ohledem na zájem chráněný § 152 TrZ, proto rozbor trestněprávní ochrany průmyslových práv (§ 151 TrZ) a porušování práv k ochranné známce, obchodnímu jménu a chráněnému označení původu (§ 150 TrZ) nebude v této práci nosným bodem. Práce shrnuje právní stav *de lege lata* a *de lege ferenda*. Součástí je rovněž krátké srovnání se zahraničními právními úpravami.

Základním tvrzením a tezí, která má být v práci rozpracována a finálně zodpovězena, je, zda, a případně do jaké úrovně, je použitelná současná trestněprávní ochrana autorských děl v prostředí Internetu, zda je třeba změn v této právní oblasti a případně jakých.

AUTOR

Tato práce vychází z právního a faktického stavu ke dni 1. září roku 2008, není-li explicitně uvedeno jinak. Není-li uvedeno jinak, jsou právní normy uváděny vždy ve znění všech pozdějších předpisů.

³ Internet nelze považovat za věc ve smyslu zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník. O právní povaze Internetu bude pojednáno v dalších kapitolách.

⁴ *Sensu lata*, čili obecně (v objektivním smyslu) jako souhrnu právních norem upravujících společenské vztahy vznikající z tvorby a společenského uplatňování autorských děl – viz. MADAR, Zdeněk, et al. *Slovník českého práva*. Praha: Linde Praha, 2002. s. 145.

II. Vymezení některého použitého pojmosloví a zkratek

Na tomto místě jsou uvedeny jen vybrané pojmy a zkratky, ostatní pojmy a zkratky jsou uvedeny přímo v textu či jako poznámka pod čarou pro srozumitelnost výkladu.

Osobní počítač (personal computer, PC) je „druh počítače, který se vyznačuje kompaktností a je určen k osobní potřebě uživatele. Termín i vlastní počítače byly vytvořeny koncem 70. let jako protiváha sálovým počítačům, které pracovaly jako složité organismy s obsluhou i několika desítek lidí a s desítkami až stovkami pracovních míst.“⁵ Mohu říci, že sálové počítače jsou dnes téměř minulostí a převládly i u rozsáhlých výpočetních středisek počítače osobní rozličných producentů.

Server je v podstatě osobním počítačem, mnohdy vysoce výkonným, který zpravidla vykonává specifické úkoly pro jiné PC, například zprostředkovává komunikaci mezi nimi, slouží k ukládání dat ze síťového provozu, provozování elektronické pošty, zprostředkovává připojení k Internetu apod.

*Data jsou zjednodušeně řečeno informace, se kterými počítač pracuje a zpracovává je. Nejzákladnější jednotkou dat je tzv. binární kód reprezentovaný logickými hodnotami 1 a 0, zkráceně jde o *bit*, všechny ostatní jednotky jsou od bitu odvozeny a jsou jeho násobky. Za data bývají běžně označovány veškeré informace v jakékoli formě, zpracovávané jakoukoli komponentou PC (video soubor, audio soubor, instalační program apod.).*

*Internet je decentralizovaná počítačová síť (spojení osobních počítačů, serverů a podobných zařízení), která nemá žádný centrální řídicí či organizační střed nebo centra; typově jde o síť, kam při splnění určitých technických parametrů může vstupovat každý, a je též pojímána jako „více počítačových sítí navzájem propojených a schopných komunikace a jako celosvětová informační a komunikační síť ... Vychází z celé řady sítí, které jsou navzájem přemostěny (propojeny).“⁶ Internet bývá považován některými za „dítě studené války“, neboť zevšednělo, že původně vznikl jako armádní projekt, který měl zajistit vyřešení problému funkčnosti a komunikace ostatních strategických počítačů ve Spojených státech amerických po jaderném útoku na cíle (části sítě) v USA. Později proniká toto řešení do akademických struktur a o něco později na základech sítě ARPAnet vzniká počátkem 80. let Internet a v roce 1993 vzniká pak standard WWW (čili *World-Wide-Web*, volně přeloženo*

⁵ Citováno z HLAVENKA, Jiří, et al. *Výkladový slovník výpočetní techniky a komunikací*. Praha: Computer Press, 1997. s. 306.

⁶ *Ibidem*. s. 209.

jako světově rozšířená pavučina), čili Internet v současné podobě (zejména se tehdy objevil hyperlink, čili odkaz na internetové stránce, který zpravidla po odkliknutí myší automaticky prolne do jiného elektronického dokumentu/stránky).

Stručně lze tuto „pavučinu“ popsat jako miliony PC koncových uživatelů, které se připojují přes připojovací servery poskytovatelů připojení do Internetu, „za“ servery poskytovatelů připojení k Internetu jsou další servery, které tvoří drtivou většinu obsahu Internetu (obsahují služby elektronické pošty, webové stránky a podobné).

Nutno ještě podotknout, proč užívám v této práci slova Internet a nikoli internet; přidržuji se oficiálního výkladu Pravidel českého pravopisu a názoru Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR⁷, kdy je v zásadě internet pojímán jako jakákoli možná propojená počítačová síť, a Internet je celosvětová komunikační síť (tedy ona největší, nejrozšířenější a nejpoužívanější Síť sítí), čili „jde o konkrétní celosvětový systém, s konkrétními propojkami apod.“⁸

Internetová stránka, webová (www) stránka, počeštěle „nástěnka“ je specifickým typem elektronického dokumentu, zpravidla textu, který bývá doplněn o další data (obrázky, animace aj.) a je umístěn zpravidla na serveru v Internetu tak, že je zpřístupněn komukoli, kdo požádá o jeho zobrazení pokynem v PC připojeném do Internetu.

Internetový provider (internet service provider, ISP, poskytovatel Internetového připojení) je zpravidla právnická osoba, která poskytuje běžnému koncovému uživateli připojení jeho PC do Internetu.

Internetový prohlížeč je specializovaný software pro prohlížení elektronických dokumentů v Internetu (dnes je nejrozšířenější Microsoft Internet Explorer a Mozilla Firefox).

Download je stahování, nahrávání dat z Internetu do autonomního PC.

Upload je odesílání dat do Internetu z autonomního PC.

Offline značí stav, kdy je PC (server) nebo data na něm uložená nepřístupný pro jiné PC a servery v počítačové síti.

Online značí stav opačný ke stavu offline.

⁷ Blíže také viz Jazyková poradna Ústavu pro jazyk český AK ČR online na <http://www.ujc.cas.cz/poradna/porfaq.htm>.

⁸ Uvádí SMEJKAL, Vladimír, et al. *Právo informačních a telekomunikačních systémů*. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 401 (poznámka pod čarou).

Zkratky použité v této práci:

Ústava – Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Listina – Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Úmluva – Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (jako sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.)

AutZ – zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

TrZ – zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon

NTrZ – vládní návrh Trestního zákoníku (ve znění zveřejněném ke dni 3. 9. 2008)

TČ – trestný čin ve smyslu ust. § 3 TrZ

TrŘ – zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (Trestní řád)

NTrŘ – věcný záměr rekodifikovaného Trestního řádu (ve znění zveřejněném ke dni 16. 11. 2008)

ZSVM – zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

OČVTŘ – orgány činné v trestním řízení dle TrŘ

SKPV – Služba kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky

ObčZ – zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád

ObchZ – zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník

PřesZ – zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

DMCA – Digital Millenium Copyright Act (2000), Spojené státy americké

CDA – Communication Decency Act (1996), Spojené státy americké

TDG – Teledienstgesetz, jako část zákona SRN: Informations- und Kommunikationsdienste- Gesetz (1997)

III. Exkurz do ochrany autorských děl (autorských práv)

III. 1. O OCHRANĚ AUTORSKÝCH PRÁV OBECNĚ

Autorská díla⁹ jsou z pohledu některých jiných právních pododvětví než pododvětví autorskoprávního požívatelem právní ochrany s výrazně delší tradicí na rozdíl od jiných předmětů soukromoprávních vztahů a co je rovněž příznačné – s dlouholetou tradicí mezinárodněprávní a evropské ochrany. Autorská díla řadíme k „výsledkům duševní tvořivé činnosti“¹⁰. Dle Světové deklarace o duševním vlastnictví¹¹ je možno konstatovat, že „to byla právě vynalézavost, smysl pro objevování i tvořivé zdokonalování již dosaženého, co v průběhu dějin posouvalo možnosti a schopnosti člověka v materiální i nemateriální oblasti“. A protože „není dána všem členům lidské společnosti ve stejné míře, rozsahu či zaměření“¹² schopnost k utváření duševního vlastnictví, musí zde nastoupit právo, aby upravovalo vztahy vyplývající z duševního vlastnictví tak, aby „byla zabezpečena možnost tvorby i užití těchto duševních hodnot a pro stimulaci tvůrců a zabezpečenou pozici uživatelů“¹³. Je však holou pravdou, že „duševní vlastnictví a jeho právní ochrana byly a někdy stále jsou leckdy i pro odbornou veřejnost relativně efeménními pojmy“¹⁴. Zdá se však, že se situace pozvolna mění pro autory k lepšímu. Může za to i lepší spolupráce států na mezinárodní scéně, kdy i přes stále přítomnou odlišnost úpravy autorských práv v různých státech a odlišnou morálku a způsob nazírání na duševní dílo, dochází k pregnantní unifikaci a harmonizaci.

V současnosti můžeme dle mého názoru generalizovat a dělit ochranu autorských děl (autorských práv) dle subjektů, které různou mírou a způsoby (zejména právními) přispívají k této ochranné činnosti (ochrana těmito složkami je patrná takřka ve všech státech světa):

- a. Nadnárodní a mezinárodní organizace nevládního charakteru
- b. Mezistátní a mezivládní formy kooperace a koordinace
- c. Státní útvary (ochrana impériem)
- d. Národní organizace nevládního charakteru působící ve státních útvarech
- e. Autoři autorských děl

⁹ K současnému významu tohoto slovního spojení viz § 2 AutZ. Často bývá *promiscue* uváděn pojem autorských děl a duševního vlastnictví; duševní vlastnictví je však pojmem širším.

¹⁰ Viz. SMEJKAL Vladimír, et al. *Právo informačních a telekomunikačních systémů*. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 319.

¹¹ Pocházející od Politické poradní komise Světové organizace duševního vlastnictví (2001), citováno z KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, et al. *Občanské právo hmotné*. Sv. 3. Praha: ASPI Publishing, 2002. s. 177.

¹² *Ibidem*. s. 178.

¹³ *Ibidem*. s. 179.

¹⁴ Viz. KUPKA, Petr. Autorské právo z pohledu práva trestního. *Trestněprávní revue*, 2003, č. 3, s. 73.

f. Koncoví uživatelé („konzumenti“)

Nadnárodní organizace a mezinárodní organizace nevládního charakteru jsou subjekty, jejichž často jediným cílem je právě ochrana autorských práv a to rozličnými způsoby (za všechny např. WIPO¹⁵ – Světová organizace duševního vlastnictví, IFPI¹⁶ – Mezinárodní federace hudebního průmyslu či „softwarová“ BSA¹⁷) – od působení na jednotlivé koncové uživatele („konzumenty“) autorských děl výchovnou činností přes zaštiťování soudních pří vedených autory, až po ovlivňování (lobby) u národních zákonodárců v různých koutech světa ve prospěch autorských práv. Pokrývají celou šíři možných autorských děl a autorských práv, jsou obecněji (WIPO) či úžeji zaměřené (BSA).

Vhodně tyto organizace doplňují samotný mezistátní a mezivládní tlak vyvíjený na státy s nižší mírou ochrany autorských práv státy rozvinutějšími (mj. např. podmiňováním různých obchodních dohod přistoupením k úmluvám o ochraně duševního vlastnictví), a samotnou „nekonfrontační“ spoluprací (koordinací, kooperací) států za účelem jednotnějšího postupu v otázkách ochrany autorských práv.

Navíc i státní útvary samé přehodnocují své postoje k porušování autorských práv k lepšímu, neboť případnou toleranci porušování autorských práv jednoznačně zvyšují negativní jevy s tímto porušováním související (od daňových úniků po nižší zaměstnanost, nižší mezinárodní prestiž a podobné). Státy mají oproti všem ostatním subjektům obrovskou výhodu v možnosti uplatňování svrchované (suverénní) moci (*imperium*)¹⁸ a tím i vymáhání legality na svém území (tedy mají i monopol na vykonávání trestů dle vlastních trestních norem). K tomu jim vypomáhají rovněž národní nevládní organizace hájící ochranu autorských práv (často se jedná o státní či regionální odnože nevládních organizací mezinárodních – např. Mezinárodní federace hudebního průmyslu České republiky¹⁹); řadím sem i organizace sdružující autory (v České republice – např. OSA – Ochranný svaz autorský²⁰), kterým národní legislativa často připouští i některá speciální práva (v ČR jakožto tzv. kolektivním správcům²¹).

¹⁵ World Intellectual Property Organisation – www.wipo.int.

¹⁶ International Federation of the Phonographic Industry – www.ifpi.org.

¹⁷ Business Software Alliance – www.bsa.org.

¹⁸ Blíže viz. FILIP, Jan, SVATONĚ, Jan, ZIMEK, Josef. *Základy státovědy*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy Univerzity v Brně, 1997. s. 21 an.

¹⁹ www.ifpicr.cz.

²⁰ www.osa.cz.

²¹ Srovnej např. § 97 an. AutZ.

Samotní autoři („producenti“²²) autorských děl vzhledem k omezenějším možnostem působení na změny legislativy státu přispívají k ochraně autorských děl v zásadě buď účastí (často majetkovou) ve zmíněných nevládních organizacích chránících jejich práva k dílu či vytvářením ochrany technického charakteru (týká se zejména audiovizuálních děl, počítačových programů apod.) a v neposlední řadě také důslednějším vymáháním svých subjektivních práv, neboť jen jim „originárně“ přísluší tzv. dispoziční zásada zahájení civilního soudního procesu²³.

V posledních letech se zvyšuje k lepšímu i postoj jednotlivých osob (fyzických i právnických) k otázce porušování autorských práv; postoj těchto osob („konzumentů“, uživatelů) se zdá být pro díla šířitelná přes síť Internet klíčovou otázkou s ohledem na latentnost způsobované škody a obecně celé této nezákonné činnosti, kterou tyto subjekty způsobují neoprávněným zásahem do práv autorských. Důvody těchto subjektů soukromého práva pro lepší ctění ochrany autorských práv jsou však rozličné a jedním z důvodů je bezesporu i „přísnější“ hrozba trestu (trestního postihu) fyzických osob, u právnických pak zejména ztráta prestiže a podobné (u nás přicházely v úvahu i citelné tresty pro právnické osoby, o jejichž trestnosti se uvažovalo do nového trestního kodexu – např. i její zrušení, avšak nyní – ve vládním návrhu nového Trestního zákona²⁴ – byla trestní odpovědnost právnických osob zcela vynechána a je ponecháno „trestání“ právnických osob hlavně v rukou správního práva). Trestní odpovědnost právnických osob by však právě pro ochranu autorských děl byla podle mého názoru velice vhodná, neboť by zajisté působila takováto trestní úprava odstrašujícím preventivním způsobem, který by mohl být snad subsidiární k individuální trestní odpovědnosti fyzických osob (jak ji známe dnes). Pro zvláště závažné způsoby porušení autorských práv by přicházely na řadu radikální tresty pro právnické osoby (typicky zrušení). Podle všeho však ani do budoucna neutichnou hlasy odpůrců trestní odpovědnosti právnických osob ani zastánců této varianty, kdy podle všeho je tato otázka velmi štěpící pro krajní názory (obou pólů) v rámci trestněprávní vědy a „zastánci obou stran používají velmi silné argumenty a na svých pozicích dlouhodobě setrvávají“²⁵.

²² Tento termín nelze *de iure* používat místo „autor autorského díla“, použit byl jako zkratka k vyjádření opaku termínu konzument autorského díla – čili uživatel.

²³ Blíže viz. ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. Praha: Linde Praha, a.s., 2001. s. 113.

²⁴ Přístupné i online na <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?k=381&o=23&j=33&d=160504>.

²⁵ Citováno z MUSIL, Jan, PRÁŠKOVÁ, Helena, FALDYNA, František. Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob *de lege ferenda*. *Trestní právo*. 2001, č. 3, s. 6-15. Srov. i výčet možných trestů pro právnické osoby – *ibidem*. s. 15.

Způsoby zajištění vyšší ochrany autorských děl (autorských práv), resp. zmenšení míry výskytu porušení a ohrožení autorských práv jsou celosvětově mnoha možností, podle mne přichází v úvahu například toto rozdělení způsobů ochrany:

- Právní (viz. dále)
- Technické (ochrana technickými prostředky a zařízeními, např. protikopírovacími technikami u software)
- Edukační (pořádání seminářů, informativních porad, samotná činnost orgánů činných v trestním řízení aj.)
- Jiné (např. marketingové a kombinace předešlých)

III. 1.1. Historický nástin vývoje ochrany autorských práv v ČR

Historie ochrany autorských děl sahá až do poloviny 19. století, kdy v českých zemích platilo rakouské právo²⁶. Máme tak v porovnání se světem vcelku pestrá tradici právní úpravy duševního vlastnictví. Úplně první normou, která přímo zakotvovala autorskoprávní úpravu byl Císařský patent z roku 1846 č. 922 s.b.z.s. Jak však poznamenává TELEC²⁷, tak již v roce 1811 byly Všeobecným občanským zákoníkem (ABGB) chráněna některá autorská práva. Dalšími byly zákony č. 197/1895 ř.z. (i pro české země) a zákon č. XVI z r. 1884 pro Uhry; recepční normou (zákon č. 11/1918 Sb. z.) byly převzaty obě normy do právního řádu Československé republiky. Ke sjednocení úpravy rakouské a uherské došlo zákonem č. 218/1926 Sb. z. a n.²⁸

Poté, co došlo k přijetí Občanského zákoníku v 50. letech 20. století, byl vydán i Autorský zákon jako zákon č. 115/1953 Sb. Po přijetí dodnes účinného Občanského zákoníku v roce 1964 došlo i k přijetí, do roku 2000 účinného, Autorského zákona [zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon)]. Jak je poznamenáno v literatuře – již od poloviny 70. let však jde o překonaný zákon s ohledem na rozvoj techniky²⁹. Recepční normou zákonem č. 4/1993 Sb. byl výše uvedený Autorský zákon převzat do právního řádu nově vzniklé České republiky. Roku 2000 byl přijat zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), který se zásadní měrou podílel na zohlednění proběhlého vývoje autorskoprávní ochrany a rovněž převzal úpravy požadované Evropskou unií. Jde jistě

²⁶ Viz. např. TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. Přehled práva duševního vlastnictví a jeho právní ochrany v České republice. *Právní rádce*. 2004, č. 2, s. 2.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ K historickým souvislostem a sledu rakouských a uherských norem blíže viz. KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, et al. *Občanské právo hmotné*. Sv. 3. Praha: ASPI Publishing, 2002. s. 186 an.

²⁹ *Ibidem*. s. 187.

o předpis, jehož potřeba i úroveň byly a jsou vcelku velké; jak se však v praxi ukazuje, tak právě v oblasti Internetu úpravu některých oblastí zcela postrádá nebo je vícero možných výkladů některých ustanovení tohoto zákona pro použití autorských děl v tomto médiu, o tom blíže dále.

III. 1.2. Ochrana autorských děl v ČR dnes

Ochrana duševního vlastnictví³⁰, neboli též nehmotných statků³¹ v České republice patří z historického (viz. výše) a právně-zeměpisného hlediska k tzv. „rakousko-německým okruhům“³². Tím se zásadně odlišuje od některých jiných, zejména neevropských států – například USA, kde je pojímána ochrana autorských práv v některých případech odlišněji, zejména co se týče systému tzv. copyrightu³³, byť v poslední době dochází k určitému unifikování a harmonizaci způsobů pojetí ochrany autorského práva angloamerického i kontinentálního.

Česká republika je členem řady mezinárodních organizací – mezi patrně nejvýznamnější z hlediska autorských práv patří členství ve WIPO, UNESCO, WTO a OECD, přičemž *sui generis* je naše členství v Evropské unii a z toho plynoucí uplatnění práva EU na našem území³⁴.

Naše republika se od svého vzniku účastní mnoha mezinárodních smluv (úmluv) týkajících se ochrany autorských práv a mnohých těchto úmluv se účastní jako nástupce předchozích státních útvarů (viz recepční norma zák. č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky). TELEC³⁵ uvádí mj. následující příklady: Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví (1883), Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl (1886), Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví (1967), Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví – TRIPS

³⁰ Termín duševní vlastnictví je termínem modernějším, nehmotný statek je spíše termínem z oblasti římského práva a německých právních pramenů, jak o tom píše SMEJKAL, Vladimír, et al. *Právo informačních a telekomunikačních systémů*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 287.

³¹ Jde o „nehmotný předmět právních vztahů, zejména výsledek duševní činnosti – myšlenka nebo způsob jejího vyjádření, jméno nebo označení a rysy a projevy osobitosti subjektu. Nehmotné statky jsou předmětem průmyslového vlastnictví a jiného duševního vlastnictví, jejich pojmové znaky jsou vymezeny jako právem konstituované jevy“. Citováno z MADAR, Zdeněk, et al. *Slovník českého práva*. Praha: Linde Praha, 2002. s. 795.

³² Viz. TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví*. Brno: Doplněk, 2006. s. 18.

³³ Viz. BÍMOVÁ, Alena. *Počítačová kriminalita a naše doba*. Praha: IDG Czechoslovakia, a.s., 1990. s. 125.

³⁴ Právo EU je v této práci užíváno jako zastřešující pojem, tj. v zásadě všechny 3 pilíře, tj. právo Evropských společenství i druhý a třetí pilíř práva Evropské unie v souladu s výkladem ŠÍŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo*. Praha: Linde Praha, 2008. s. 72 an. Některé doktrinní spory o výklad tohoto termínu ponechávám stranou.

³⁵ Viz. TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví*. Brno: Doplněk, 2006. s. 18 an.

(1994), Smlouva o známkovém právu (1994), Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském (1996), Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (1996). Tyto smlouvy jsou samozřejmě ztvárněním zahraniční politiky České republiky, kdy součástí našeho ústavního pořádku je „nepochybně i princip respektování mezinárodních závazků, výslovně upravený v čl. 1 odst. 2 Ústavy a čl. 10 Ústavy“³⁶, čímž se podle mého ČR jednoznačně řadí ke státům tzv. právním³⁷.

K tomu je třeba zařadit také tzv. sekundární legislativu EU, ke které řadíme zejména nařízení a směrnice³⁸. Pro účely ochrany autorských práv jsou stěžejní v právu EU právě směrnice, kdy „směrnice samotná stanovuje ve formě závazné pro členské státy jen výsledek, jehož je třeba dosáhnout, zůstává na vnitrostátních orgánech, tzn. na národním právu, jakou formou a pomocí jakých prostředků budou tyto cíle uskutečněny“³⁹.

Pro účely této práce jsem z velkého množství směrnic upravujících problematiku počítačů, Internetu a autorských práv obecně vybral tyto:

- Směrnice Rady č. 91/250/EHS z 14. května 1991, o právní ochraně počítačových programů
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2006/116/ES, o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 96/9/ES, o právní ochraně databází
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2001/29/ES, o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v Informační společnosti
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2004/48/ES, o dodržování práv duševního vlastnictví
- z jiných jmenuji např. Doporučení Komise o kolektivní přeshraniční správě autorského práva a práv s ním souvisejících pro zákonné on-line hudební služby ze dne 18. května 2005, nebo z novějších Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému Výboru regionů k obecné politice v boji proti počítačové kriminalitě ze dne 22. 5. 2007.

³⁶ Viz. FILIP, Jan. *Ústavní právo České republiky*. Brno: Doplněk, 2003. s. 153.

³⁷ Blíže k pojmu právního státu viz. HARVÁNEK, Jaromír. *Teorie práva*. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 1998. s. 20 an.

³⁸ K podrobnějšímu srovnání viz. např. TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. Praha: Linde Praha, 2004. s. 63 an.

³⁹ Citováno z Anonymus. *ABC práva Evropských společenství*. Praha: Informační centrum Evropské unie při Delegaci Evropské komise v České republice, 2004. s. 93.

Lze říci, že pomocí mezinárodněprávních a mezivládních institutů (zejména mezinárodních smluv či členstvím v EU) ČR jednoznačně přispívá ke zvýšení právní jistoty našich občanů a zejména cizinců, což je v otázce autorských práv mimořádně důležité. K tomu všemu přispívá zejména též zásada tzv. aplikační přednosti mezinárodních smluv (při konfliktu s českým zákonem) a aplikační přednost legislativy EU před legislativou českou.

Z hlediska typicky „vnitrostátní“ legislativy je z pozice právní síly jednou z nejnvýše stojících právních norem (samozřejmě mimo Ústavy) pojímající ochranu autorů Listina, kdy „Listina obsahuje jak ústavní právo vlastnit majetek, včetně majetku nehmotného (čl. 11), tak i právo k výtvorům (čl. 34 odst. 1). Obě ústavní práva má na našem území každý; tedy i cizinec bez ohledu na vzájemnost“⁴⁰.

Základem a nejkompexnějším právním předpisem upravujícím problematiku autorského práva je v České republice zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). Tento zákon je postaven na klasickém dělení (dualistickém pojetí) autorských práv na práva tzv. osobnostní a práva tzv. majetková⁴¹, což je tradiční koncepce francouzská na rozdíl od německé⁴². Pod osobnostní práva lze „v podstatě zahrnout vše, co není majetkovým právem a co se dotýká oprávněných zájmů autora“⁴³. Tuto negativní definici lze „pozitivně“ vyložit způsobem, že jde o práva, jichž se autor nemůže vzdát; tato práva jsou nepřevoditelná a smrtí autora zanikají (§ 11 odst. 4 AutZ). Řadíme sem tedy právo rozhodnout o zveřejnění svého díla, osobovat si autorství, na nedotknutelnost svého díla, a neužívat dílo způsobem snižujícím jeho hodnotu (hl. § 11 odst. 1 až 3 AutZ). Tato práva nacházejí své uplatnění v některých případech zejména civilních soudních sporů a jak upozorňuje komentář, tak „nelze tato práva zaměňovat se všeobecnými osobnostními právy“⁴⁴ každé fyzické osoby, tak, jak přísluší dle účinného ObčZ.

Pro zaměření této práce bude podstatnějším ust. § 12 AutZ, který pojednává o právech majetkových, tedy o právu dílo rozmnožit (§ 13 AutZ), právo originál či rozmnoženinu díla rozšiřovat (§ 14 AutZ), pronajímat (§ 15 AutZ), půjčovat (§ 16 AutZ), vystavovat (§ 17 AutZ) a sdělovat dílo veřejnosti (§ 18 AutZ). Zejména je příznačné, že tato práva smrtí autora nezanikají a za života autora je výhradním právem autora udělit jinému smlouvou oprávnění

⁴⁰ Citováno z TELEČEK, Ivo, TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví*. Brno: Doplněk, 2006. s. 19 an.

⁴¹ Srovnej blíže Oddíl 2. a 3. Dílu 3. Hlavy I. AutZ.

⁴² Blíže Důvodová zpráva Vlády ČR k Zákonu č. 121/2000 Sb. ze dne 15. 11. 1999, in *ASPI* (ASPI ID): LIT14010CZ.

⁴³ Citováno z CHALOUPEKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související. Komentář*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007. s. 18.

⁴⁴ *Ibidem*.

k výkonu majetkových práv (všech či některých). Tato práva trvají ještě 70 let po smrti autora a nelze je postihnout výkonem rozhodnutí, ani dát do zástavy⁴⁵.

Autorem je obecně fyzická osoba, která dílo vytvořila (§ 5 odst. 1 AutZ). Specifické je postavení zaměstnavatele takovéto fyzické osoby a specifické jsou i některé další případy (např. dílo souborné) či spoluautorství⁴⁶.

Pojem autorského díla, které je předmětem ochrany dle AutZ, je rozveden v § 2 AutZ. Základně uvádím, že pojmové znaky, které autorské dílo musí splňovat (kumulativně) jsou⁴⁷:

- a. jde o výsledek tvůrčí činnosti autora (jen fyzické osoby), ne o činnost např. technickou či organizační.
- b. „povahová vlastnost díla být objektivně vnímáno jako výsledek tvůrčí kategorie umění, a v něm zvláště umění literárního, anebo tvůrčí kategorie vědy“⁴⁸, čili je chráněn výsledek tvůrčí činnosti, který vyplývá z literární a vědecké tvůrčí činnosti a jiné umělecké činnosti (viz. § 2 AutZ).
- c. tzv. efemérní materializace, čili nutnost, aby dílo bylo seznáno i jinými osobami než autorem, přičemž nemusí být upoutáno k materiálnímu podkladu (např. zvuková vlna).
- d. jedinečnost výsledku tvůrčí činnosti, čili neopakovatelnost díla; u počítačových programů, fotografií a databází se zákon spokojuje s „původností“ díla, neboť např. dosáhnout zcela neopakovatelného počítačového programu je nemožné.
- e. nevyloučení z autorskopravní ochrany, tj. nejde jen o nápad, matematický vzorec aj. dle § 2 odst. 6 AutZ a nejde o § 3 AutZ - úřední dílo aj. Do 21. 5. 2006 sem patřily i politické projevy, byly však novelou odstraněny z vyloučení.

AutZ sám uvádí v § 2 odst. 1 demonstrativní výčet autorských děl – pro účely této práce vybírám hlavně dílo hudební a audiovizuální (není však vyloučeno trestní stíhání pro ochranu i jiného autorského díla např. fotografie), kdy tyto doplňuje v § 2 odst. 2 AutZ o počítačový program.

Je ještě nutno podotknout, že ochrany požívají i tvůrčí zpracování díla již existujícího a překlad díla (týká se i překladu do jiného programovacího jazyka u počítačových programů).

⁴⁵ Blíže k tomu viz. TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví*. Brno: Doplněk, 2006. s. 37 an.

⁴⁶ V tomto odkazují na AutZ a příslušná ustanovení tohoto zákona.

⁴⁷ Posloupnost s využitím TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví*. Brno: Doplněk, 2006. s. 25 an.

⁴⁸ *Ibidem*. s. 26.

V I. Hlavě AutZ je rozvedeno autorské právo obecně. S ohledem na pojmenování trestného činu a zájmu, který chrání § 152 TrZ je nutno se krátce zmínit i o II. Hlavě AutZ, tedy o tzv. právech souvisejících s právem autorským. Dle § 1, písm. b) AutZ jde o práva: výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu, výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu, výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu, rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho vysílání, právo zveřejnitelé k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv a nakonec právo nakladatele na odměnu v souvislosti se zhotovením rozmnoženiny jím vydaného díla pro osobní potřebu. Podrobnější úprava těchto práv je uvedena v § 67 an. AutZ. Jak poznamenává TELEEC⁴⁹, tak u práv souvisejících s právem autorským jde o běžný majetek, který lze příslušným právním úkonem zcizit (s menší výjimkou u výkonných umělců).

Rovněž III. Hlava AutZ – čili zvláštní právo pořizovatele databáze, kdy databáze jako soubor nezávislých děl, údajů nebo jiných prvků, systematicky nebo metodicky uspořádaných a individuálně přístupných elektronickými nebo jinými prostředky, bez ohledu na formu jejich vyjádření (§ 88 AutZ) je chráněna (taktéž § 152 TrZ).

Jak již bylo poznamenáno, je výlučným právem autora dílo užit a nechat užit; jiné osoby jej na smluvním podkladě užívají nejčastěji formou licenční smlouvy, která je v ČR upravena v § 46 an. AutZ (licenční smlouva k předmětům průmyslového vlastnictví je poté upravena v § 508 an. ObchZ).

Stěžejní výjimku představuje tzv. volné užití díla, které je upraveno v § 30 AutZ, který v odst. 1 stanoví, že „za užití díla podle tohoto zákona se nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, nestanoví-li tento zákon jinak“. A shodně v odst. 2 – „do práva autorského tak nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla“. AutZ však výslovně tuto možnost zapovídá u⁵⁰: počítačového programu a elektronické databáze, pořízení záznamu audiovizuálního díla při jeho provozování ze záznamu či přenosu (reakce i na tzv. kinoripy, viz. dále) a dílo architektonické.

Pomineme-li (v prostředí Internetu nerelevantní) ochranu architektonického díla, jsou všechna ostatní volná užití *ex lege* podstatným prolomením ochrany autorského díla, neboť je tak umožněno legální rozmnožování práv autorských děl audiovizuálních a hudebních v prostředí Internetu. V praxi Internetu proto nemůže požívat ochrany autorskoprávní (ani jiné

⁴⁹ Viz. TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví*. Brno: Doplněk, 2006. s. 49.

⁵⁰ Viz. § 30 odst. 3 AutZ.

civilní, trestněprávní či správněprávní) pořízování rozmnoženin (stahování) děl audiovizuálních (filmů), hudebních (v jakémkoli formátu), textů, obrázků či fotografií, resp. všech děl, kterých se volné užití týká (z režimu volného užití nejsou vyjmuta), vše za předpokladu užití pro osobní potřebu. Je tak vcelku vratká kampaň vedená různými ochrannými autorskoprávními organizacemi, které jakoby o režimu volného užití neměly ponětí a vytrvale označují např. „stahování filmů z Internetu“ za krádež⁵¹, i když z jejich pohledu s ohledem na masovost tohoto rozmnožování autorských děl v českých domácnostech je tato lehce hysterická osvětová akce pochopitelná.

Opačnou otázkou je však sdílení elektronických (či lépe snad – do elektronické podoby zaznamenaných) děl, resp. upload takových dat (a to i těch s cejchem volného užití) směrem do Internetu bez svolení autora; v tomto případě zpravidla jde o porušování autorských práv s možnou ochranou trestněprávní (o tom viz. dále), kdy zejména dochází k neoprávněnému rozmnožování díla chráněného dle § 13 AutZ a k tomu porušování práva na sdělování díla veřejnosti chráněného dle § 18 AutZ (obě ust. jsou právy dílo užit – viz. § 12 AutZ).

AutZ kromě volného užití upravuje ještě tzv. bezúplatné zákonné licence (§ 31 - § 39), s výjimkou § 37 pro knihovny, bezúplatná zákonná licence pro téma této práce není stěžejní, nicméně musím v této souvislosti upozornit na § 38a AutZ, který upravuje tzv. licenci pro dočasné rozmnoženiny, tedy (odst. 1) „do práva autorského nezasahuje ten, kdo provádí dočasné úkony rozmnožování děl, které jsou pomíjivé nebo podružné, tvoří nedílnou a nezbytnou součást technologického procesu, nemají žádný samostatný hospodářský význam a jejich jediným účelem je umožnit a) přenos díla počítačovou nebo obdobnou sítí mezi třetími stranami skutečněným prostředníkem, nebo b) oprávněné užití díla“. Je tak vyloučen jakýkoli i trestněprávní postih např. pro ISP nebo koncové uživatele, kteří si zhotovili „technickou kopii“ (povětšinou to za ně provedl internetový prohlížeč či obdobný program), která bývá nutná či vhodná pro zajištění či zlepšení přenosu dat v síti Internet. Tuto úpravu hodnotím jako pokrokovou a zákonodárce tímto ustanovením čistě vyřešil možné zbytečné spory.

V souvislosti s Internetem si dovoluji uvést také menší vsuvku této podkapitoly. Z pohledu trestněprávního je totiž vhodné upozornit také na stav „neutěšeného“ § 25 AutZ – právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu – stanovícího poplatky (odměnu) pro různé autorské subjekty, kterým plynou určité finanční prostředky z faktu, že si koncoví uživatelé rozmnoží (legálně) autorské dílo pro svou

⁵¹ Z poslední doby např. prezentace na www.filmynesouzadarmo.cz uvozená nadpisem „Chodíte krást do samošky? Taháte rodičům peníze z kapes? Sdílette či kopírujete filmy? Patříte do stejné kategorie. Zloděj.“

osobní potřebu. Toto ustanovení je svým způsobem uzákoněnou kvazi-odměnou pro autora, která mu tak má vlastně nahradit (i částečně) to, co mu ušlo z odměny, tedy z faktu, že jeho dílo nebylo rozmnoženo za úplatu, ale bezplatně pro osobní potřebu. Odměnu tak, i když ji často reálně hradí jiný subjekt (např. poskytovatel rozmnožovacích služeb u tiskových rozmnoženin), v konečné ceně hradí všechny fyzické či práv. osoby, které si kupř. zakoupily přístroje k zhotovování rozmnoženin záznamů (tzv. vypalovačky), přístroje k zhotovování tiskových rozmnoženin, nenahrané nosiče záznamů (DVD apod.). Tyto odměny (jež hradí kolektivnímu správci příslušné subjekty dle AutZ – výrobce, dovozce ...) jsou v řadě případů dosti vysoké. Jejich výše je pevně dána vyhláškou Ministerstva kultury ČR⁵² a např. za každých 40GB kapacity pevného disku PC se hradí 10 Kč, což při dnešní běžné kapacitě pevného disku okolo 750GB činí na uvedených poplatcích bezmála 200 Kč při ceně samotného disku pod 2 tis. Kč. Poplatky jsou samozřejmě splatné bez ohledu na obsah pevného disku, který může být zcela tvořen jen vlastními autorskými díly vlastníka pevného disku (např. sbírka fotografií). „Neutěšeným“ jsem toto ustanovení nazval, protože (hl. z diskusí vedených porůznu na Internetu) je mezi uživateli rozšířen naprosto mylný názor, že úhradou výše uvedeného poplatku např. při koupi prázdného DVD mají legálně „předplacenu“ kopii i pro (jimi do té doby nelegálně pořízené) autorské dílo, kupř. počítačový program, které dále užívají či dokonce prodávají, což může mít za následek i zbytečnou trestněprávní dohru.

AutZ obecně staví na tzv. neformálním způsobu vzniku ochrany⁵³, kdy ke vzniku autorských práv není v zásadě vyžadována registrace či zápis do veřejných rejstříků, jako je tomu např. v zemích, kde se uplatňuje copyright (u nás je tomu tak například u práv průmyslových⁵⁴), a ochrana vzniká „automaticky“ okamžikem faktického vzniku díla, což samozřejmě může z jedné strany přispět k vyšší „pohodlnosti“ autorů autorských děl u nás, ale na druhou stranu to může přinést velké důkazní nesnáze hlavně v některých civilních soudních sporech.

Podotýkám však před úvodem do trestněprávní roviny, že v České republice celkově může v zásadě mezi právní prostředky ochrany autorských práv připadat jak řešení civilní (resp. civilně-soudní, příp. rozhodčí), tak správní a trestní; vždy je dle Ústavního soudu ČR

⁵² Viz. vyhláška MK ČR č. 488/2006 Sb., kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn. Tato vyhláška bude od 1. 1. 2009 novelizována.

⁵³ Viz. článek 5 odst. 2 vyhlášky č. 133/1980 Sb., o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, a blíže také viz. KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, et al. *Občanské právo hmotné*. Sv. 3. Praha: ASPI Publishing, 2002. s. 186.

⁵⁴ Srovnej např. § 20 odst. 1 zákona č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách nebo § 9 odst. 1 zákona č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech, z nichž vyplývá tzv. právo přednosti.

třeba „proti jednáním porušujícím práva vyplývající z občanskoprávních předpisů v první řadě brojit soukromoprávními prostředky podle zásady *vigilantibus iura*⁵⁵. Při jejich nedostatečnosti uplatnit sankce správní, a teprve na posledním místě, jako *ultima ratio*, právo trestní. Opačný přístup, tedy užití trestněprávního postupu, aniž by prostředky jiných právních odvětví byly použity, by byl v rozporu s již naznačeným principem subsidiarity trestní represe, který vyžaduje, aby stát uplatňoval prostředky trestního práva zdrženlivě“⁵⁶; o ochraně v jednotlivých právních odvětvích bude ještě dále pojednáno v jiné části této práce.

Některé další parametry právní úpravy autorských práv dle mimotrestních norem budou rozebrány *ad hoc* dle potřeby v dalších částech práce.

Na závěr této podkapitoly je tedy možno shrnout, že platný a účinný AutZ upravuje účinně ochranu všech autorských děl, jejichž výskyt v prostředí Internetu přichází dnes do úvahy. Též je třeba poznamenat i s ohledem na vyřčené, kdy trestní právo je instancí považovanou za řešení „*ultima ratio*“, že i dle mého názoru by těžiště ochrany autorských práv mělo skutečně spočívat v civilně soudní ochraně autorských práv, kdy tato „miniteze“ bude podrobena zkoumání v dalším textu.

III. 1.3. Ochrana autorských práv pomocí jiných právních odvětví – stručný exkurz

Ochrana autorských práv krom trestního práva je v zásadě dvojího směru, a sice správněprávní a občanskoprávní (civilní), ponecháme-li stranou ústavněprávní rovinu.

Občanskoprávní spor je (měl by být) primární sférou, kde se bude autor (žalobce) domáhat nejen svých porušených práv (jako v trestní rovině, srov. označení § 152 TrZ), ale i jejich ohrožení. V civilní rovině jsou to krajské soudy v prvním stupni, které rozhodují „ve sporech o nárocích vycházejících z autorského zákona, o nárocích z ohrožení a porušení práv podle autorského zákona a o nárocích na vydání bezdůvodného obohacení získaného na úkor toho, komu svědčí práva podle autorského zákona“⁵⁷. Stejně tak bude „sekundární“ sférou občanskoprávní spor při uplatnění práv žalobce (poškozeného) zejména v případech, kdy do této sféry bude odkázán rozhodnutím trestněprávním (typicky rozsudkem, trestním příkazem).

O občanskoprávní úrovni již bylo pojednáno v různých částech této práce, a proto ji zde nebudu znova rozvádět do hloubky.

Správněprávní rovina byla reprezentována v oblasti tzv. správního práva trestního zejména samotným zákonem č. 200/1990 Sb., o přestupcích, který v § 32 upravoval tzv.

⁵⁵ Z lat. *vigilantibus iura scripta sunt* – bdělým svědčí psaná práva.

⁵⁶ Citováno z odůvodnění rozhodnutí Ústavního soudu ČR I. ÚS 69/06.

⁵⁷ § 9 odst. 2, písm. b) OSŘ.

přestupky na úseku kultury (v odst. 1 § 32 i přestupky proti autor. právům⁵⁸). Novelou zákonem č. 216/2006 Sb. (čili od 21. května 2006) byly přestupky na úseku ochrany autorských práv „přesunuty“ do AutZ. Ten v Hlavě VI. (Správní delikty) upravuje v § 105a přestupky fyzických osob a v § 105b správní delikty právnických a podnikajících fyzických osob. Můžeme si tedy povšimnout, že na rozdíl od TrZ i NTrZ je v AutZ upravena i delikt ní odpovědnost právnických osob. Znění § 105a a § 105b je totožné a sice přestupku (správního deliktu) se dopustí ten, kdo (odst. 1) „a) neoprávněně užije autorské dílo, umělecký výkon, zvukový či zvukově obrazový záznam, rozhlasové nebo televizní vysílání nebo databázi, b) neoprávněně zasahuje do práva autorského způsobem uvedeným v § 43 odst. 1 nebo 2 AutZ anebo v § 44 odst. 1 AutZ, nebo c) jako obchodník, který se účastní prodeje originálu díla uměleckého, nesplní oznamovací povinnost podle § 24 odst. 6 AutZ“. Za přestupky hrozí pokuta u písm. a) 150 000 Kč, u písm. b) 100 000 Kč, u písm. c) 50 000 Kč.

Správní delikty dle AutZ (§ 105c odst. 4) pak v přenesené působnosti projednává v prvním stupni obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož územním obvodu byl správní delikt spáchán, kdy tento orgán také případné pokuty vybírá a vymáhá (odst. 6).

Lex generalis je však stále PřesZ a k němu je *lex generalis* správní řád (zákon č. 500/2004 Sb.). Přitom pro řízení přestupkové (na rozdíl od trestního) postačí i nevědomá nedbalost (§ 3 PřesZ). Tedy přestupku se dopustí dle § 4 odst. 1, písm b) PřesZ i ten, kdo „nevěděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem, ač to vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům vědět měl a mohl“, čímž je dle mého záběh zákona dán široce, jak však poznamenává v této souvislosti TELEEC⁵⁹, tak „postihována není příprava, pokus ani organizace, návod či pomoc ke spáchání přestupku“, což do určité míry podle mého názoru fixuje onen širší rozsah přestupku oproti TČ.

Podle všeho je správní trestání výborným doplňkovým způsobem ochrany autorských práv u nás.

III. 1.4. Poznámka k právní povaze Internetu

Je nutno se právně vypořádat s Internetem, coby „technicko-spoolečenským“ pojmem. Jak výstižně uvádí SMEJKAL⁶⁰, tak Internet „jako takový právně neexistuje. Přesně řečeno, nemůže nabývat práv, ani se zavazovat. Internet jako takový není subjektem práva – nemá

⁵⁸ Přestupku se dopustil ten, kdo „neoprávněně užil autorské dílo, umělecký výkon, zvukový či zvukově obrazový záznam, rozhlasové nebo televizní vysílání nebo databázi“.

⁵⁹ Viz. TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. Přehled práva duševního vlastnictví a jeho právní ochrany v České republice. *Právní rádce*. 2004, č. 2, s. 11.

⁶⁰ Citováno ze SMEJKAL, Vladimír. *Internet a paragrafy*. Praha: Grada Publishing, 1999. s. 14.

právní subjektivitu. Není ani ... věcí ... ani nehmotným statkem, tj. právem nebo jinou majetkovou hodnotou, ani objektivní právní skutečností“. Nejvíce blížíci se pravdě lze definici Internetu *expressis verbis* z pozitivního práva zkonstruovat podle mého z definice podniku tak, jak ji udává účinný ObchZ⁶¹, s drobnými úpravami: Internetem se rozumí soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek nutných či využitelných k provozování celosvětové otevřené počítačové sítě (Internetu). Internet jako ideální stav tvoří věci, práva a jiné majetkové hodnoty (objekty), a různé subjekty práva (uživatelé a vlastníci objektů), které slouží globálně jako celek k provozování přenosového média nebo vzhledem ke své povaze mají tomuto účelu sloužit. Chápání Internetu jako přenosového média je i dle literatury⁶² právně přesnějším.

Je jasné, že na Internetu neexistuje žádný „centrální bod“, žádný jediný vlastník, správce obsahu či poskytovatel nebo garant služeb; vše je v souladu s principem Internetu, tedy decentralizace. To s sebou přináší obrovské problémy nejen v otázce trestněprávní ochrany autorských děl, ale i v běžném životě (za všechny např. uzavírání smluv na dálku).

⁶¹ Dle § 5 odst. 1 ObchZ.

⁶² Srov. např. SMEJKAL, Vladimír, et al. *Právo informačních a telekomunikačních systémů*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 404.

IV. Trestněprávní ochrana autorských práv (*de lege lata*)

IV. 1. OCHRANA AUTORSKÝCH DĚL POMOCÍ TRESTNÍHO PRÁVA – ÚVODNÍ EXKURZ

Právo trestní je jakožto jedno ze základních právních odvětví řazeno do struktury veřejného práva, což má své důsledky v tom, že je pro něj signifikantní používání kogentních právních norem a nerovné postavení účastníků právního vztahu⁶³.

Můžeme stručně říci, že účelem základní trestněprávní normy – Trestního zákona je chránit zájmy společnosti, ústavní zřízení České republiky, práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob před pachateli trestných činů jako činů pro společnost nebezpečných, jejichž znaky jsou uvedeny v Trestním zákoně, není-li stupeň jejich nebezpečnosti nepatrný, resp. „účelem trestního zákona je ochrana nejdůležitějších, výslovně vypočtených celospolečenských zájmů a práv“⁶⁴.

Jak jsem zmiňoval, je trestněprávní ochrana ochranou poslední instance, čili se shodují s názorem, že „trestní právo nesmí řešit problémy, k jejichž řešení jsou adekvátní prostředky politické, hospodářské, výchovné a jiné a nesmí ani suplovat jiná právní odvětví“⁶⁵.

Nutno podotknout, že v období před rokem 1989 bylo trestní právo často zneužíváno k šikaně a perzekuci pro tehdejší režim nepohodlných osob. Jak však bylo řečeno, Česká republika je nyní právním státem a i s ohledem na mezinárodněprávní záruky (pro trestní právo např. čl. 6 a 7 Úmluvy – právo na spravedlivý proces a zákaz trestu bez zákona, činnost Evropského soudního dvora a Evropského soudu pro lidská práva) je již nutno považovat trestní právo za plnohodnotný systém plnící svůj účel v našem právním řádu a „svým způsobem stojí nad ostatními právními odvětvími a zastřešuje je“⁶⁶. „Od spáchání trestného činu k odsuzujícímu rozsudku je dlouhá cesta a stupeň její schůdnosti, stupeň pravděpodobnosti, že trestný čin bude udán, udaný zločin žalován a pro žalovaný zločin odsuzující rozsudek vyneseno ... je v každém sociálním prostředí a ohledně každého druhu zločinu jiný“⁶⁷, přičemž tato věta známého právního teoretika dnes pro ochranu autorských práv trestněprávní cestou je naplňována spíše v pozitivním smyslu.

⁶³ K tomu srovnej např. GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. s. 126 an.

⁶⁴ Citováno z JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní zákon a Trestní řád. Komentář*. 24. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2006. s. 7.

⁶⁵ Citováno z NOVOTNÝ, Oto, DOLENSKÝ, Adolf, JELÍNEK, Jiří, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 4. přepracované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2003. s. 15.

⁶⁶ KUČHTA, J. *Trestní zákon. Komentář k § 1*. In ASPI (ASPI ID): LIT16747CZ.

⁶⁷ ZAPLETAL, Josef. K některým výchozím předpokladům trestní politiky. In NETT, Alexander. *Sborník z konference k výročí úmrtí prof. JUDr. Jaroslava Kallaba*. Brno: Masarykova Univerzita, 1992. s. 31.

Otázka duševního vlastnictví a jeho ochrany je pro trestní právo otázkou relativně „mladou“ při porovnání s jinými zájmy chráněnými trestním právem („klasické“ trestné činy, ve starší době zločiny, jako vražda či znásilnění). Pomineme-li obsah zákona č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích, který samozřejmě z povahy doby jeho vzniku neměl *eo ipso* vtělenou ochranu autorských práv, pak přesto byla autorská práva od r. 1926 chráněna na principu tzv. přečinu veřejně stíhatelného, neboť jak uvádí Ottův slovník naučný⁶⁸, tak „přečinu veřejně stíhaného se dopouští, kdo v úmyslu klamati opatří ... napodobeninu díla výtvar. umění jménem ... autora původ. díla, aby je uvedl v oběh“, z pozitivní úpravy jde konkrétně o § 45 v předchozím textu zmiňovaného zákona č. 218/1926 Sb., o právu autorském – „kdo poruší původské právo vědomým zásahem, trestá se za přečin vězením od čtrnácti dnů do šesti měsíců nebo peněžitým trestem od dvou set Kč do padesáti tisíc Kč aneb obojím tímto trestem“.

Z pohledu předchůdce dnešního Trestního zákona a sice zákona č. 86/1950 Sb., Trestní zákon, už tu nelze hovořit o přečinech, neboť tento zákon je postaven, podobně jako dnešní TrZ na tzv. monopartici trestního deliktu⁶⁹ a existují jen trestné činy, kdy tento zákon obsahuje v § 261 skutkovou podstatu trestného činu Porušení původského práva⁷⁰, kterého se dopustí ten, „Kdo dílem, které je předmětem původského práva, úmyslně bez oprávnění naloží způsobem, který přísluší původci“ a „bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců“. V souladu s tehdejší politickou situací byl tento trestný čin uveden v systematické části zákona až téměř mezi posledními trestnými činy (po něm již následuje jen Hlava Trestné činy vojenské a Trestné činy proti brannosti), čímž lze dle mého rovněž dovodit, jaká asi byla „priorita nebezpečnosti“ takovýchto trestných činů, vezmeme-li v úvahu, že trestné činy zjednodušeně takřkajíc „na ochranu socialismu a lidově demokratického státního zřízení“ byly mezi prvními v tehdejší zvláštní části TrZ.

Dne 29. listopadu roku 1960 byl přijat Národním shromážděním Československé socialistické republiky zákon č. 140/1960 Sb., Trestní zákon, který i po (v našem právním řádu téměř rekordních) 78 novelizacích⁷¹ je stále účinný.

⁶⁸ Citováno z OTTO, Jan. Ottův slovník naučný. *Seznam Encyklopedie: Ottova encyklopedie* [online]. 1. 1. 1908 [cit. 2008-08-27]. Dostupný z WWW: <<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/387807-autorske-pravo>>.

⁶⁹ Blíže srovnej k vývoji tzv. tri-, bi- a monopartice např. JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Linde Praha, a.s., 2005. s. 111. Po roce 1961 byly u nás ustaveny navíc tzv. místní lidové soudy, které řešily provinění, po roce 1970 byly zákonem č. 150/1969 Sb. zrušeny místní lidové soudy a tím i trestní delikt provinění a zavedeny opět tzv. přečiny, proto v období od r. 1961 do 1. 7. 1990 (znovuzavedení jen trestného činu jako jediného trestního deliktu) u nás můžeme s určitou opatrností hovořit v celém tomto minulém období jako o bipartici trestních deliktů.

⁷⁰ Původským právem se rozumí a lze tento termín *promiscue* užít s výrazem autorské právo.

⁷¹ Počítáno ke dni 30. června 2008.

IV. 2. STRUČNÝ EXKURZ O OCHRANĚ AUTORSKÝCH PRÁV ZA ÚČINNOSTI ZÁKONA Č. 140/1961 SB.

Trestněprávní hmotná ochrana před porušováním autorských práv byla zákonodárcem včleněna do Části druhé, Hlavy druhé, Oddílu pátého (Trestné činy proti předpisům o nekalé soutěži, ochranných známkách, chráněných vzorech a vynálezech a proti autorskému právu), § 152, který v době přijetí účinného TrZ nesl označení Porušování autorského práva a obsahoval ust. tohoto znění: „Kdo s dílem, které je předmětem autorského práva, neoprávněně naloží způsobem, který přísluší autoru, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců nebo nápravným opatřením nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci.“ Z hlediska systematiky oproti zákonu č. 86/1950 Sb. si tak ochrana autorského práva „polepšila“. Zdá se však, že užívání tohoto ustanovení nebylo v předrevoluční justiční praxi příliš časté, neboť jak uvádí BÍMOVÁ⁷², tak byly aplikovány na tzv. „počítačovou kriminalitu“ (o tomto termínu níže) zejména § 132 TrZ – Rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví (ten ponejvíce), dále § 101, § 120, § 125, § 97 a § 129 – aplikace těchto ustanovení na dané TČ se týkala zejména porušování pracovních povinností pracovníků v socialistických organizacích v souvislosti se zneužitím PC a jak autorka dále poznamenává, tak „v ČSFR nebyl až do roku 1990 soudně stíhán žádný případ zcizování programového vybavení“⁷³, což svědčí o mnohém s ohledem na fakt, že programové vybavení tehdejších PC (po r. 1990) u soukromých osob bylo čile neoprávněně kopírováno a míra porušování autorských práv k počítačovým programům se odhadovala v zemích Východní Evropy na praktických 100%, posléze v roce 1994 zlepšených na 90% neoprávněných kopií počítačových programů v ČR⁷⁴.

Nutno podotknout, že po „šoku“, který zažívala ochrana autorských práv v porevolučních letech, docházelo v tomto období poprvé razantněji postupně ke konsolidaci právní úpravy (mj. i novelou AutZ, která počítačový program zařadila definitivně mezi autorská díla). O právních a trestněprávních aspektech ochrany autorských děl na Internetu, který se v této době již začínal v ČR objevovat a „projevovat“ ke škodě autorských děl (zejména na univerzitách), zdá se, u orgánů činných v trestním řízení nelze hovořit. Tyto byly podle všeho plně zaměstnány „klasickým pozemním“ pirátstvím a „velkými“ piráty (zejména prodejci a producenty neoprávněně rozmnoženého software na CD). Možnosti tehdejších orgánů činných v trestním řízení reagovat na tzv. pirátství však byly vůbec celkově dosti omezenější, což vyplývalo zejména z nedostatku informačních, infromatických a

⁷² Viz. BÍMOVÁ, Alena. *Počítačová kriminalita a naše doba*. Praha: IDG Czechoslovakia, a.s., 1990. s. 64.

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ Srov. např. Kolektiv autorů. *Počítačová kriminalita*. Praha: Intitut pro kriminologii a prevenci, 2000. s. 210.

autorskoprávních odborníků v řadách vyšetřovatelů a nedostatkem metodiky pro vyšetřování tohoto, v té době, „nového“ trestného činu⁷⁵.

Telegraficky k dalším novelizacím – velkou novelou TrZ provedenou zákonem č. 175/1990 Sb., došlo ke změně ustanovení § 152 TrZ na: „Kdo s dílem, které je předmětem autorského práva nebo práva příbuzného právu autorskému, neoprávněně nakládá způsobem, který přísluší autoru nebo jinému nositeli autorského práva nebo práva příbuzného právu autorskému, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci“. Lze zde tedy vysledovat první navýšení horní hranice trestu odnětí svobody. Další novelizací provedenou zákonem č. 290/1993 Sb. byl změněn první odstavec § 152 TrZ a doplněn byl odst. 2 – odst. 1 zněl „Kdo s dílem, které je předmětem ochrany podle práva autorského, nebo s výkonem výkonného umělce, zvukovým či obrazovým záznamem nebo rozhlasovým či televizním pořadem, které jsou předmětem práva příbuzného právu autorskému, neoprávněně nakládá způsobem, který přísluší autoru, výkonnému umělci, výrobci zvukového či obrazového záznamu, rozhlasové či televizní organizaci nebo jinému nositeli těchto práv, anebo kdo jinak tato práva porušuje, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci“, což potvrzuje další zpřísnění úpravy, kdy kromě „klasických trestů“ – peněžitého a propadnutí věci, je dále multiplikována horní hranice trestu odnětí svobody a to opět o 100%, přičemž na závažnější následky TČ míří odst. 2 – „Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci bude pachatel potrestán, získá-li činem uvedeným v odstavci 1 značný prospěch, nebo dopustí-li se takového činu ve značném rozsahu“.

Nový autorský zákon č. 121/2000 Sb. přinesl i nepřímou novelizaci TrZ, když v § 109 ustanovil nové znění § 152 odst. 1 TrZ na „Kdo neoprávněně zasáhne do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci“ a zároveň bylo změněno označení tohoto TČ na Porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi, odst. 2 zůstal beze změny. Drobnou novelizací v textu § 152 TrZ ještě přinesl zákon č. 253/2006 Sb., který slova „propadnutím věci“ nahradil „propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty“. Tím se ustanovení § 152 TrZ dostalo do znění současného, které bude rozebráno v další podkapitole.

⁷⁵ Blíže k tomu Kolektiv autorů. *Počítačová kriminalita*. Praha: Intitut pro kriminologii a prevenci, 2000. s. 187 a s. 197.

IV. 3. SOUČASNÁ POZITIVNÍ ÚPRAVA DLE AKTUÁLNÍHO ZNĚNÍ § 152 TRESTNÍHO ZÁKONA

Můžeme říci, že současná trestněprávní ochrana autorských práv, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi a tím souhrnně je trestněprávní ochrana autorských děl na Internetu v České republice vtělena právě do 1 paragrafu a sice § 152 TrZ, jehož plná skutková podstata zní:

§ 152

Porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi

(1) Kdo neoprávněně zasáhne do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán,

- a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 značný prospěch, nebo*
- b) dopustí-li se takového činu ve značném rozsahu.*

Zařazením do Hlavy druhé TrZ se porušování autorských práv zařadilo mezi tzv. hospodářské trestné činy, neboli hospodářskou kriminalitu; pojem hospodářské kriminality však činí definiční obtíže a nelze *a priori* za hospodářskou kriminalitu označovat jen páchaní trestných činů dle Hlavy druhé, ale je nutno sem vztáhnout i další trestné činy Zvláštní části TrZ (např. tzv. úpadkové TČ). Je také nutno striktně lišit majetkovou a hospodářskou trestnou činnost, což „není vždy snadné. Zatímco majetková kriminalita směřuje proti majetku (fyzických a právnických osob), hospodářská kriminalita směřuje proti hospodářskému řádu a jeho fungování“⁷⁶; § 152 TrZ bychom však při takovéto definici museli podřadit pod oba typy této kriminality zároveň – směřuje totiž jak proti majetku fyzických a právnických osob (zejména autorů, popř. zaměstnavatelů autorů), tak i (*largo sensu*) proti hospodářskému řádu (např. rozsáhlým daňovým únikem, ztrátou pracovních příležitostí atd.). Termín hospodářské kriminality není v současné době ujasněn, resp. není jednotný v definici⁷⁷. Stejně tak není žel pevně definován ani další termín, kterým (i v souvislosti s Internetem) bývá § 152 TrZ značen – tímto je tzv. počítačová kriminalita. V zásadě bychom v nejširším možném smyslu mohli za počítačovou kriminalitu označit jakýkoli trestný čin, který byl buď spáchán na počítači jako takovém (např. zničení jeho hardware či smazání software apod.) nebo prostřednictvím

⁷⁶ Citováno z NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef, et al. *Kriminologie*. Praha: Aspi Publishing, 2004. s. 263.

⁷⁷ Srov. např. HULMÁKOVÁ, Jana. Vývoj hospodářské kriminality a trestní politiky uplatňované vůči pachatelům hospodářské kriminality na území ČR. In NETT, Alexander. *Nové jevy v hospodářské kriminalitě*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. s. 65.

počítače, a to jako takříkajíc „klasický“ trestný čin, tj. takový, který byl uzákoněn již před vznikem Internetu a dnešních PC (např. vydírání, podvod atp.) a Internet jen umožnil další komunikační kanál prostřednictvím něhož jsou tyto TČ spáchány, a „pravé počítačové“ trestné činy, tj. typicky § 257a TrZ Poškození a zneužití záznamu na nosiči informací, který míří mj. i na hackery. SHINDER⁷⁸ dělí TČ páchané v souvislosti s Internetem jednoduše na:

- a. trestné činy, které používají Internet jako prostředek (*crimes that use the Net*)
- b. trestné činy, které jsou závislé na Internetu (*crimes that depend on the Net*)

Samozřejmě je možné, že mezi těmito skupinami dojde k prolínání. Část odborníků se shodla, že počítačová kriminalita je kriminalitou „v níž figuruje určitým způsobem počítač jako souhrn technického a programového vybavení včetně dat ... případně propojených do počítačové sítě, a to buď jako předmět této trestné činnosti ... nebo jako nástroj trestné činnosti“⁷⁹; SMEJKAL⁸⁰ ještě v této souvislosti hovoří o širších právních a kriminalistických okruzích a sice o infromatické kriminalitě (kriminalita spojená s informačními a telekomunikačními systémy) a informační kriminalitě (kriminalita, kde jako chráněný objekt vystupují informace v jakékoliv formě).

Trestné činy dle TrZ tvoří dnes při tzv. materiálně-formálním (formálně-materiálním) pojetí trestného činu dva znaky – znak formální (formulace jednotlivých skutkových podstat TČ a obecné znaky – přičetnost, věk a u mladistvých rozumová a mravní vyspělost). Znak formální je primárním pro rozhodování, zda čin, jehož znaky jsou uvedeny v TrZ, je činem trestným. Druhým je znak materiální, který by měl být ochranou před přílišnou tvrdostí „automaticky“ aplikovaných ustanovení TrZ, tzn. u každého činu se hodnotí jeho nebezpečnost pro společnost (je-li nepatrná, nejde o TČ). Oba znaky musí existovat vždy současně⁸¹.

K obecným formálním znakům: nepřičetnost⁸² pravděpodobně u TČ § 152 TrZ nebude činit problémy vzhledem ke specifické činnosti, která musí být pro spáchání TČ vykonána, i když vyloučen vznik problému zcela není.

Věk pachatelů je podle statistiky oproti mylným předpokladům, že pachatelem⁸³ těchto trestných činů jsou zejména osoby nezletilé, „překvapivě“ vysoký (uvádí se, že věk

⁷⁸ Blíže viz. SHINDER, Debra. *Scene of the Cybercrime*. Rockland (USA): Syngress Publishing, Inc, 2002. s. 10.

⁷⁹ Citováno ze SMEJKAL, Vladimír, et al. *Právo informačních a telekomunikačních systémů*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 480.

⁸⁰ *Ibidem*. s. 481.

⁸¹ K materiálnímu a formálnímu pojetí TČ v detailu viz. např. JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Linde Praha, a.s., 2005. s. 100 an.

⁸² Srov. § 12 TrZ.

pachatelů počítačové kriminality se posunul k hranici 35 a více let, zpravidla jde o jedince vzdělaného, který ovládá potřebné technické dovednosti a většinou nemá záznam v trestním rejstříku⁸⁴) a někdy bývá počítačová kriminalita, kam lze řadit i TČ dle § 152 TrZ, označována za kriminalitu bílých límečků (*white collar crime*⁸⁵). S tím příliš nesouhlasím, neboť v dnešní pokročilejší době vyvinutého, lehce ovladatelného uživatelského softwaru, lze nalézt počítačové programy, které samy mezi sebou dokáží z PC do jiného PC přes Internet rozmnožovat data, která mají uživatelé daných PC a jejichž obsluha je naprosto nenáročná (blíže o tom dále), čímž se (i kvůli tomuto software nebo podobným on-line službám) stala z porušování autorských práv na Internetu masová záležitost.

Rozumová a mravní vyspělost⁸⁶ může sehrát určitou roli, neboť nebude výjimkou (nutno říci spíše *pro futuro*), aby se tohoto trestného činu dopouštěla mládež⁸⁷ (čili děti a mladiství), a tedy může být využit korektiv nedosažení potřebné rozumové a mravní vyspělosti čili ve výsledku beztrestnosti.

§ 152 TrZ je skutkovou podstatou s tzv. blanketní dispozicí⁸⁸. Jelikož v tomto případě bude hlavní normou na niž TrZ odkazuje AutZ, případně mezinárodní smlouvy (nebo právní normy EU), je splněna jedna ze základních zásad trestního práva a sice zásada *nullum crimen sine lege scripta* (žádný trestný čin bez psaného zákona), čímž by se v zásadě nemělo stát, že by došlo k aplikaci blanketní dispozice mířící do podzákoných právních norem, jak upozorňuje v souvislosti s jinými trestnými činy JELÍNEK⁸⁹. K tomu je nutno přihlédnout k názoru Ústavního soudu ČR⁹⁰, podle něhož norma, na kterou blanketní dispozice v TrZ odkazuje, musí být natolik přesná a předvídatelná, aby byla dostatečným vodítkem pro chování svých adresátů. Případná nepřesnost se negativně projeví při interpretaci obecnými soudy, kdy pak tato nepřesná úprava působí rozkolísání v ustálené judikatuře obecných soudů.

⁸³ Pachatelem míním vždy fyzickou osobu ve všech stádiích trestního řízení, tedy jak osobu podezřelou ze spáchání TČ, obviněného i obžalovaného (a odsouzeného), není-li uvedeno jinak či ze smyslu textu nevyplývá něco jiného.

⁸⁴ Blíže viz. Kolektiv autorů. *Počítačová kriminalita*. Praha: Intitut pro kriminologii a prevenci, 2000. s. 253.

⁸⁵ Viz. HULMÁKOVÁ, Jana. Vývoj hospodářské kriminality a trestní politiky uplatňované vůči pachatelům hospodářské kriminality na území ČR. In NETT, Alexander. *Nové jevy v hospodářské kriminalitě*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005. s. 65.

⁸⁶ § 5 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

⁸⁷ Viz. § 2 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

⁸⁸ Blanketní dispozice jako část TrZ je vyjádřením znaků TČ (a je zároveň i hypotézou, čili popisem toho, co se musí stát, aby mohla být použita sankce) a odkazuje v otázce co je dispozicí (i hypotézou) na neurčitý počet určitého druhu právních norem s minimálně právní silou zákona.

⁸⁹ Blíže JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Linde Praha, a.s., 2005. s. 26.

⁹⁰ Blíže srov. odůvodnění rozhodnutí Ústavního soudu ČR I. ÚS 69/06.

Co se týká typových formálních znaků TČ dle § 152 TrZ [(tj. znaky skutkové podstaty trestného činu (čili objektu, objektivní stránky, subjektu, subjektivní stránky a protiprávnosti⁹¹)], je ve smyslu ust. § 152 TrZ možno říci:

- objektem (jako společenskou hodnotou proti níž tento TČ směřuje) jsou primárně samozřejmě autorská práva, práva související s právem autorským a práva k databázi, blíže viz. předchozí kapitola.
- objektivní stránka pravidelně spočívá v konání (*arg.* kdo neoprávněně zasáhne). Následkem je porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi (pochopitelně k tomu nemusí dojít kumulativně). Obligatořně musí být přítomen kauzální nexus.
- subjektivní stránka – z hlediska zavinění jde o trestný čin úmyslný⁹². Pachatel tedy chtěl porušit nebo ohrozit společenský zájem chráněný § 152 TrZ (úmysl přímý), nebo věděl, že může svým jednáním takovéto porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn (úmysl nepřímý, eventuální). Judikatura v této souvislosti dospěla k rozhodnutí, že zásada *ignorantia legis neminem excusat*⁹³ platí i pro AutZ a související předpisy, na které odkazuje TrZ⁹⁴, čili pachatelovo právní vědomí či spíše nevědomí ohledně autorskoprávní úpravy bude irelevantní, neboť „z hlediska posuzování subjektivní stránky jednání pachatele tohoto trestného činu ... platí, že neznalost autorského zákona se posuzuje stejně jako neznalost normy trestní a pachatele proto nevyvíňuje“⁹⁵, nejde zde tedy o omyl skutkový, ale právní⁹⁶, což samozřejmě platí i pro Internetové pirátství.

Nutno podotknout, že autoři z velké části děl audiovizuálních, hudebních (např. na obalu CD) i počítačových programů (často při jejich instalaci) stále upozorňují koncové uživatele na to, že jde o dílo chráněné AutZ či TrZ a mezinárodními smlouvami. Tuto činnost je z pohledu trestního práva (a § 152 TrZ) třeba považovat za spíše správnou; s přihlédnutím k tomu, že je pravdou, že ochrana autorských práv (resp. jejich porušení a ohrožení) dle AutZ

⁹¹ K podrobnému obsahu jednotlivých pojmů viz. např. JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Linde Praha, a.s., 2005. s. 128 an. nebo NOVOTNÝ, Oto, DOLENSKÝ, Adolf, JELÍNEK, Jiří, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 4. přepracované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2003. s. 94 an.

⁹² Arg. § 3 odst. 3 TrZ: „K trestnosti činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li tento zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti“.

⁹³ Neznalost zákona nikoho neomlouvá.

⁹⁴ Blíže viz. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - Rt 9/1997 Sb. rozh. a stan.

⁹⁵ *Ibidem*. Citace z výroku rozhodnutí (*in fine*). Rozhodnutí NS ČR Rt 2 Tzn 46/96, in ASPI (ASPI ID): JUD7292CZ.

⁹⁶ Čili neznalost práva zde tedy neomlouvá.

nevyžaduje zavinění a je tak odpovědností objektivní (viz. soukromoprávní spor řešený Městským soudem v Praze⁹⁷) a shodně s tím názor, že „před nakládáním s pravděpodobným dílem je každý povinen zkoumat, zda se o autorské dílo jedná“⁹⁸.

Z hlediska práva trestního však, jak bylo uvedeno výše, je vždy třeba prokázat u TČ dle § 152 TrZ úmysl ke spáchání TČ. Jak uvádí TELEC⁹⁹, tak „otázka prokázání úmyslu je zásadním limitem pro možnost uplatnění trestněprávní ochrany“. K tomu též kladně hodnocený výrok soudu: „u trestného činu porušování autorského práva podle § 152 TrZ spáchaného prodejem tzv. pirátských kazet je srozuměním se způsobením takového následku kladný vztah k alternativě, že kazety, které pachatel prodává, mohou být originální, ale i k alternativě, že půjde o kazety pirátské, a tak dojde k porušení autorských práv“¹⁰⁰, kdy tak byl prokázán nepřímý úmysl (poškození autor. práv) u prodejce pirátských autorských děl z faktu, že je získal za neodůvodněně nízkou (podezřelou) cenu. V „Internetových“ kauzách může být používán podobný princip, tedy se např. dovodí nepřímý úmysl z faktu, že počítačový program (prodáváný v obchodě za oficiální cenu blížíící se 1 milionu Kč) je pachatelem dále neoprávněně rozmnožován, a byl rozmnožován minimálně v nepřímém (eventuálním) úmyslu, když tento pachatel dílo např. předtím získal navíc „zdarma“ či za podezřele nízkou cenu, tedy pravidelně pirátským rozmnožením z Internetu (blíže o tom dále) a ještě byl před instalací tohoto programu na fakt, že jde o autorské dílo, které je možné rozmnožovat jen pod uzavřenou licenční smlouvou, upozorněn (zde už pak spíše vystupuje dokonce úmysl přímý).

Z pohledu ochrany autorských děl je nutno tento názor vzít za kladný, neboť by tak snadno mohl autor uniknout hrozícímu trestu pouhým poukazem na sice vědomou, ale „zprošťující“ nedbalost. Samozřejmě, nikterak by případný žalobce nebyl omezen v podání žaloby civilní, navíc v průběhu trestního řízení mohou vyvstat důkazy, které jsou poté bez obtíží spojených s jejich získáváním, použitelné v civilní při. A nakonec není vyloučen ani postup opačný, tedy od civilního sporu k trestněprávnímu postihu.

Prokazování úmyslu např. u neoprávněného rozmnožení počítačového programu však dle mého zůstane i nadále určitým problémem zejména u internetových „malých“, resp. „domácích“ pirátů, tedy pachatelů, kteří autorská díla využívají jen ku „svému potěšení“ či studiu (zde navíc ještě může jít i o legální rozmnožení některých děl, srov. dále). Nejde ani

⁹⁷ Rozhodnutí sp. zn. Rc 7 C 138/89 Městského soudu v Praze, in ASPI (ASPI ID): JUD6815CZ.

⁹⁸ Citováno ze SMEJKAL, Vladimír. *Internet a paragrafy*. Praha: Grada Publishing, 1999. s. 32.

⁹⁹ Viz. TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví*. Brno: Doplněk, 2006. s. 78.

¹⁰⁰ Citováno z výroku rozhodnutí sp. zn. 7 To 286/94 Krajského soudu v Plzni, in ASPI (ASPI ID): JUD13242CZ.

tak o problém zjištění TČ a jeho pachatele, jako spíše o skutečnost, že až na pár dosud odhalených, spíše exemplárních případů, půjde o kauzy, k jejichž započetí nebo dokončení bude zpravidla chybět společenská vůle (s ohledem na materiální stránku TČ, viz. dále). Pohnutka pachatele tak bude mít zpravidla vliv na příp. druh trestu a jeho výši (jistě vyšší bude u podnikatele, který používá neoprávněně zkopírovaný počítačový program k mnohamilionovým ziskům).

- subjektem TČ dle § 152 TrZ může být vskutku kdokoli. Hovoříme-li o internetové kriminalitě, pak tedy ten, kdo má aktuálně přístup k Internetu a dokáže ovládat v základní míře potřebné minimální vybavení (hardware a software). O osobě pachatele bylo hovořeno v minulé kapitole a také viz. dále.
- protiprávnost lze dovodit z § 152 TrZ (*arg. neoprávněně*) i případně ze samotného AutZ.

Materiální stránka trestného činu dle § 152 TrZ bude hrát jistě často svou regulativní roli. K materiální stránce tohoto TČ se vyjádřil také Nejvyšší soud ČR, který v rozhodnutí shrnul, že „k naplnění skutkové podstaty trestného činu ... podle § 152 odst. 1 tr. zák. se vyžaduje, aby došlo k neoprávněným zásahům do práv chráněných tímto ustanovením za takových skutkových okolností, z nichž je patrné, že je současně dán potřebný stupeň nebezpečnosti činu pro společnost (§ 3 odst. 2, 4 tr. zák.). Pokud má být uvedena skutková podstata naplněna provozováním veřejných hudebních produkcí - diskoték, pak pro závěr o existenci materiálního znaku trestného činu může být východiskem jejich počet, doba jejich trvání a alespoň minimální množství přehraných nosičů a hudebních skladeb“¹⁰¹. Dále také Nejvyšší soud ČR formuloval, že není nutná přesná kvantifikace jednotlivých porušení autorských práv, ale postačí v zásadě zjištění takových skutkových okolností, z nichž bude zřejmá nebezpečnost činu pro společnost. V souvislosti s tím je často diskutovanou otázkou škoda způsobená pachateli TČ dle § 152 TrZ, o čemž bude pojednáno dále (u adhez. řízení).

V souvislosti s materiální stránkou věci není možné opomenout ust. odst. 2 § 152 TrZ, tedy získání a) značného prospěchu pachatelem z TČ nebo b) dopuštění se TČ ve značném rozsahu. Co se rozumí značným prospěchem upravuje § 89 odst. 11 TrZ, kdy tímto prospěchem je ten, který dosahuje částky nejméně 500 000 Kč. Jak judikoval Nejvyšší soud ČR¹⁰², tak „pod pojem "značný prospěch" u trestného činu porušování autorského práva je nutno v materiálním smyslu podřadit tzv. čistý prospěch pachatele, jenž představuje částka ve výši nejméně stonásobku nejnižší měsíční mzdy, tj. 200 000 Kč, ve smyslu § 89 odst. 11 TrZ

¹⁰¹ Citováno z usnesení sp. zn. 6 Tdo 986/2002 Nejvyššího soudu ČR, in ASPI (ASPI ID): JUD26463CZ.

¹⁰² Rozhodnutí sp. zn. 3 Tz 131/98 Nejvyššího soudu ČR, in ASPI (ASPI ID): JUD21567CZ.

(novelizováno¹⁰³, pozn. aut.). Proto je nutno především zjišťovat za jakou (minimální) cenu by uvedená díla, která jsou předmětem ochrany, mohla být v inkriminovaném období získána pro daný účel od oprávněných distributorů. Tato úhrnná částka, která ve skutečnosti není zaplacená, by pak představovala (po odečtení nákladů na uvedení děl do oběhu) vyšší prospěchu pachatele“. A dále k pojmu značný rozsah Nejvyšší soud uvádí, že je třeba tento vykládat „s přihlédnutím ke všem okolnostem případu, zejména k rozsahu a závažnosti neoprávněného nakládání s díly, které jsou předmětem ochrany práva autorského. O "značný rozsah" půjde zpravidla tehdy, bude-li se jednat o opakovanou a déle trvající trestnou činnost, kdy je nutno zvážit např. délku období, po něž byla díla neoprávněně uváděna a s tím spojenou délku vysílacího času, velikost oblasti, v níž k neoprávněnému uvádění děl došlo, počet diváků atd. Při posuzování rozsahu porušení autorských práv měl být zjištěn a vzat v úvahu i počet subjektů, jichž se toto porušení týká“.

Zůstává však nepěkným jevem, že řada organizací, zejména těch, které hájí práva autorů, prospěch pachatelů a rozsah jejich trestné činnosti značně „vylepšuje“ a uvádí značně nadhodnocené způsobované škody. Zejména je pak zevšednělým jevem u těchto organizací vypočítávat výše způsobených škod pachateli trestných činů, kteří porušují autorská práva, tak, že do těchto škod často zahrnují i docela imaginární a stěží vyčíslitelné kvazi-škody, např. ztrátu na dani z příjmu zaměstnance, který nemohl být ani přijat za zaměstnance do obchod. spol. vyvíjející software, neodvedená daň obchodníka s CD, který nemohl dané CD prodat a tudíž nemohl odvést příslušnou daň, protože bylo „pirátsky“ staženo z Internetu aj.¹⁰⁴. Jak ostatně sám Nejvyšší soud v této otázce podotýká, tak „pojem "značný prospěch" nelze ztotožňovat se způsobenou škodou, tj. s finanční ztrátou, která byla způsobena nositelům autorských práv, jež není znakem ustanovení § 152 odst. 2 TrZ“¹⁰⁵. Blíže k této otázce dále u adhezního řízení.

Trest odnětí svobody hrozící pachateli za spáchání TČ dle § 152 TrZ (zejména v kvalifikované skutkové podstatě) považuji v dnešní době s ohledem na možné způsobené následky v porovnání s jinými TČ (např. § 148 TrZ – Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby) za mírně podhodnocený; trest odnětí svobody může být dle mého pravidelně doplňován o trest zákazu činnosti (srov. § 49 TrZ).

¹⁰³ V době vydání citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR byly částky způsobené výše škody variabilní v závislosti na nejnižší měsíční mzdě stanovené obecně závazným právním předpisem, dnes je tato částka dána pevně ust. § 89 odst. 11 TrZ, proto je dnes značným prospěchem (či škodou) částka nejméně 500 000Kč.

¹⁰⁴ Blíže k tomu např. SIWEK, Stephen. *The True Cost of Sound Recording Piracy to the U.S. Economy* [online]. Institute for Policy Innovation, 2007 [cit. 2008-09-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.ipi.org/ipi/IPIPublications.nsf/a69ff0844b0dae97862567da00686d4e/d95dcb90f513f7d78625733e005246fa?OpenDocument>>.

¹⁰⁵ Viz. dříve citované rozhodnutí NS ČR.

Pokus u TČ dle § 152 TrZ je samozřejmě možný¹⁰⁶.

Příprava u TČ dle § 152 TrZ možná není s ohledem na ust. § 7 TrZ ve spojení s § 41 odst. 2 TrZ.

Jednočinný souběh trestného činu dle § 152 s TČ dle § 250 – podvod, § 118 – neoprávněné podnikání, § 124 – porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou a § 149 – nekalá soutěž, je možný¹⁰⁷.

K otázce vícečinného souběhu stejnorodého a pokračování v TČ viz. násl. text.

IV. 4. VĚCNÁ, MÍSTNÍ A ČASOVÁ PŮSOBNOST AUTZ A TRZ A OTÁZKA MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO

IV. 4.1. Věcná, místní a časová působnost AutZ a TrZ

Před započítáním výkladu dalších kapitol je nyní nutné přistoupit k otázce, kdy vůbec může pachatel být stíhán českými OČVTŘ za porušení autorských práv dle § 152 TrZ.

Je nutné si tak ujasnit jednak působnost samotného TrZ, ale je k tomu vždy třeba vzít i působnost AutZ, neboť není vyloučena různá kombinace faktorů, tedy např. zahraniční audiovizuální dílo (autora kupř. z USA) je rozmnožováno českým „pirátem“ a takto rozmnožené dílo je zpřístupněno např. na serveru v SRN, odkud si jej může stáhnout celý svět.

Působností míním okruh společenských vztahů, na které dopadá úprava v dané právní normě, která je součástí právního řádu České republiky.

V první řadě beru v potaz úpravu AutZ, kterou rozvádím právě v této kapitole s ohledem na následný související výklad o působnosti TrZ, resp. § 152 TrZ jako blanketní dispozice.

AutZ uvádí celou tuto problematiku poměrně výstižně ve svých Závěrečných ustanoveních v § 107 AutZ, kdy platí, že ochrana AutZ se vztahuje na díla autorů a umělecké výkony výkonných umělců, kteří jsou státními občany České republiky, ať byly vytvořeny nebo zveřejněny kdekoli (odst. 1), pokud jde o cizince či dokonce bezdomovce (apolity) pak platí, že se uplatňují ustanovení AutZ podle úpravy mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána a které byly vyhlášeny ve Sbírce zákonů České republiky (odst. 2), a pokud neexistují ani tyto mezinárodní smlouvy, tak jen je-li zaručena vzájemnost (odst. 2 na konci)

¹⁰⁶ Viz. případ vydírání producentky filmu Bathory, více na http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/cerna-kronika/vydirali-tvurce-filmu-bathory-dostali-podminku_32192.html.

¹⁰⁷ Srov. NOVOTNÝ, Oto, et al. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Praha: ASPI Publishing, 2004. s. 352.

ochrany (zásada vzájemnosti). Neuplatní-li se ochrana žádným z předešlých ustanovení, pak AutZ poskytne ochranu dílům autorů a výkonům výkonných umělců, kteří nejsou státními občany České republiky, byly-li poprvé v České republice zveřejněny, anebo má-li zde autor či výkonný umělec bydliště (odst. 3). K tomu ještě přistupuje odst. 5, stanovící, že AutZ se vztahuje na zvukové záznamy výrobců zvukových záznamů, kteří mají na území České republiky bydliště nebo sídlo; na zvukové záznamy zahraničních výrobců zvukových záznamů se vztahuje za přiměřeného použití ustanovení odstavců 2 a 3 a nakonec pro zvukově obrazové záznamy, rozhlasové a televizní vysílání, zveřejněná volná díla podle § 28 odst. 2 AutZ, díla vydaná nakladatelem podle § 87 AutZ a databáze podle § 88 AutZ platí ustanovení odstavce 5 obdobně.

Tento taxativní výčet platí samozřejmě i pro prostředí Internetu a zahrnuje všechna autorská díla, k jejichž neoprávněnému pirátství na Internetu dochází, tedy zejména díla audiovizuální i hudební a software (ať už byla vytvořena, příp. rozmnožena odkudkoli, kýmkoli).

Můžeme tak konstatovat, že AutZ tedy poskytuje svou věcnou působností ochranu autorským dílům vzniklých v ČR i jinde ve světě (za podmínek § 107 AutZ); místní působnost je samozřejmě omezena územím ČR; osobní působnost dopadá z hlediska ochrany autorských práv na každého, kdo by ohrožoval či porušoval práva chráněná AutZ (*erga omnes*). Časová působnost je dána § 118 AutZ (účinnost 1. 12. 2000, intertemporální ustanovení viz. § 106 AutZ); k tomu lze uvést přílehlavý judikát Nejvyššího soudu ČR¹⁰⁸, jež říká, že „za dobu spáchání trestného činu podle § 152 odst. 1 TrZ ve smyslu § 16 odst. 1 TrZ je třeba považovat až okamžik, kdy bylo celé jednání pachatele ve svém souhrnu dokonáno (za účinnosti zákona č. 121/2000 Sb.). Teprve v tomto okamžiku je uskutečněno to, co je předmětem právního posouzení, bez přihlédnutí k tomu, že s trestnou činností bylo započato v době účinnosti předchozího zákona (zákon č. 35/1965 Sb)“.

Trestní právo v ČR má problematiku své celkové působnosti (a výjimek z působnosti) upravenou poměrně široce (s ohledem na téma této práce), proto se jen krátce zmíním o působnosti časové a posléze pro oblast Internetu stěžejní – působnosti místní.

K časové působnosti lze uvést s ohledem na blanketní ust. § 152 TrZ toliko, že ustanovení § 16 TrZ¹⁰⁹ se uplatní i na AutZ, na něž TrZ odkazuje¹¹⁰, avšak s ohledem na stále

¹⁰⁸ Citováno z výroku usnesení pod sp. zn. 5 Tdo 1254/2005.

¹⁰⁹ „Trestnost činu se posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější.“

se zpřísnující právní úpravu v postihu porušování autorských práv (nejen na Internetu), neočekávám, že by se uplatnila věta za středníkem cit. § 16 TrZ, tzn. že by nová právní úprava byla pro pachatele příznivější, i když to samozřejmě zcela vyloučit nelze. Stejně tak nelze vyloučit ani některé speciální případy, tj. např. kdy pachatel dílem dokoná TČ za účinnosti starého a dílem za účinnosti nového zákona (ať již AutZ nebo TrZ), tedy například uploaduje na Internetový server audiovizuální dílo, odkud jej po několik měsíců (i let) downloadují ostatní uživatelé, ale zde zřejmě půjde o TČ pokračující, který se posoudí podle zákona účinného v době ukončení tohoto TČ¹¹¹. Zůstává ovšem otázkou, zda se podaří OČVTŘ takový okamžik zjistit (tj. kdy byl např. uzavřen přístup k takovému dílu nebo toto bylo vymazáno pirátem ze serveru atp.).

S ohledem na věcnou působnost TrZ je zřejmé, že i autorským právům cizinců bude z dílky TrZ v jeho věcné působnosti poskytnuta ochrana¹¹².

Místní působnost TrZ je stavěna na základech principu teritoriality¹¹³, tedy bez ohledu na státní příslušnost pachatele jsou podle § 17 TrZ postihovány TČ spáchané na území ČR a právě pro trestné činy páchané na Internetu bude, dle mého názoru, stěžejní odst. 2 § 17 TrZ, který v písm. a) stanoví, že trestný čin se považuje za spáchaný na území republiky, dopustili se tu pachatel jednání, i když porušení nebo ohrožení zájmu chráněného TrZ nastalo nebo mělo nastat zcela nebo zčásti v cizině. Případně je možné i užití písm. b), obsahujícího v podstatě totéž v obráceném postupu (jednání uskutečněno v cizině...). Tím je dle mého vyřešeno také možné úskalí TČ dle § 152 TrZ spočívající pravidelně v tom, že pachatel (nejčastěji občan ČR) rozmnoží autorské dílo, které ukládá na servery ležící fyzicky mimo území ČR, tedy v cizině (o této otázce více dále), a který se tak nemůže zprostit viny poukazem na fakt, že např. trestní právo státu X v Africe nezná pojem autorského práva a jeho porušování. Jde tak o typický tzv. distanční delikt¹¹⁴, kdy k jednání naplňující znaky skutkové podstaty TČ dle § 152 TrZ došlo na území ČR (místě A), ale k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného tímto zákonem došlo zcela nebo zčásti v cizině (místu B). Pokud by snad došlo k tomu, že by místo A i B bylo na území ČR, půjde rovněž o distanční delikt,

¹¹⁰ Blíže k časové působnosti TrZ viz. např. NOVOTNÝ, Oto, DOLENSKÝ, Adolf, JELÍNEK, Jiří, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 4. přepracované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2003. s. 47 an.

¹¹¹ Viz. *ibidem*. s. 50.

¹¹² Viz. *ibidem*. s. 59.

¹¹³ Blíže k tomuto pojmu srov. např. JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Linde Praha, a.s., 2005. s. 54 an.

¹¹⁴ Blíže k tomu *ibidem*.

kdy v případě nutnosti bude možno dle mého názoru aplikovat řešení z judikátu 31/88¹¹⁵ – pohrůžky TČ vydírání byly zde prováděny telefonem, místem činu bylo místo volajícího pachatele a zároveň i místo, kde byla osoba k něčemu telefonickým sdělením nucená.

K tomu navíc přistupuje i tzv. zásada personality, kdy „podle zákona České republiky se posuzuje i trestnost činu, který v cizině spáchal občan České republiky nebo osoba bez státní příslušnosti, která má na jejím území povolen trvalý pobyt“¹¹⁶.

Třeba podotknout, že v této sféře trestního práva se zřetelně projevuje čilá mezinárodní spolupráce, která mj. dává náplň pojmu trestní právo mezinárodní, jako právo vyplývající v podstatě ze smluvní spolupráce účastenských států na potírání určitého druhu TČ (ale i deliktů obecně – vč. autorskoprávních), kdy toto právo je součástí národního trestního práva¹¹⁷ a neméně tak i aktuální otázky tzv. evropského trestního práva.

Oblast trestního řízení jako celku je upravena v TrŘ, který je z hlediska místní působnosti *lex fori*¹¹⁸ (čili „zákon místa soudu“), proto všechny OČVTŘ v ČR a zastupitelské úřady ČR v cizině budou vždy postupovat podle něj a nenastává z hlediska Internetového prostředí problém v působnosti; blíže k postupu OČVTŘ a místní příslušnosti soudu srov. další výklad. Připojuji jen poznámku, kdy (na rozdíl od TrZ) se postupuje při úkonech OČVTŘ v zásadě podle zákona účinného v době učinění úkonů¹¹⁹.

IV. 4.2. Otázka mezinárodního práva soukromého, event. kolizních norem

S ohledem na možnost, kdy nebude prováděno tzv. adhezní řízení (tj. řízení o náhradě škody) v rámci trestního řízení, ale bude poškozený odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, bude pak nutno často s ohledem na přítomnost mezinárodního prvku (prostředí Internetu jako globálního komunikačního prostředku) sáhnout k normám mezinárodního práva soukromého, o tom blíže v kapitole o adhezním řízení. Otázka mezinárodního práva soukromého se uplatní samozřejmě jen v soukromoprávní sféře, u autorských práv typicky při uplatňování náhrady škody poškozeným.

¹¹⁵ Blíže viz. JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní zákon a Trestní řád. Komentář*. 24. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2006. s. 382.

¹¹⁶ Citován § 18 TrZ, k principu personality srov. např. NOVOTNÝ, Oto, DOLENSKÝ, Adolf, JELÍNEK, Jiří, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 4. přepracované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2003. s. 56.

¹¹⁷ Blíže k tomu a k diferenciaci pojmu mezinárodní trestní právo viz. např. JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Linde Praha, a.s., 2005. s. 33.

¹¹⁸ K tomu blíže JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2007. s. 64 nebo CÍSAŘOVÁ, Dagmar, et al. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, 2006. s. 28.

¹¹⁹ Blíže viz. např. CÍSAŘOVÁ, Dagmar, et al. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, 2006. s. 26.

IV. 5. PACHATEL TČ DLE § 152 TRZ S OHLEDEM NA SPECIFIKA INTERNETU

Smyslem této podkapitoly není podat výklad o profilu běžného pachatele TČ dle § 152 TrZ, to je spíše otázka kriminologická, ale upozornit na některé nesnáze, kdy není (či spíše v nedávném čase nebylo) možné označit jediného konkrétního pachatele TČ dle § 152 na Internetu při takřikajíc „jednom jednání“, čili kupř. kdy byla na server nahrána pirátská kopie audiovizuálního díla.

Otázkou tedy je: má být pachatelem jen konkrétní uživatel, zpravidla jednotlivec, který v domácnosti rozmnožil na svém PC např. audiovizuální dílo a toto posléze uploadoval na Internetový server, odkud si jej stáhli desetitisíce lidí, nebo i poskytovatel prostoru na takovém serveru, nebo poskytovatel, který tomuto pirátovi umožnil přístup (připojení) do Internetu, a dále osoba, která poskytuje odkazy (linky) na taková data a v případě např. software i koncový uživatel, který si tato data stáhnul?

Je možno vysledovat určitý vývoj, kdy se zpočátku objevuje snaha o dovozování odpovědnosti nejen koncových uživatelů, ale i všech ostatních v předchozím odstavci uvedených subjektů. V dnešní době se bere k odpovědnosti prakticky již jen konkrétní fyzická osoba – koncový uživatel-pachatel TČ dle § 152 TrZ, který koná jednání způsobující porušování autorského práva, tj. nejčastěji uploaduje autorskoprávně chráněná data do Internetu či je z něj stahuje (protiprávně rozmnožuje) i užívá.

Prvotně lze hovořit o tom, že jediným skutečným subjektem, který *de iure* i *de facto* neoprávněně zasahuje (porušuje) autorská práva a páchá trestný čin, je jen ten, kdo tuto činnost reálně uskuteční, tj. nejčastěji ten, kdo dílo neoprávněně rozmnoží a to buď jeho uploadem (horší varianta) či downloadem (zde je pro realizaci porušení autorských práv více výjimek ku prospěchu „pirátů“, viz. např. volné užití aj.). Vystává však globálně (Internetová) i trestní otázka, zda nemůže u oněch „participujících osob“ či lépe řečeno u jakési odvozené odpovědné osoby, jít o určitou formu účastenství či snad dokonce o spolupachatelství.

Vezměme si postup od uploadování dat od pachatele do Internetu. Předně je to poskytovatel připojení, který pirátovi vůbec umožňuje kontakt s Internetovým médiem. Je třeba zamítnout, že by v tomto mohlo jít o spolupachatelství (ve smyslu § 9 TrZ), neboť toto jednání vyžaduje společné jednání 2 či více osob, což je vskutku stěží představitelné (tj. poskytovatel připojení by musel přinejmenším jednat v nepřímém úmyslu poškodit autorská

práva spolu s „originárním“ spolupachatelem – pirátem). Účastenství (dle § 10 TrZ¹²⁰) rovněž nepřichází relevantně v úvahu. Činnost poskytovatelů připojení je navíc svým způsobem regulována, resp. ISP mají určité zvláštní povinnosti, např. sledovat určité údaje o koncových uživatelích vznikajících při provozu (vyplývající zejména z vyhlášky č. 485/2005 Sb.), o tom blíže dále.

Zbývá jen dořešit, zda rozmnoženiny dat, které automaticky musejí vznikat na serverech poskytovatele připojení při přenosu dat od uživatele do Internetu a naopak, neporušují autorská práva. Na to dává vyčerpávající odpověď sám AutZ¹²¹ tak, že tato činnost autorská práva neporušuje a z tohoto pohledu lze rovněž dovodit nemožnost trestního postihu; je však třeba poukázat, že ISP nesmí do dat procházejících jeho zařízeními žádným způsobem zasahovat či je regulovat¹²².

Podle mého názoru je takovýto postup, tedy v podstatě absolutní neodpovědnost poskytovatele připojení adekvátní, neboť si jeho odpovědnost za dnešního právního stavu nelze představit a nelze ani reálně vyžadovat, aby ISP kontroloval veškerá data přes něj procházející, neboť technicky jde o tak složitý problém, že je jeho úspěšná realizace nepředstavitelná, a to i v zemích, kde je cenzura dosti rozšířená (nyní např. Čínská lidová republika).

Dalším v pořadí je tzv. poskytovatel prostoru pro uložení dat v prostředí Internetu¹²³, u něhož je již otázka případného trestněprávního postihu komplikovanější.

V reálném prostředí jsou do takovéhoho prostoru nahrávána data desítek tisíc uživatelů pocházejících z různých částí světa, proto mají největší poskytovatelé prostoru obří kapacity pro uložení dat (počítají se na petabajty, čili miliony gigabajtů prostoru). V praxi si lze jen stěží představit kontrolu, ať již předběžnou či následnou, u takového objemu dat (kdy data navíc mohou být různě skryta, šifrována aj.) a odkazují tak na to, co bylo řečeno u ISP. Jinou otázkou však je, pokud je poskytovateli prostoru poskytnuta autorem či jiným třetím subjektem (pravidelně organizací hájící práva autorů i na Internetu) informace o tom, že data umístěná na jeho zařízení (serveru) jsou zde umístěna protiprávně, resp. že jejich umístěním tam došlo k porušení autorských práv, čili byla umístěna bez souhlasu autora. V tom případě se spíše přikláním k možnosti, aby po určitém marném uplynutí lhůty pro smazání či jiného zamezení přístupu k těmto datům poskytovatelem prostoru, za předpokladu, že jde

¹²⁰ Tj. organizátor, návodce či pomocník.

¹²¹ V § 18 odst. 3 se stanoví, že „sdělováním díla veřejnosti není pouhé provozování zařízení umožňujícího nebo zajišťujícího takové sdělování“ a navíc v § 38a – licence pro dočasné rozmnoženiny, jež jsou podružné, bez hospodářského významu etc.

¹²² Viz. ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. Praha: Linde Praha, a.s., 2001. s. 156.

¹²³ Někdy v synonymech též jako web-hoster, hosting, poskytovatel www úložiště atp.

rozumnými (lidskými a technickými) prostředky zjistit za přiměřeného nákladu (pro poskytovatele prostoru) skutečný obsah těchto dat, došlo k naplnění (podle míry závažnosti) i trestněprávní roviny postihu poskytovatele prostoru. U služeb poskytovaných zdarma (tzv. free webhosting) je situace jednodušší, neboť politika užívání (pravidla používání služby, která platí pro uživatele) umožňuje zpravidla poskytovateli prostoru bez výstrahy smazat jakýkoli soubor dat; problém nastává u placených služeb, neboť samozřejmě může např. omylem či z aktu pomsty dojít nepravdivá informace o „závadných datech“ poskytovateli prostoru, který na základě toho v domnění či z obav, že má na svém zařízení umístěn např. pirátský software, tato data smaže, ale posléze se ukáže, že šlo např. o demoverzi produktu, která byla šířena legálně a jejím smazáním dojde zpravidla k újmě na straně platícího uživatele, který ji tam vložil atp.

Obecně se mi jeví užitečná úprava obsažená v TDG, která, byť míří do oblasti civilní, by po úpravě mohla být využitelná i pro trestněprávní oblast. TDG totiž obsahuje v § 5 odst. 2, jak uvádí ČERMÁK¹²⁴, ustanovení, podle kterého není odpovědný poskytovatel prostoru *a priori* za žádný cizí obsah, s tím, že toto neplatí, pokud zná poskytovatel prostoru obsah a je technicky schopen a lze-li od něj rozumně očekávat uzavření přístupu k takovému obsahu. Trestněprávní rovina je podle mého u některých poskytovatelů pravděpodobně žádoucí (viz. i násl. odst.), neboť i ono minimum, čili že autor sám žádá po poskytovateli prostoru odstranění jeho „upíratěného“ díla, bývá poskytovateli prostoru ignorováno, nebo u nich vůbec tzv. *piracy hot line* (spojení pro nahlášení pirátského materiálu) neexistuje a často navíc tito provozovatelé prostoru těžší nejen z poplatků za možnost koncového uživatele stahovat data ze serverů poskytovatele prostoru, ale navíc i z reklam umístěných tam a podobně, což jen prohlubuje parazitování na pirátských dílech.

O některých speciálních službách poskytujících prostor pro data na Internetu jsem se již zmínil v souvislosti s pirátstvím. Lze také podotknout, že ačkoli se řada takových služeb tváří jako seriózní (podnikatelský) projekt, lze si jen stěží představit, že by existovalo množství těchto Internetových společností ve svých gigantických (datových a provozních) rozměrech, nebýt warezu (čili pirátských dat) a téměř by se dalo presumovat, že drtivá většina dat na službách typu rapidshare.com je závadného charakteru (a to nejen z hlediska autorskoprávního). Zajímavé ovšem je, že u těchto profesionálních i poloprofesionálních služeb poskytovatelů volného prostoru, na rozdíl od P2P sítí, nejsou známy výraznější případy z roviny civilních sporů, natožpak trestněprávních kauz. Při pozitivistickém výkladu § 152

¹²⁴ Blíže viz. ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. Praha: Linde Praha, a.s., 2001. s. 148.

TrZ však, zdá se, dojdeme k názoru, že přímá trestněprávní odpovědnost u poskytovatelů prostoru shledána nejspíše nebude, neboť tento TČ, jak již bylo zmíněno, je možno spáchat jedině konáním a nikoli opomenutím, kdy za konání nelze činnost poskytovatele ve vztahu k porušování autor. práv označit (a konstruovat povinnost konání poskytovatele prostoru, aby bylo možno hovořit o opomenutí např. při kontrole nahraných dat, je nemožné).

Dalším článkem v soustavě Internetu jsou ti, kteří po něm šíří odkazy (linky) na stránky či přímo na soubory dat obsahující pirátská díla. Zde jde o vcelku jednoznačnou záležitost s menší výhradou.

Předně může být kardinální otázkou, do jaké hloubky je a zda vůbec je dovoditelná odpovědnost toho, kdo takový odkaz inseruje např. na svých www stránkách či jinak uvádí ve známost. Má tedy být odpovědný např. jen původní (primární) šířitel takového linku, nebo např. i druhý v pořadí, který informace o tomto odkazu převzal, tj. kdo odkazuje na stránku, která odkazuje/obsahuje odkaz na server poskytovatele prostoru s pirátským obsahem, a třetí v pořadí, který odkazuje na stránku odkazující na další odkazovanou a tak (x krát) dále? Problematika poskytování a šíření odkazů je *eo ipso* (explicitně) českému právu neznámá (civilnímu, správnímu i trestnímu).

Podle mého názoru nebude dovoditelná trestněprávní odpovědnost toho, kdo jen poukazuje určitou adresou na stav, že někdo někde (pod určitým linkem, též www adresou) v Internetové síti autorské dílo protiprávně uploadoval a toto se tam stále nachází. Jednak zpravidla nebude seznatelný úmysl takové osoby k páčání TČ dle § 152 TrZ a tato osoba nemusí ani vědět o tom, že jde o autorsky chráněné dílo, u něhož i download jinými je porušením autorských práv (typicky u software) a k tomu i stupeň společenské nebezpečnosti u pouhého sdělování, kde se určitá data nachází, nemůže vést k závěru, že půjde o TČ. Přičemž nemusí ani dojít k další eskalaci porušování autorských práv při poskytnutí odkazu dalším osobám, byť to lze často předpokládat, stejně jako znalost toho, kdo odkaz poskytuje o tom, že jde o autorsky chráněné a protiprávně rozmnožené autorské dílo. Navíc, jak bylo řečeno, hlavní „tíha“ porušování padá na toho, kdo svým konáním zasáhl do autorských práv, což je pravidelně ten, kdo data skrývající se „pod odkazem“ rozmnožil a dále užil, příp. ten, který je vůbec původně uploadoval do Internetu. Argumentem *a maiori ad minus* dojdeme jednoduše k závěru, že použití odkazů vedoucích k tzv. volným dílům pro „vlastní potřebu“, nemůže být TČ.

A i proto bude podle všeho nepostižitelné jednání několika českých serverů (tzv. warez diskusních fór¹²⁵), které se specializují na vytváření rozsáhlých katalogů odkazů zejména na „pirátský“ software a audiovizuální díla v množství opravdu velkém. Činnost těchto fór je zpravidla hrazena dobrovolnými členskými příspěvky a také z reklamy; vždy však je možno konstatovat, že jde rovněž o zřejmé parazitování na porušování autorských práv. V praxi si lze také povšimnout, že provozovatelé těchto fór ukládají odkazy nikoli jako odkazy klasické (tj. hypertextové), ale jako pouhý text, pravděpodobně z dobré znalosti věci, neboť tímto se o něco oddálí hranice jakéhosi přímějšího propojení s původním pirátem.

Zůstává tedy odpovědnost takřkajíc originárních subjektů porušování autorských práv dle § 152 TrZ, tedy fyzických osob provádějících upload děl, při němž dochází k zásahu do autorského práva dílo užít (rozmnožit) a příp. i porušení práva autora na sdělování díla veřejnosti; k tomu přistupuje v některých případech i odpovědnost osoby provádějící download. O odpovědnosti koncových uživatelů je blíže pojednáno na jiném místě této práce.

IV. 6. ÚLOHA ORGÁNŮ ČINNÝCH V TRESTNÍM ŘÍZENÍ; VÝKLAD ÚPRAVY V TRESTNÍM ŘÁDU

IV. 6.1. Obecný výklad a problematika dokazování

Orgány činnými v trestním řízení jsou v České republice soudy, státní zástupci a policejní orgány (§ 12 TrŘ).

Ve fázi před zahájením trestního řízení dochází policejním orgánem k prověřování možného podezření (z informací pocházejících z vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů) ze spáchání TČ dle § 152 TrZ. Nasvědčují-li po prověření zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán TČ a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba (§ 160 TrŘ), bude pravidelně sdělováno této osobě obvinění ze spáchání TČ.

Nyní již zpravidla pro specializované útvary Služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky započne velmi podstatná fáze trestního řízení, a sice vyšetřování. Dle § 152 TrZ s ohledem na specifika Internetu a náročnější důkazní prostředky, které bude u TČ dle § 152 TrZ častěji nutné použít, je potřebná velmi dobrá znalost problematiky autorských práv a zároveň technických záležitostí u pracovníků SKPV hledajících a zajišťujících důkazy

¹²⁵ Z největších v ČR jmenuji např. www.warforum.cz či war-forum.net, dohromady mají statisíce registrovaných uživatelů (někteří z nich pocházejí ze zahraničí).

pro možné další části trestního řízení (hl. rozhodnutí státního zástupce o příp. podání obžaloby a pro hlavní líčení u soudu, není-li věc vyřešena např. trestním příkazem).

V této souvislosti není vyloučena či spíše může být pravidlem (kvůli mezinárodně-globálnímu prostředí Internetu) i mezinárodní spolupráce policie pomocí organizace INTERPOL (v této souvislosti srov. § 379 odst. 3 TrŘ o Mezinárodní organizaci kriminální policie), u níž rovněž problematika ochrany autorských práv je jedním z jejich úkolů, řadí je pod kategorii tzv. *Financial and hi-tech crime*, přičemž podkategorii tvoří právě *Intellectual property crime* a dokonce byla vytvořena pro odhalování organizované kriminality v oblasti duševního vlastnictví i *Intellectual Property Crime Action Group*¹²⁶, čili Akční skupina pro zločin proti duševnímu vlastnictví. S ohledem na spolupráci v rámci EU je vhodné upozornit i na spolupráci s organizací EUROPOL¹²⁷, mezi jejíž priority patří i boj s „kybernetickými zločiny“¹²⁸.

Důkazním prostředkem, který posléze vyjevuje důkaz pro příslušné OČVTŘ může sloužit dle § 89 odst. 2 TrŘ „vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání“. S ohledem na zvláštnosti TČ porušování autorských práv na Internetu půjde ponejvíce podle mého názoru o důkazy původní a nepřímé (typicky např. výpis Internetového poskytovatele připojení o síťovém provozu obviněného, obsah pevného disku PC obviněného a podobné).

Jedním ze stěžejních důkazů bude patrně ohledání (§ 113 odst. 1 TrŘ), k němuž bude, kvůli již naznačené „odbornosti“ TČ dle § 152 TrZ, zpravidla přibrán znalec, který provede kriminalistickou počítačovou expertizu. Ještě před jejím provedením však policejní orgán přibere znalce či tzv. znalou osobu, která nastupuje pokud např. hrozí nebezpečí z prodlení a není k dispozici znalec, ke kvalifikovanému zajištění techniky v daném prostředí (místě TČ), určení jaká záznamová média, listiny (licence) a další předměty budou vydány či odňaty ke znaleckému zkoumání¹²⁹. Jsou uváděny i časté chyby, kterých se v minulosti a částečně možná i v současnosti dopouští OČVTŘ, které např. nechají zásadní důkaz obstarat poškozeným, ke zkoumání znalci nejsou předány originály, ale kopie (dokonce z jiných PC), prvotní zkoumání prováděl „laik“ nikoli znalec a podobně¹³⁰. Výchova specialistů na oblast počítačové kriminality „patří k tradičním formám metodické činnosti Kriminalistického

¹²⁶ Blíže k tomu viz. <http://www.interpol.int/Public/ICPO/FactSheets/FHT01.pdf>.

¹²⁷ Blíže k otázkám této organizace srov. např. JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2007. s. 96 an.

¹²⁸ Blíže viz. <http://www.europol.europa.eu>.

¹²⁹ Viz. Kolektiv autorů. *Počítačová kriminalita*. Praha: Intitut pro kriminologii a prevenci, 2000. s. 238.

¹³⁰ *Ibidem*.

ústavu Praha Policie České republiky¹³¹. Dále je plánováno vytvoření devítičlenných skupin specialistů vyškolených právě na pátrání po Internetových pirátech¹³². Poznamenejme, že „v přípravném řízení je třeba provést neodkladné a neopakovatelné úkony ... v hlavním líčení leží těžiště dokazování“¹³³, kdy u TČ dle § 152 TrZ toto platí skutečně bez pochyb. Typicky podáním obžaloby státním zástupcem na obviněného, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, anebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby (§ 12 odst. 10 TrŘ), končí fáze přípravného řízení. Tzv. zkrácené přípravné řízení dle § 179a TrŘ nebude podle mého názoru zpravidla možné konat, a sice s ohledem na kogentní úpravu § 179a odst. 1, písm. a) TrŘ, kdy musí být podezřelý přistižen při činu nebo bezprostředně poté, což u TČ dle § 152 TrZ nebude přicházet v úvahu.

S ohledem na dikci § 314b TrŘ nebude konáno ani tzv. zjednodušené řízení před samosoudcem. Naopak trestní příkaz (§ 314e TrŘ) bude, zdá se, docela často používaným rozhodnutím v případě¹³⁴. Případy narovnání (§ 309 TrŘ) se rovněž vyskytují, i když ve velmi sporadické míře (v roce 2007 jediný případ v ČR).

Ve fázi, kdy je nařízeno hlavní líčení ve věci, je obžalovaný z TČ dle § 152 TrZ postaven v zásadě před samosoudce (§ 314a TrŘ).

Věcně příslušným bude v prvním stupni okresní soud s ohledem na § 16 TrŘ (s přihlédnutím k nesplnění podmínek § 17 TrŘ).

Otázkou problematičtější je ustanovení místní příslušnosti soudu; obecně by rozhodoval okresní soud, v jehož obvodu byl TČ spáchán (§ 18 odst. 1 TrŘ). Diskutabilní je ovšem místo spáchání TČ dle § 152 TrZ. U takového případu, kdy půjde např. o ilegální rozmnoženinu software vytvořenou na pevném disku pachatele v Ostravě, pak o vině a trestu rozhodne samosoudce okresního soudu v Ostravě v prvním stupni. V jiném případě však tento pachatel zhotoví rozmnoženinu audiovizuálního díla na svém PC, odkud tuto uploaduje např. na server v SRN či USA (velmi častý způsob). Je místem činu místo, kde je umístěno PC, z něhož byla nahrána rozmnoženina na server v cizině nebo lokalita umístění serveru v cizině, kde se rozmnoženina reálně nachází? Toto je signifikantní bod právě pro oblast tzv. distančních deliktů (viz. výše).

¹³¹ Citováno z Kolektiv autorů. *Počítačová kriminalita*. Praha: Intitut pro kriminologii a prevenci, 2000. s. 216.

¹³² Blíže k tomu na http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/lovci-piratu-zacali-slidit-i-po-malych-rybach_53139.html.

¹³³ Citováno z NETT, Alexander, et al. *Trestní právo procesní. Multimediální učební text*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2004. Kapitola 7. 3.

¹³⁴ Lze odhadnout nepřímo dle rozhodnutí uveřejněných zejména na www.cpufilm.cz.

Na tuto eventualitu pamatuje TrŘ v § 18 odst. 2, který stanoví pro případ, kdy nelze místo činu zjistit nebo byl tento spáchán v cizině, že řízení pak „koná soud, v jehož obvodu obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje; jestliže se nedají tato místa zjistit nebo jsou mimo území České republiky, koná řízení soud, v jehož obvodu čin vyšel najevo“. Tím je dle mého dostatečně zajištěna místní příslušnost, neboť pravděpodobně to bude místo bydliště obviněného jako určovatel obvodu okresního soudu, u něhož dojde k hlavnímu líčení (či jinému skončení věci).

Po pravomocném odsouzení je obžalovaný označen jako pachatel TČ se všemi s tím spojenými důsledky. K otázce trestů je možno uvést, že statisticky vyplývá nejvyšší míra podmíněných trestů odnětí svobody jako trestu u TČ dle § 152 TrZ, který je (dle Kriminalistické ročenky 2007), seřazeno dle kvantity, následován tresty „jiný trest“, peněžitý trest, obecně prospěšné práce a trestním opatřením nebo upuštěním od potrestání; nelze nevzít v úvahu ani zastavení trestního řízení a zproštění obvinění po hl. líčení. Byly ukládány i tresty ve spojení s jiným trestem, a sice „jiný trest“ (statistika dále nerozlišila) a peněžitý trest. Nepodmíněný trest odnětí svobody je užíván méně (v roce 2007 žádný případ, v roce 2006 3 případy), podmíněný trest odnětí svobody nad 1 rok je užíván velmi výjimečně (v roce 2006 jediný případ).

IV. 6.2. Poškozený a jeho postavení u TČ dle § 152 TrZ

Na řízení (resp. jeho části) budou často účastny další subjekty kromě soudu, státního zástupce a pachatele, resp. z dikce § 12 odst. 6 TrŘ bude další stranou, kromě osoby proti níž se řízení vede a státního zástupce (a případně zúčastněné osoby), v případě TČ dle § 152 TrZ právě typicky strana poškozeného, která má na výsledku trestního řízení eminentní zájem a je v těchto případech často účastna již od počátku na řízení, kdy postavení této strany a práva jí přiznané upravuje TrŘ. Bude to tak dle mého mínění ponejvíce právě poškozený, který podá oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin.

Poškozený a jeho základní práva definuje § 43 odst. 1 TrŘ, tedy je to „ten, komu bylo TČ ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda (poškozený), má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání a před skončením řízení se k věci vyjádřit“. V případě TČ dle § 152 TrZ připadá v úvahu prakticky jen škoda majetková, tedy „škoda, kterou došlo ke zmenšení nebo úbytku majetku poškozeného a kterou lze vyjádřit

v penězích¹³⁵. A bude to právě jen náhrada majetkové škody, kterou je možno v trestním řízení uplatnit, ostatní druhy nároků známé z civilní oblasti, jako např. vydání bezdůvodného obohacení či peněžité zadostiučinění, které z porušování autorských práv obecně mohou vzejít¹³⁶, v trestním řízení (přesněji adhezním řízení v rámci trestního řízení) uplatnit nelze.

Rovněž je časté, že pachatel jedním skutkem zasáhne do autorských práv vícero subjektů, kupř. pachatel z vypáleného „ilegálního“ CD, které mu prodal kamarád, zhotoví digitální soubory formátu *.mp3, které poté posílá e-mailem svým známým, čili tak pachatel vlastně zasáhne jak do práv např. autora textů zhudebněného literárního díla, tak i hudebního skladatele dané hudby, i výkonného umělce k jeho hudebnímu výkonu a v neposlední řadě i výrobce zvukového záznamu k záznamu uměleckých děl a výkonů na daném CD¹³⁷ a podobně.

IV. 6.3. Adhezní řízení

Tímto termínem je označována nepovinná součást trestního řízení, kdy poškozený má proti pachateli nárok na náhradu majetkové škody a má dle § 43 odst. 3 TrŘ právo žádat, „aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit tuto škodu“, přičemž návrh je třeba učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování¹³⁸. Ostatní škody (patrně kupř. morální škoda, přichází-li do úvahy) se v adhezním řízení, jak bylo vysvětleno, neuplatní. Je třeba však pamatovat na to, že návrh v adhezním řízení již nelze podat, bylo-li o něm rozhodnuto v občanskoprávním nebo jiném příslušném řízení (§ 44 odst. 3 TrŘ). Z návrhu poškozeného vždy musí být patrné – z jakých důvodů a v jaké výši je nárok na náhradu škody uplatňován, což je podle mého mínění v otázce porušování autorských práv veskrze zajímavá otázka.

Na první pohled totiž vlastně žádná škoda u pirátství (vč. Internetového) nevzniká, neboť díla jsou sice rozmnožována, ale stále existuje originál, na němž škoda nevznikla; jde zde fakticky o charakteristickou vlastnost duševního vlastnictví, čili ona nezávislost na materiálním podkladu, kde je dílo vyjádřeno. Blíže k tomu viz. násl. podkapitola.

Při uplatňování náhrady škody se poškozený autor často dostane do oblasti mezinárodního práva soukromého, které, byť se svou povahou již začíná vymykat adheznímu

¹³⁵ Citováno z CÍSAŘOVÁ, Dagmar, et al. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, 2006. s. 195.

¹³⁶ Blíže k jednotlivým soukromoprávním nárokům poškozeného srov. např. TELEČEK, Ivo, TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví*. Brno: Doplněk, 2006. s. 71 an.

¹³⁷ Viz. obdobný příklad *ibidem*. s. 48 an.

¹³⁸ K dalším podmínkám a zvláštnostem adhezního řízení srov. např. JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2007. s. 231 an.

řízení v ČR, je bezesporu „legislativně-technicky“ zajímavé i pro malou komparaci s naší oblastí trestněprávní ochrany.

Jde o to, vyjasnit si, který stát a jeho autorské právo je rozhodné pro posouzení situace, zda došlo k porušení či ohrožení autorských práv či ne. Tento problém řeší Bernská úmluva a to tak, že se posuzují tyto situace vždy podle autorského zákona státu, v němž se poskytuje ochrana, resp. kde došlo k porušení autorského práva, tzv. princip *lex loci protectionis*, do něhož tak v podstatě „prakticky vyúsťuje použití kritéria *lex loci delicti* (tedy místo porušení autor. práva – pozn. aut.), pokud se v případě distančních deliktů neponechává výběr mezi místem události a místem vzniku škody poškozenému nebo se nepřikazuje použít kritéria příznivějšího pro poškozeného“¹³⁹. Teoreticky vzato přichází v úvahu další kolizní kritéria¹⁴⁰ (např. právní řád, který si zvolí poškozený i pachatel smluvně či k němu mají bližší vztah). V našich podmínkách však uplatníme *lex loci protectionis*, který navíc nemůžeme zaměňovat s *lex fori*, jak upozorňuje ČERMÁK¹⁴¹.

Odpovědí, kde vlastně došlo k zásahu do autorského díla na Internetu, jsem se částečně již zabýval, postačí shrnout, že došlo-li k rozmnožení u koncového uživatele, pak je místem nelegálního užití díla jeho počítač (resp. paměťové médium v něm) a došlo-li k rozmnožení na Internetu, pak paměťové médium takového počítače nesoucího rozmnožená data (tzn. i server, jde-li o nekoncový počítač), nikoli však PC používaná pro přenos dat v Internetu jako technické zabezpečení samotného přenosu.

Dalším prvkem na mezinárodním poli je určení pravomoci konkrétního soudu v konkrétním státě (přichází-li na výběr vícero států i soudů), kdy tento může být plně odlišný od rozhodného právního řádu určeného dle *lex loci protectionis* (viz. výše). Pro tento případ se obecně doporučuje volit soud, v jehož obvodu došlo k porušení autorských práv (čili kde je např. umístěn server s pirátskými autorskými díly), zejména díky zásadě, že soud zná nejlépe své vlastní tuzemské právo (a má také zpravidla lepší možnosti zamezit dalšímu porušování autorských práv např. vydáním rozhodnutí o uzavření přístupu k danému serveru), žel tento soud může sídlit ve státě, který uznává jiná kolizní kritéria než Česká republika, proto svou pravomoc nemusí uznat¹⁴². Začal se objevovat také jiný přístup v řešení celé problematiky a sice tzv. funkcionalistický přístup¹⁴³, podle něhož může soud v zahraničí použít i českého autorského práva z důvodu, kdy má ČR zájem na ochraně „svého“ autorského díla v daném

¹³⁹ Viz. KUČERA, Zdeněk. *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1982. s. 31.

¹⁴⁰ Viz. *ibidem*, s. 29.

¹⁴¹ Viz. ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. Praha: Linde Praha, a.s., 2001. s. 179.

¹⁴² Blíže k tomu *ibidem*. s. 182 an.

¹⁴³ Blíže viz. *ibidem*. s. 193.

cizím státě (místě soudu), který českého práva užije jen z důvodu tohoto zájmu ČR, neboť jinak se vždy užije právo státu tohoto cizího soudu¹⁴⁴. S tím však souvisí řada problémů, např. vícero států s víceméně protichůdnými zájmy či fenomén *forum (court) shopping*¹⁴⁵.

Stejně tak se může cizinec domáhat svých nároků z porušených či ohrožených autorských práv v ČR, je-li dána pravomoc našich soudů¹⁴⁶ (vyplývá ze zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním), vždy je však třeba dbát zvláštních zákonů, které mají přednost pro stanovení pravomoci českých soudů před stanovením této pravomoci citovaným zákonem¹⁴⁷.

IV. 6.4. Problematika vyčíslení škody (nejen) v adhezním řízení

Znakem skutkové podstaty TČ dle § 152 TrZ, jak jsem již uvedl, není způsobení škody (v návrhu *de lege ferenda* již škoda obsažena je). Často bývá (nesprávně) uváděno v tisku, že došlo ke krádeži hudby, filmu etc. Z jejich podstaty je však zřejmé, že TČ krádeže se lze dopustit maximálně na hmotném substrátu, který nám vyjevuje dílo. V prostředí Internetu však je i krádež onoho hmotného substrátu vyloučena. Na první (laický) pohled se při kopii děl šířených pirátsky Internetem v poměru 1:1 (tedy identické „dílo“) jakoby nemusí jednat o způsobenou škodu, když je vlastně vytvořeno jakési nikoli derivativní dílo (způsobující škodu na původním díle), ale „další“ originální „dílo“. Takováto úvaha by byla samozřejmě popřením principu ochrany duševního vlastnictví. Škoda tedy autorovi (resp. i ostatním subjektům uplatňujícím tzv. majetková práva autorská) vzniká, otázkou je v jaké výši a jak tuto výši správně vyčíslit. K tomu bylo obecně vysloveno (v soukromoprávní sféře) mnoho názorů, jejichž důkladný rozbor by přesahoval téma této práce. Jde však o otázku veskrze podstatnou – kupř. v případě trestního řízení je náhrada škody pachatelem jedním ze základních předpokladů uplatnění tzv. odklonů (tj. podmíněného zastavení trestního stíhání nebo narovnání a nebo v případě ZSVM i odstoupení od trestního stíhání), a i proto je třeba této problematice věnovat krátce pozornost.

V reálných případech může a bude docházet k mnoha možnostem vzniku škody dle způsobu spáchání TČ dle § 152 TrZ. Obecně lze říci, že nejjednodušší bude situace v případě, kdy si uživatel stáhne např. software a tento dále užívá (ať už k výdělečným či nonprofitním účelům); pak způsobenou škodou bude podle mého jen částka, za níž by byla za normálního

¹⁴⁴ Blíže k této teorii viz. např. KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2001. s. 87.

¹⁴⁵ Žalobce v soukromoprávním (mezinárodním) sporu volí účelově místo soudu takové, kde je nejpřísnější právní úprava – pro něj tedy nejvýhodnější, protože ji zpravidla dle *lex fori* soud v daném místě i použije.

¹⁴⁶ Podrobněji např. KUČERA, Zdeněk. *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1982. s. 20.

¹⁴⁷ K tomu srov. např. KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2001. s. 281.

běhu událostí pořízena tímto uživatelem licence k užívání tohoto software. Komplikace však nastávají v případě, kdy pachatel uploaduje na server např. pirátské audiovizuální dílo a toto je následně downloadováno někdy určitelným někdy neurčitelným počtem uživatelů Internetu. S oblibou bývá zejména organizacemi hájícími práva autorů používáno taktiky, kterou bych vyjádřil vzorcem: počet rozmnožení díla (stažení z Internetu) x prodejní cena jednoho nahraného legálního nosiče či vstupenky do kina etc. = celková škoda. Samozřejmě takovou konstrukci lze obhájit jen stěží, neboť zdaleka ne každý uživatel, který dílo rozmnožil (i legálně v rámci tzv. volného užití), by si skutečně dílo (resp. licenci k němu) zakoupil, kdyby např. neměl možnost rozmnožit si jej z Internetové sítě. Proto se v tomto případě výše požadované náhrady škody pohybuje na velmi labilním způsobu výpočtu, o čemž svědčí i případy z praxe¹⁴⁸, kdy je požadována řádově mnohonásobně nižší relativní (peněžitá) náhrada, než by odpovídalo výše uvedenému vzorci, což spíše svědčí pro názor, že tak vysoké částky náhrady škody nejsou v adhezním, ani jiném řízení poškozeným podložitelné.

Jak uvádí CÍSAŘOVÁ¹⁴⁹, tak „v případech, kdy výše způsobené škody není znakem skutkové podstaty trestného činu ... je povinnost poškozeného specifikovat přesnou výši vzniklé škody zpravidla ponechána jen na jeho vlastním uvážení“ s tím, že „škodou je skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk)“. Vzhledem k tomu, že může být výše škody poškozeným nadhodnocována a s ohledem na zvláštnosti výpočtu skutečné výše škody, může být podle mého z pohledu trestního soudu volena někdy opatrnější varianta, čili postup podle § 229 TrŘ, kdy (trestní) soud odkáže poškozeného na řízení občanskoprávní s celým či částí jeho nároku, tedy zejména jej odkáže zcela, pokud „není podle výsledků dokazování pro vyslovení povinnosti k náhradě škody podklad nebo bylo-li by pro rozhodnutí o povinnosti k náhradě škody třeba provádět další dokazování, jež přesahuje potřeby trestního stíhání a podstatně by je protáhlo“¹⁵⁰. Ať již poškozený dosáhne na pravomocný nárok na náhradu škody v adhezním řízení či ne, jsou pro něj obě varianty výhodné; první možnost je výhodnější, neboť je pachatel pravomocně povinen k náhradě škody a nakonec je vykonatelné rozhodnutí možno vymáhat i proti vůli pachatele, a v případě druhé možnosti má poškozený alespoň důkaz pro řízení občanskoprávní a to nejen ve smyslu § 135 odst. 1 OSŘ, tedy kdy je (občanskoprávní) soud vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán TČ, přestupek...

¹⁴⁸ K tomu srov. např. <http://www.lupa.cz/clanky/pripad-kinorip>.

¹⁴⁹ Viz. CÍSAŘOVÁ, Dagmar, et al. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, 2006. s. 197.

¹⁵⁰ § 229 odst. 1 TrŘ.

Nelze vyloučit ani účast jiných osob na řízení, např. osoby zúčastněné, tedy např. osoby, které byl zabrán server obsahující pirátský software tam uložený pachatelem a podobně.

Rekodifikace trestního řízení byla podle Důvodové zprávy NTrZ teprve v počátcích, v průběhu psaní této práce její cesta legislativním procesem poněkud pokročila (aktuálně je k dispozici znění Věcného záměru nového Trestního řádu, o němž a o úvahách de lege ferenda v Trestním řádu se zmiňují na jiném místě této práce).

IV. 7. KOMPARACE ČESKÉ AUTORSKOPRÁVNÍ A TRESTNĚPRÁVNÍ ÚPRAVY S VYBRANÝMI STÁTY SVĚTA

IV. 7.1. Komparace se Slovenskou republikou

Z historického pohledu by měl mít právní řád Slovenské republiky k tomu českému nejbližší, i když z pohledu reality dneška jsou některé vzniklé rozdíly více než patrné. Předně je tím rozdílem „nový“ kodex – Trestný zákon č. 300/2005 Z. z. Ten v Páté hlavě (Trestné činy hospodárske), čtvrtý oddíl (Trestné činy proti priemyselným právam a proti autorskému právu), obsahuje § 283 – Porušovanie autorského práva. V odst. 1¹⁵¹ se tento v zásadě neliší od české úpravy. Podstatnější odchylku však lze postřehnout hned v odst. 2¹⁵². Předně jde o tzv. osobitný motiv¹⁵³ (zvláštní pohnutku) pro spáchání TČ, kdy v úvahu pro ochranu před porušováním autorských práv na Internetu přichází hl. pohnutka „prostřednictvím počítačového systému“. Slovenský zákonodárce si zde byl, zdá se, dobře vědom faktu, že použití počítače pro trestnou činnost je pro pachatele obecně výhodnější, neboť jeho použití nezanechává příliš mnoho klasických kriminalisticky využitelných stop a je obtížné či někdy i nemožné identifikovat stopy „počítačové“, tedy např. jak a kde přistupoval pachatel k počítači, která data z něj zasílal, kam (do Internetu) atp. (viz. dále), přitom podle komentáře¹⁵⁴ k zákonu č. 300/2005 Z.z. se počítačovým systémem rozumí „súbor príkazov

¹⁵¹ „Kto neoprávnene zasiahne do zákonom chránených práv k dielu, umeleckému výkonu, zvukovému záznamu alebo zvukovo-obrazovému záznamu, rozhlasovému vysielaniu alebo televíznemu vysielaniu alebo databáze, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.“

¹⁵² „Odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a a) spôsobí ním väčšiu škodu, b) závažnejším spôsobom konania, c) z osobitného motívu, alebo d) prostredníctvom počítačového systému.“

¹⁵³ § 140 cit. kodexu – „Osobitným motívom sa rozumie spáchanie trestného činu a) na objednávku, b) z pomsty, c) v úmysle zakryť alebo uľahčiť iný trestný čin, d) z národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisťi alebo nenávisťi z dôvodu farby pleti, alebo e) so sexuálnym motívom.“

¹⁵⁴ Viz. ČENTĚŠ, Jozef. *Trestný zákon s komentárom*. Žilina: Poradca podnikateľa, 2006. s. I/1.1-361 (elektronická aktualizace komentáře).

použitých přímo alebo nepriamo v počítači“, což je dostatečně široká definice (i pro podchytení Internetu), která bude mířit i na samotné počítače či místní (tzv. LAN) počítačové sítě. V českém prostředí bychom snad mohli uvažovat v souvislosti s tímto TČ páchaným přes Internet nad nevelkou a spíše teoretickou aplikací § 34 TrZ, tedy přitěžující okolnosti (*arg. se zvláštní listí nebo obdobným způsobem ... pokračoval v páchání po delší dobu etc...*). Spíše se však budeme muset spoléhat (v souvislosti s Internetem) na odst. 2, písm. b) § 152 TrZ, tedy „ve značném rozsahu“, což může být pojem s velkým (nepřesným) rozptylem.

V odstavci 3¹⁵⁵ § 283 zákona č. 300/2005 Z.z. je stanovena vyšší míra trestu pro značnou škodu, způsobenou pachatelem, což je nejméně 800 000 Sk¹⁵⁶.

Nakonec v odst. 4¹⁵⁷ je zohledněna škoda způsobená pachatelem (nejméně 4 miliony Sk¹⁵⁸) a skutečnost, že trestný čin spáchal jako člen nebezpečného seskupení; tento odstavec obsahuje v porovnání s českou úpravou navýšený trest odnětí svobody, kdy dolní hranice je tři roky a horní hranice dokonce 8 let.

Obecně tedy znakem slovenské úpravy je (pro trestnost podstatné) způsobení škody, který českému TrZ zatím chybí a dále je lépe diferencován trest stanovený dle závažnosti útoku proti autorskému dílu a stejně tak se objevuje snaha ukázat, že trestné činy páchané skrze počítače by měly být přísněji kvalifikovány (podobně jako útok se zbraní¹⁵⁹).

IV. 7.2. Komparace s Velkou Británií

Základní normou upravující autorská a příbuzná práva ve Velké Británii (dále též jen „VB“) je Copyright, Designs and Patents Act 1988¹⁶⁰; jak uvádí BAINBRIDGE¹⁶¹, tak praxi ochrany autorských práv napomáhají také soudci, což je s ohledem na dlouhou historii tzv. judge-made-law systému pro VB příznačné. VB signovala také Convention on Cybercrime¹⁶² (Rady Evropy), čímž se zavázala vytvořit určitý minimální standard trestů, mj. i pro komerční porušování copyrightu a souvisejících práv v počítačových systémech.

¹⁵⁵ „Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa pachateľ potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a spôsobí ním značnú škodu.“

¹⁵⁶ § 125 odst. 1 zákona č. 300/2005 Z.z.

¹⁵⁷ „Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa pachateľ potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a a) spôsobí ním škodu veľkého rozsahu, alebo b) jako člen nebezpečného zoskupenia.“

¹⁵⁸ § 125 odst. 1 zákona č. 300/2005 Z.z., na konci čtvrté věty.

¹⁵⁹ K tomu blíže viz. SMEJKAL Vladimír, et al. *Právo informačních a telekomunikačních systémů*. Praha: C. H. Beck, 2001. s. 532.

¹⁶⁰ Dostupný v úplném znění např. na http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1988/UKpga_19880048_en_1.htm.

¹⁶¹ BAINBRIDGE, David. *Introduction to Computer Law. Fifth edition*. Dorset (Velká Británie): Dorset Press, 2004. s. 15.

¹⁶² Srov. s. 363 citovaného díla.

Trestněprávní rovina odpovídá rovněž systému common-law; jak BAINBRIDGE uvažuje ve svém díle, tak je pryč doba, kdy maximální možný trest za porušení copyrightu byla „pokuta“ 2 libry; ten se nyní dostal až k 10 letům trestu odnětí svobody, což dokumentuje snahu Parlamentu o uvědomění si nutnosti ochrany copyrightu před pirátstvím. Podobné instituty ve VB jako občanské právo užívá i právo trestní, avšak s podstatnou odlišností – pro úspěšnou žalobu civilní postačí, pokud je síla důkazů¹⁶³ (*standard of proof*) v převaze pravděpodobnosti (*balance of probabilities*), zatímco v trestním řízení musí být tato úroveň (viny) prokázána nad důvodnou pochybnost (*beyond reasonable doubt*).

Úprava trestněprávní u tzv. pirátství je řešena v několika více či méně souvisejících zákonech. Hlavní trestněprávní úpravou je § 107 odst. 1 a 2 (obsažené v již citovaném Copyright, Designs and Patents Act 1988), kdy odst. 1 upravuje odpovědnost toho, kdo poruší ilegální kopii copyright tím, že kopii vytvoří pro prodej či nájem, nebo doveze ilegální kopii do VB, nebo drží takovou kopii v úmyslu obchodovat s ní (a později ji užít v rozporu s copyrightem), nebo v případě porušení copyrightu pro podnikatelské účely ilegálním vystavováním díla, distribucí, prodejem, nájmem a nabídkou k prodeji či nájmu a nakonec i distribucí jinak než v rámci podnikání, avšak ke škodě vlastníka copyrightu; a odst. 2 směřuje proti porušování copyrightu vytvářením ilegálních kopií, pro prodej či nájem nebo užití v podnikání.

Zajímavá je také úprava proti „plagiátům software“ v Forgery and Counterfeiting Act 1981, která rovněž umožňuje v maximální sazbě uložit trest odnětí svobody až na 10 let, podmínkou k trestnosti je, že osoba, které byl padělek (*false instrument*) prodán, měla zato, že jde o originál¹⁶⁴.

V neposlední řadě je obsažena úprava i v Trade Descriptions Act 1968, která, jak uvádí BAINBRIDGE¹⁶⁵, byla původně vytvořena pro ochranu spotřebitelů před závadnými výrobky; trestem odnětí svobody až na 2 léta tak může být potrestán, kdo prodává výrobky s chybným označením, tedy např. pirát nabízející na Internetu kopie originálu s označením výrobku názvem shodným s originálem. Postihu se však může pirát zprostit pouhým přejmenováním pirátské kopie (změnou části názvu).

¹⁶³ Blíže k pojetí síly důkazů např. BROWN, Gillian, RICE, Sally. *Professional English in Use - Law*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. s. 16.

¹⁶⁴ Srov. BAINBRIDGE, David. *Introduction to Computer Law. Fifth edition*. Dorset (Velká Británie): Dorset Press, 2004. s. 410.

¹⁶⁵ Viz. *ibidem*.

Nakonec je to § 25 Theft Act, který stanoví specifický nejvýše 3letý trest odnětí svobody pro osobu, která hodlá prodat či nabízet k prodeji ilegální kopie, avšak tyto např. aktuálně jen převáží za tímto účelem¹⁶⁶.

Jak autor poznamenává aktuálně k problémům autorských práv na Internetu, tak v kyberprostoru¹⁶⁷ může (ve VB) hrozit, že „silní vlastníci autorských práv mohou do budoucna používat šikanózních praktik, podají či hrozí podáním žalob proti jednotlivcům, a co je horší, proti poskytovatelům internetového připojení, přestává být možná kontrola kopírování a neautorizovaného užití děl; mezinárodní dimenze je noční můrou v termínech smluvní politiky, jurisdikce a reakcím proti narušitelům“. Tyto realie samozřejmě platí celosvětově, nejde jen o specialitu VB. Jak autor pojednává¹⁶⁸ (i v souvislosti s Copyright Licensing Agency – obdobou české OSA), tak bude velice nesnadné najít schůdné řešení mezi zájmy autorů a jejich dokonalým technickým zabezpečením (např. proti kopírování), které by mohlo učinit (pro legální uživatele) nemožným výkon povolených práv uživatele (*permitted rights under copyright law*), což je aktuální otázka i v ČR (kupř. s ohledem na možnost vlastnit 1 kopii počítačového programu v záloze, kterou však kvůli ochraně na originálním přenosovém médiu nelze vytvořit etc.). I ve VB existují výjimky z ochrany autorským právem, např. u počítačových programů je tak možno do nich zasahovat (rozmnožit) v případě záložních kopií, vyhledávání chyb apod.¹⁶⁹

Velká Británie je členem EU, proto zde *mutatis mutandis* platí totéž, co bylo řečeno výše. Legislativa EU byla pro VB v některých okruzích zlepšením (např. vytváření dočasných, technických kopií děl vzniklých při přenosu dat Internetem bylo legislativou VB zapovězeno, teprve direktiva EU to umožnila¹⁷⁰).

Jak BAINBRIDGE¹⁷¹ v neposlední řadě u trestního procesu uvádí, je to z většiny práce veřejnosti na odhalování počítačových útočníků, úkolem policie je pak podezření prošetřit, a pokud se ukáže být pravdivým, předá jej žalobci (prokurátorovi). Ve VB existuje *National hi-tech Crime Unit*¹⁷², která operuje v rámci *National Crime Squad*¹⁷³. Případy projednávají magistrates' courts (méně závažné, soud může uložit trest odnětí svobody max.

¹⁶⁶ Srov. Copyright Computer Programs Regulations 1992, blíže v opakovaně citovaném díle BAINBRIDGE, s. 411.

¹⁶⁷ Angl. cyberspace – užívá se v podstatě jako vyjádření jakéhosi virtuálního elektronického místa, obecně se obsah Internetu někdy označuje právě tímto termínem.

¹⁶⁸ Srov. s. 91 op. citovaného díla.

¹⁶⁹ Srov. s. 43 op. citovaného díla.

¹⁷⁰ Srov. s. 81 a s. 93 op. citovaného díla.

¹⁷¹ Srov. s. 364 an. op. citovaného díla.

¹⁷² Volně přeložitelné jako Národní kriminalistická hi-tech jednotka.

¹⁷³ Volně přeložitelné jako Národní kriminalistická brigáda.

do 6 měsíců a peněžitou pokutu do 5 tis. liber), závažnější pak Crown Court. Uvěznění a pokuty jsou nejpoužívanějšími tresty ve VB, i když by za některých okolností byly přijatelné jiné tresty (kupř. probace).

IV. 7.3. Komparace s USA

Spojené státy americké spolu s ostatními vyspělejšími státy světa v určitém smyslu hrály prvotní (průkopnickou) úlohu v dobách, kdy se objevovaly nové technologie, ať již PC, tak Internet, a to v oblasti technické i právní. USA jsou typickou ukázkou země, kde je uplatňován tzv. copyright, což je forma ochrany, která v zásadě začíná v okamžiku dokončení díla (diference od úpravy v českém AutZ). Avšak (např. u počítačových programů) je přeci jen registrace nutná, „pokud autor chce podat žalobu pro porušení autorských práv a pokud toto porušení předchází registraci, není možný úplný finanční postih“¹⁷⁴. Oproti úpravě v ČR v USA také platí, že samo autorství lze převést, např. zaměstnavatel autora je tak považován za autora s veškerými s tím souvisejícími oprávněními. Jak však upozorňuje např. SHINDER¹⁷⁵, tak se USA potýkaly s podobnými problémy jako právo kontinentální – tedy zpočátku nebylo možno jednání směřující k porušení autorských práv postihnout, a to ani např. ust. Trestního zákoníku o krádeži (např. *Texas Penal Code*), kdy bylo pojmovým znakem zbavení vlastnictví původního vlastníka či alespoň znemožnění užívání vlastnictví (*depriving of the property or its use at all*), tedy zásadním bylo pojetí nehmotného majetku (*intangible property*) do ochrany právem, která se však objevila pro trestní právo jen v některých oblastech, např. ochraně hudby či software, řešení ostatních porušení copyrightu bylo ponecháno na úrovni civilní sféry. Navíc zdaleka ne všechny trestné činy se řeší na úrovni federální, pro úroveň duševního vlastnictví jsou to hlavně orgány jednotlivých států, které zajišťují stíhání pachatelů, což nemusí být vždy snadné, neboť, jak upozorňuje SHINDER¹⁷⁶, řada států nemá vlastní kvalitní předpisy týkající se „krádeže“ duševního vlastnictví (*theft of intellectual property*).

Z aktuální právní úpravy v USA není možné nezmínit 2 právní normy upravující otázku ochrany autorských děl v prostředí Internetu, jsou jimi:

- Digital Millenium Copyright Act, který v zásadě doplňuje původní starší
- Copyright Act (1976)

Jak o tom píše ČERMÁK, tak „Copyright Act je základní normou týkající se

¹⁷⁴ Citováno z BÍMOVÁ, Alena. *Počítačová kriminalita a naše doba*. Praha: IDG Czechoslovakia, a.s., 1990. s. 125.

¹⁷⁵ SHINDER, Debra. *Scene of the Cybercrime*. Rockland (USA): Syngress Publishing, Inc, 2002. s. 11.

¹⁷⁶ *Ibidem*.

autorského práva a práv s ním souvisejících. DMCA reaguje na změny související s vývojem moderních technologií¹⁷⁷. DMCA samotný však obsahuje další zákony, resp. přebírá úpravu WIPO Copyright Treaties Implementation Act a z pohledu titulu této práce významnější Online Copyright Infringement Liability Act (1998), který se týká mj. odpovědnosti poskytovatelů připojení, poskytovatelů www prostoru pro uložení dat atp. V neposlední řadě také výhradní autorská práva definuje § 106 Copyright Act, který „nerozlišuje mezi jednotlivými podobami vyjádření díla“¹⁷⁸. Zákodárce tak flexibilně obsáhl i Internet (zpřístupnění díla na něm je užítím, k němuž je třeba svolení). V neposlední řadě je praktikován i Communication Decency Act (1996), který zejména určuje rozsah omezené odpovědnosti poskytovatelů www prostoru pro uložení dat¹⁷⁹.

Na federální úrovni se (z pohledu této práce zejména v úrovni softwarového pirátství) uplatňuje Computer Fraud and Abuse Act, který používá i Národní Jednotka pro boj s počítačovými trestnými činy (*National Computer Crime Squad*) spadající pod Federální vyšetřovací úřad (*Federal Bureau of Investigation*). Určité problémy přináší 4. Dodatek Ústavy USA, což se týká i vyšetřování TČ proti autorským dílům v prostředí Internetu (o tom více níže). S ohledem na klasifikaci trestních deliktů v USA¹⁸⁰ jde zpravidla u útoků proti autorskému dílu o tzv. *misdemeanour* (v podstatě přečin) a u závažnějších případů (velké finanční ztráty pro poškozeného) o tzv. *felony* (v podstatě trestný čin). Jak také SHINDER¹⁸¹ upozorňuje, je velkou brzdou fakt, že některé státy USA umožňují jen civilní řešení deliktů, které v jiných státech USA jsou TČ, resp. přečinem.

Určitou zvláštností v USA, o které bych se rád zmínil, je princip povoleného dvojího obvinění (*double jeopardy*), který je využitelný i pro ochranu před počítačovou kriminalitou, kdy v případě, že první obvinění (a celý následný trestní proces) vedlo na státní úrovni k osvobození pachatele, pak posléze přišlo obvinění na federální úrovni, kde došlo nakonec k odsouzení (viz. případ Rodneyho Kinga¹⁸²).

¹⁷⁷ Citováno z ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. Praha: Linde Praha, a.s., 2001. s. 39 an.

¹⁷⁸ Citováno *ibidem*. s. 41.

¹⁷⁹ Blíže viz. *ibidem*. s. 151.

¹⁸⁰ Srov. blíže SHINDER, Debra. *Scene of the Cybercrime*. Rockland (USA): Syngress Publishing, Inc, 2002. s. 613.

¹⁸¹ Viz. *ibidem*. s. 614.

¹⁸² Viz. *ibidem*. s. 629.

IV. 7.4. Komparace se SRN

Letmo se zmíním i o situaci ve Spolkové republice Německo, a to sice v souvislosti s odpovědností poskytovatelů volného prostoru na Internetu a poskytovatelů připojení do Internetu (o tom bude blíže pojednáno dále).

Úpravu obsahuje (zákon) Teledienstgesetz, jako část (zákona) Informations- und Kommunikationsdienste- Gesetz¹⁸³ (1997). Tento zákon limituje odpovědnost výše uvedených poskytovatelů Internetových služeb a to kupř. tak, že poskytovatel volného prostoru není odpovědný za jím zpřístupněný cizí obsah, to v zásadě neplatí v případě, pokud provozovatel obsah zná a je technicky možné uzavřít k němu přístup a lze toto od poskytovatele rozumně očekávat (viz § 5 TDG a blíže viz. ČERMÁK¹⁸⁴).

IV. 7.5. Evropské trestní právo a europeizační snahy v rámci trestního práva

Obsahově v této podkapitole nejde přímo o komparaci se sekundární legislativou EU, ale spíše o jakýsi krátký nástin spolupráce při potírání trestné činnosti ve státech (členech) Evropské unie a členech Rady Evropy, kdy je toto téma velmi široké a neustále aktivní v posledních letech i v oblasti, řekněme, Internetové. Z hlediska systematiky obsahu této práce jsem téma zařadil na toto místo.

Myšlenka unifikace na poli trestního práva mezi zeměmi Evropy je velmi stará, přinejmenším sahá až ke vzniku ČSR a dále do historie¹⁸⁵.

V zásadě musíme rozlišit, zda máme na mysli unifikaci (sbližování) v rámci Rady Evropy, Evropské unie či vytváření tzv. evropského trestního práva.

Europeizace v rámci Rady Evropy – právní nástroje, které má tato organizace k dispozici jsou: úmluvy a dohody a právně nezávazné doporučení a rezoluce. Jak upozorňuje KMEC¹⁸⁶, tak jde o nástroje komplikované s ohledem na možné problémy s jejich skutečnou aplikací, kdy tyto nástroje musí být ratifikovány určitým počtem členských států, což bývá problémem, stejně jako různé výhrady a deklaráce, které mohou samostatně členské státy sjednat. Sankcí nejvyšší za neplnění povinností členského státu Rady Evropy však je jeho vyloučení (i když jde spíše o teoretickou možnost).

¹⁸³ Dostupné online např. na <http://netlaw.de/gesetze/iukdg.htm>.

¹⁸⁴ ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. Praha: Linde Praha, a.s., 2001. s. 148 an.

¹⁸⁵ Srov. např. KMEC, Jiří. *Evropské trestní právo*. Praha: C. H. Beck, 2006. s. 21 an.

¹⁸⁶ Viz. *ibidem*. s. 36 an.

Příkladem vhodným pro téma této práce je Úmluva Rady Evropy o počítačové trestné činnosti¹⁸⁷ z roku 2001, která stanoví i některé termíny využitelné pro tzv. počítačovou kriminalitu.

Jako významná je však hodnocena judikatura Evropského soudu pro lidská práva, který mnoho (i v oblasti trestního práva) vytváří pro další významný instrument, kterým je Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, která je pro oblast trestního práva, resp. zejména v oblasti lidskoprávních záruk, kterých se dostává pachateli, stěžejním bodem. Rozhodnutí tohoto soudu totiž mají významný dopad nejen *inter partes*, ale také *erga omnes*¹⁸⁸ (zejména na činnost národního zákonodárce a vůbec veřejnou moc).

V otázce působení EU je situace s ohledem na silné právní nástroje EU na první pohled působivější, avšak komunitární právo jako takové neobsahuje žádnou pravomoc v oblasti trestního práva¹⁸⁹ (ta se dovozuje v zásadě spíše na povinnosti loajality členského státu vůči EU, tedy obecně tzv. nepřímá europeizace). Je praktikována i tzv. europeizace přímá v komunitárním právu (srov. např. čl. 194 Smlouvy o založení Evropského společenství pro atomovou energii¹⁹⁰). Nelze opomenout ani významnou úlohu judikatury (Evropského Soudního dvora.

Stěžejní úloha je však spatřována v mezivládním pilíři, čili ve třetím pilíři EU, známém jako prostor svobody, bezpečnosti a práva; tento pilíř má také své vlastní právní nástroje¹⁹¹ (např. společný postoj, rámcové rozhodnutí...). V minulosti bylo zavedeno několik povinností pro členské státy k nutnosti kriminalizovat některá jednání v 3. pilíři (např. rámcové rozhodnutí 2005/222/SVV, o útocích proti informačním systémům, pro oblast počítačové kriminality).

Jak uvádí skepticky k europeizaci KMEC, tak „problém nejednotné aplikace právních norem je nicméně vlastní každému systému trestního práva ... Není možné si klást jako cíl absolutní konzistentnost aplikace jedné a téže právní normy“¹⁹² a navíc na jiném místě podotýká, že „europeizační úsilí se dosud soustředilo hl. na tresty odnětí svobody ... což je naprosto v rozporu s vývojem moderního trestního práva ve směru uplatňování preventivních a restorativních metod boje s trestnou činností“¹⁹³.

¹⁸⁷ Online dostupné např. na <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/185.htm>.

¹⁸⁸ Srov. např. ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v EU*. Praha: Linde Praha, 2003. s. 115 an.

¹⁸⁹ Viz. např. KMEC, Jiří. *Evropské trestní právo*. Praha: C. H. Beck, 2006. s. 104 an.

¹⁹⁰ Blíže o tom *ibidem*. s. 107 an.

¹⁹¹ *Ibidem*. s. 123.

¹⁹² *Ibidem*. s. 138.

¹⁹³ Citováno *ibidem*. s. 148.

Vytvoření tzv. evropského trestního práva by mělo být dalším stupněm pokroku ve vývoji trestního práva, nicméně se zdá, že je to zatím ještě dosti vzdálená forma spolupráce mezi suverénními státy a to právě s ohledem na jejich suverenitu, v níž je trestní právo pojímáno jako její součást a tvrdé jádro¹⁹⁴, i když Důvodová zpráva NTrZ uvádí v Obecné části, že „rekodifikace trestního práva hmotného navazuje i na kodifikační snahy v evropském trestním právu“.

Důvodová zpráva NTrZ uvádí jako jednu z priorit NTrZ „dosažení srovnatelné úrovně s trestním právem moderního evropského standardu, při respektování mezinárodních závazků České republiky a požadavků vyplývajících z evropských integračních procesů“.

IV. 8. SITUACE Z POHLEDU ZÁKONA O SOUDNICTVÍ VE VĚCECH MLÁDEŽE

Zde pojednám krátce o úpravě v zákoně č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), resp. o některých diferenciacích od obecné úpravy v TrZ, což plyne ze skutečnosti, že tento zákon je *lex specialis* k TrZ.

Předně mladistvý nebude páchat TČ, ale provinění dle § 152 TrZ. Dále v této věci nebude možné vydat „oblíbené“ rozhodnutí ve věci, čili trestní příkaz (§ 63 ZSVM). Trest odnětí svobody bude v maximální možné míře 1 rok, resp. 2 a půl roku (§ 31 odst. 1 ZSVM ve spojení s § 152 odst. 1 a 2 TrZ). I úprava poškozeného a jeho práv je poněkud odlišnější¹⁹⁵.

V oblasti, jakou je Internet a ochrana autorských práv na něm, se bez mezistátní kooperace podle všeho neobejdeme, a proto bude i nadále spíše zesilovat, alespoň mezi členskými státy EU; stěžejní bude také policejní a justiční spolupráce dle 3. pilíře EU (otázkou je také zrušení této pilířové struktury *pro futuro* v návaznosti na aktuální vývoj v EU). V otázce sbližování práva autorského a ochrany jeho i práv příbuzných hrají a budou podle mého hrát hlavní roli směrnice (blíže viz. kapitola III. 1.2.).

¹⁹⁴ Blíže k tomu KMEC, Jiří. *Evropské trestní právo*. Praha: C. H. Beck, 2006. s. 186.

¹⁹⁵ Např. § 45 odst. 2 ZSVM, který zní „poškozený, jehož adresa pobytu ... je známa, musí být příslušným orgánem činným podle tohoto zákona vyzooměn, jestliže mladistvý prohlásí, že je připraven škodu vzniklou činem nahradit, jinak odčinit nebo přispět k narovnaní škodlivých následků činu. Totéž platí v případě, že mladistvý na sebe vezme povinnost, která se bezprostředně dotýká zájmů poškozeného“.

V. Právní úprava v Trestním zákoně a Trestním řádu *de lege ferenda*

V. 1. PRÁVNÍ ÚPRAVA V PŘIPRAVOVANÉM TRESTNÍM ZÁKONÍKU

Po předchozím zamítnutí návrhu tehdy nového trestního zákoníku v r. 2006 přichází na řadu nový Návrh Trestního zákoníku, který přináší řadu novinek pro trestní právo v ČR, a to nejen s ohledem na ochranu autorských práv. Je třeba poznamenat, že nový Trestní řád (rekodifikovaný) pravděpodobně nabude účinnosti r. 2011, čili s velkou pravděpodobností až po účinnosti nového Návrhu Trestního zákoníku (předpokládána účinnost r. 2010). Jednou z novinek Návrhu Trestního zákoníku je např. znovuzavedení bipartice trestních deliktů (opětne zavedení dělení na přečiny a zločiny – srov. § 14 NTrZ¹⁹⁶), a hlavně pak jde o zavedení tzv. formálního pojetí TČ (srov. § 13 NTrZ), což může v podmínkách ČR způsobit počáteční těžkosti, resp. bude třeba více prosazovat tzv. princip oportunitity (státní zástupce a s jeho souhlasem policejní orgán věc odloží, neboť zde není veřejný zájem či dále trestní stíhání vyřídí jinak – např. zastavením řízení či např. narovnáním) a k tomu bude třeba posílit orgány přípravného řízení, neboť tyto budou pravděpodobně (zejména v počátečních dobách účinnosti NTrZ) přetíženy, kdy mohou často (s ohledem na princip legality) zahajovat trestní stíhání i v nezávažných věcech¹⁹⁷.

Co se týká relevantního ustanovení pro tuto práci, je umístěno v Části druhé (Zvláštní části) Hlavě VI. (Trestné činy hospodářské), Díl 4. (Trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu), § 268 – Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi NTrZ.

Plné znění v úpravě NTrZ ve znění předkládaném Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky je tedy:

§ 268

Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi

(1) *Kdo neoprávněně zasáhne závažným způsobem do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*

(2) *Odnětím svobody na šest měsíců až pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán,*

¹⁹⁶ Dostupný např. na <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?k=381&o=23&j=33&d=160504>; z tohoto oficiálně zveřejněného znění vychází i tato práce.

¹⁹⁷ Blíže k tomuto problému viz. KRÁL, Vladimír. Koncepce rekodifikace trestního práva hmotného. *Karlovarská právní revue*. 2006, č. 2, s. 6 a 7.

- a) *vykazuje-li čin uvedený v odstavci 1 znaky obchodní činnosti nebo jiného podnikání,*
- b) *získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch nebo způsobí-li tím jinému značnou škodu, nebo*
- c) *dopustí-li se takového činu ve značném rozsahu.*

(3) *Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,*

- a) *získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu nebo způsobí-li tím jinému škodu velkého rozsahu,*
- b) *nebo dopustí-li se takového činu ve velkém rozsahu.*

Na první pohled je zřejmý posun v trestněprávní úpravě tohoto TČ oproti úpravě *de lege lata*. Systematika NTrZ je jiná, a obsahuje jiný sled TČ, tj. kupř. na prvním místě ve Zvláštní části je TČ Vraždy, což je zcela v opaku oproti TrZ, který v systematice dle Důvodové zprávy NTrZ „stále vyjadřuje hodnotový systém a kriminálně politickou koncepci komunistického totalitního státu založenou na socialistické ideologii kolektivismu a potlačování subjektivních práv občanů“.

Změnil se samotný název TČ, kdy dle komparace § 152 TrZ a § 268 NTrZ došlo ke změně slova „porušování“ na „porušení“; zůstává však stále otázkou, jak postupovat, pokud pachatel např. opakovaně bez objektivní souvislosti (tj. v různých časech, různým způsobem provedení) na Internetu nabízel k prodeji např. možnost stažení nahrávky vždy různého interpreta hudby a různých počítačových programů (předmět útoku je však shodný – autorská práva) – čili zda kvalifikovat tento TČ jako vícečinný souběh stejnorodý (pachatel spáchá neveden tzv. jednotným záměrem více skutků, kterými vždy naplní skutkovou podstatu § 268 NTrZ) či zda spíše půjde o pokračování v páchání TČ. Pokračování v TČ by pro poškozeného mohlo být „příznivějším“, neboť způsobené škody (které jsou znakem kvalifikovaných skutkových podstat v § 268 NTrZ) se v tomto případě sčítají a pachatel tak může být stížen mnohem vyšším trestem, než který by mu hrozil za vícečinný souběh (i po třetinovém zvýšení horní hranice trestu odnětí svobody dle § 43 NTrZ)¹⁹⁸.

Odst. 1 § 268 NTrZ doznal rovněž změny, a sice přidáním adjektiva „závažným“ před „způsobem“, což i s ohledem na zmíněnou formu pojetí TČ v NTrZ, tj. formálnímu pojetí, lépe vystihne nebezpečnost tohoto TČ pro společnost (resp. usnadní rozhodování při uplatnění tzv. principu oportunitity, viz. výše) a „uchrání“ lépe i domnělého pachatele před např. šikanózním podáváním trestních oznámení a násl. trestním řízením, kdy trestání u nezávažných deliktů tohoto druhu by mělo být spíše provedeno správní cestou. Druhou

¹⁹⁸ Srov. blíže k pojmům skutek, vícečinný souběh stejnorodý a pokračování v TČ např. JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Linde Praha, a.s., 2005. s. 118 an. a dále *ibidem* s. 310 an.

změnou odst. 1 je přidání trestu zákazu činnosti, což rovněž hodnotím pozitivně, neboť jde někdy u tzv. internetového pirátství i o trestnou činnost páchanou při výkonu podnikání podnikatele (otázkou je pak i šíře tohoto zákazu) a tím, že byl u § 268 NTrZ tento trest uveden, znamená, že může být uložen i samostatně (za podmínek § 73 NTrZ), což např. pro podnikatele v řadě případů bude postačující; zároveň byl vyjmut z tohoto odstavce peněžitý trest (který je ale možno uložit i tak za podmínek § 67 NTrZ, tedy pachatel pro sebe či jiného TČ dle § 268 NTrZ získal nebo se snažil získat majetkový prospěch).

U § 268 NTrZ platí dle Důvodové zprávy NTrZ, že bylo třeba přiblížit (ve vazbě na EU) ochranu duševního vlastnictví ochraně poskytované dalším, zejména majetkovým právům, a proto byly do skutkové podstaty § 268 NTrZ včleněny nové okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby.

Odst. 2 § 268 NTrZ je v úvodní větě shodný s odst. 2 § 152 TrZ; avšak v písm. a) již stanoví novou část kvalifikované skutkové podstaty, a sice – „*vykazuje-li čin uvedený v odstavci 1 znaky obchodní činnosti nebo jiného podnikání*“. Důvodová zpráva NTrZ uvádí [(v podstatě k § 268 odst. 2, písm. a) NTrZ], že jde o úpravu v návaznosti na připravovanou směrnici Evropského parlamentu a Rady, která se týká trestních opatření k prosazování práv duševního vlastnictví, jež navazuje na směrnici Evropského parlamentu a Rady, která se týká trestních opatření k prosazování práv duševního vlastnictví 2005/0127/COD, jež navazuje na, mnou již zmíněnou, směrnici 2004/48/ES. Proto k naplnění kvalifikované skutkové podstaty nepostačí, když k porušování autorských práv dojde při podnikání či v jeho souvislosti, ale znaky obchodní činnosti nebo jiného podnikání musí mít právě vlastní porušování autorských práv, přičemž může jít např. o znaky podnikání při skladování či výrobě rozmnoženin porušujících autorská práva za účelem dalšího obchodu¹⁹⁹. Nakonec Důvodová zpráva NTrZ toliko říká, že „pojem *vykazující znaky obchodní činnosti nebo jiného podnikání*“ je použit s ohledem na to, že se nemusí přímo jednat o podnikání ve vlastním slova smyslu, příp. může jít i o podnikání neoprávněné, kdy může přicházet v úvahu i souběh s trestným činem neoprávněného podnikání“.

V odst. 2, písm. b) také nastala změna, která byla v nynějším TrZ pravděpodobně silně postrádána a tou je pachatelem způsobená škoda, která musí být značná, což je v tomto případě dle ust. § 136 odst. 1 NTrZ minimálně 500 000 Kč (k problematice zjišťování škody viz. kapitola o adhezním řízení v této práci); kromě toho je nově ustanoveno jako kvalifikovaná skutková podstata i získání značného majetkového prospěchu pro jiného (čili

¹⁹⁹ Blíže k tomu viz. Důvodová zpráva Vládního návrhu Trestního zákoníku - § 268 (*in fine*).

osobu odlišnou od pachatele), což lze jistě taktéž ohodnotit kladně, neboť se pachatel nemůže hájit, že prospěch získal např. jeho zaměstnavatel a podobně.

Odst. 2, písm. c) je beze změny a je totožný v TrZ s § 152 odst. 2, písm. b).

V odst. 3 je patrná snaha zákonodárce o další část kvalifikované skutkové podstaty, která tentokrát nově zahrnuje možnost trestu odnětí svobody dokonce až na 8 let. Tím se ve spojení s § 14 odst. 3 NTrZ dostává do kategorie zvláště závažných zločinů, samozřejmě se všemi důsledky z toho plynoucími, tedy kupř. je možnost uložení trestu propadnutí majetku, pachatel bude umístěn ve věznici se zvýšenou ostrahou (při maximální výměře trestu odnětí svobody u tohoto TČ) či je možnost mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody při recidivě za podmínek § 59 NTrZ. Příprava k takovému TČ však opět (jako v TrZ) trestná nebude, neboť by to NTrZ s odkazem na § 20 NTrZ musel u § 268 NTrZ výslovně stanovit.

Písm. b) odst. 3 § 268 NTrZ stanoví nutnost získání velkého prospěchu (opět pro pachatele či 3. osobu) nebo způsobení škody velkého rozsahu; obojí přitom značí částku nejméně 5 000 000 Kč (viz. § 136 odst. 1 NTrZ).

Nakonec § 268 odst. 3, písm. c) NTrZ vyžaduje dopuštění se TČ ve velkém rozsahu. K tomu je možno poznamenat, že rozdíly mezi značným a velkým rozsahem bude muset vyřešit až judikatura, která však pravděpodobně vyjde z již existujících judikátů (srov. výklad k pojmu značný rozsah v předchozím textu).

V připravované trestněprávní úpravě (§ 230 NTrZ) je již upraven TČ Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti, který by mohl přinést i touto cestou kupř. trestněprávní odpovědnost zaměstnance, který (z nedbalosti) např. pozmění data v počítači a způsobí nedbalostí značnou škodu na cizím majetku (spolu s např. jednočinným souběhem TČ dle § 268 NTrZ).

Je možno uzavřít, že ustanovení § 268 NTrZ ve své podobě dává mnohem vyšší preventivnější (odstrašující) účinek, než dává TrZ, což by (jako tzv. ekonomie trestní hrozby) mělo být jednou z priorit každého trestního zákona. Samozřejmě je tento účinek svázán zejména s kvalifikovanými skutkovými podstatami a stanoveným vyšším trestem odnětí svobody. Výše a druh trestů u § 268 NTrZ je podle mého mínění na téměř adekvátní úrovni s ohledem na možné následky způsobené tímto TČ. S ohledem na jiné TČ v NTrZ a tresty tam za ně stanovené a jejichž znakem je mj. způsobení škody velkého rozsahu (kupř. TČ Krádeže dle § 203 odst. 5 NTrZ či Zpronevěry dle § 204 odst. 5 NTrZ), by však možná mohla být upravena výše horní sazby trestu odnětí svobody (blíže viz. kapitola shrnující mé vlastní návrhy *de lege ferenda*).

V. 2. PRÁVNÍ ÚPRAVA V PŘIPRAVOVANÉM TRESTNÍM ŘÁDU

Jak plyne z Předkládací zprávy²⁰⁰ Věcného záměru rekodifikovaného zákona o trestním řízení soudním (trestní řád), tak tento nový Trestní řád je připravován se zaměřením na koncepční otázky trestního práva procesního s přihlédnutím k nutnosti zapracovat změny, které vyplývají z některých zcela nových institutů (např. dohoda o vině a trestu), přičemž z několika míst Předkládací zprávy je zřejmé, že připravovaná právní úprava se snaží o řešení jednoho z největších problémů současného trestního řízení – zdlouhavosti. Kromě toho NTrŘ např. zapracovává (u nás v trestním řízení dosud neznámé) předběžné opatření jako ochranu před aktuálně hrozící trestnou činností.

Věcný záměr²⁰¹ odhaluje, že systematika NTrŘ bude v podstatě zachována v porovnání s TrŘ. Změny se dotknou např. postavení stran před soudem, kde bude vyžadována jejich vyšší aktivita, přípravné řízení bude potlačeno v zájmu řízení před soudem, dokončení reformy řádných a mimořádných opravných prostředků a mnoha dalšího; pro účely této práce jsem zvolil zejména následující: s ohledem na postavení poškozeného je možno tvrdit, že dojde k podstatnějšímu zlepšení jeho situace, neboť bude např. moci podat návrh na vydání předběžného opatření v řízení před soudem či podnět k němu v rámci řízení přípravného; bude moci podat odpor proti trestními příkazu; bude moci požadovat náhradu škody v rámci adhezního řízení a to i v případě, že půjde o tzv. utajovaného svědka a zároveň poškozeného (pro otázku autorskoprávní nejspíše méně podstatné). Nově bude možno žádat i vydání bezdůvodného obohacení v rámci adhezního řízení, stejně tak bude možno žádat morální zadostiučinění, což dosud v trestním řízení možné nebylo.

Rovněž budou zavedeny 3 nové zvláštní způsoby řízení: tzv. soukromá žaloba, kdy je zřejmější spíše než veřejný zájem na vyřešení TČ zájem soukromý, a proto je zejména na vůli soukromého žalobce, zda přistoupí k podání žaloby, přitom důkazní prostředky již obstarají příslušné OČVTŘ, aby soukromý žalobce nesuploval jejich úlohu; tuto soukromou žalobu bude možno uplatnit jen na některé TČ, přitom Věcný záměr příkladem uvádí TČ Porušení chráněných průmyslových práv, proto jistě není důvod, proč by TČ dle § 152 TrZ (resp. § 268 NTrZ) neměl pod tento taxativní výčet spadat; jak bude v praxi zvažována státním zástupcem míra veřejného zájmu (jeho převaha či nedostatek), lze nyní jen stěží posoudit. Každopádně tzv. soukromá žaloba jistě má svou kladnou rovinu v možnosti, aby sám poškozený nahlížel

²⁰⁰ On-line dostupné např. na <http://portal.justice.cz/ms/soubor.aspx?id=74067>; z této oficiálně zveřejněné verze vychází i tato práce.

²⁰¹ Dostupný na <http://portal.justice.cz/ms/soubor.aspx?id=74068>; z této oficiálně zveřejněné verze vychází i tato práce.

do spisu, opatřoval si příslušné podklady či např. žádal skrze státního zástupce policejní orgán o provedení určitých úkonů. Je-li podána tzv. soukromá žaloba a zároveň „klasická“ obžaloba, pak bude konáno řízení o obou; je-li podána obžaloba, pak lze podat tzv. soukromou žalobu jen v případě, že státní zástupce trestní stíhání zastavil. Jinak platí, že je-li vzata zpět tzv. soukromá žaloba, pak může státní zástupce (v přítomnosti veřejného zájmu) podat obžalobu.

Druhým novým zvláštním druhem řízení bude tzv. subsidiární žaloba. Ta se týká tzv. kontroly nestíhání, tzn. půjde vlastně o další právo poškozeného v případě, kdy státní zástupce zastavil trestní stíhání pro nedostatek veřejného zájmu, aby se tento poškozený mohl domáhat u soudu započítí standardního hlavního líčení, pokud skýtá jeho tzv. subsidiární žaloba dostatečný podklad pro projednání věci. Pro účely získání podkladů a podání tzv. subsidiární žaloby bude mít poškozený některá procesní práva – viz. výše (nahlížení do spisu atd.).

Třetím novým zvláštním druhem řízení bude tzv. dohoda o vině a trestu, kdy sjednávání této dohody bude mít možnost účastnit se i poškozený.

Věcný záměr a jeho hlavní principy²⁰² determinují také další otázky týkající se dokazování. Jistou novinkou v dokazování je možno s ohledem na téma této práce zvláště zmínit – bude možno, aby OČVTŘ požadovaly poskytnutí tzv. provozních a lokalizačních údajů i po provozovateli poštovního (e-mail) serveru, což doposud nebylo v praxi možné (s ohledem na neupravenost *de lege lata*, zejména bez úpravy v zákoně č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti).

Kromě toho lze obecně zlepšení právní úpravy dokazování v trestním procesu spatřovat např. v nutnosti vyžádat si znalecký posudek jen v opravdu nutných případech, v ostatních pak jen tzv. odborné vyjádření, což je pro otázku autorských práv pravděpodobně určité urychlení celého trestního procesu. Dále bude dokazování založeno na již zmíněné vyšší aktivitě stran (ve Věcném záměru je hovořeno o tzv. principu kontradiktornosti při široké účasti stran), přitom by měl být více aktivní jak státní zástupce, tak i obhájce pachatele. K tomu lze uvést, že bude zakotveno i tzv. formální důkazní břemeno státního zástupce, kdy jeho neunesení půjdou výhradně k jeho tíži a státní zástupce by již neměl plnit jen úlohu pomocníka soudu při dokazování, naopak aktivita soudu při dokazování se omezí, tzn. soud bude aktivnější jen např. v adhezním řízení či u obžalovaného nezastoupeného obhájcem. Zároveň o tzv. nesporných skutečnostech nebude dokazování vůbec probíhat, což lze také přičíst k dobru rychlosti řízení, byť v otázce porušování autorských práv zřejmě často nepůjde

²⁰² Dostupný na <http://portal.justice.cz/ms/soubor.aspx?id=74066>; z této oficiálně zveřejněné verze vychází i tato práce.

o tak široké případy TČ, kde by bylo třeba velmi rozsáhlého dokazování, nicméně jednotlivé kauzy se jistě vyskytnou (zejm. u organizované trestné činnosti).

Je možno uzavřít, že NTrŘ z pohledu poškozených, kterým pachatelé-piráti působí nemalé škody, představuje kroky činěné správným směrem, kdy tyto spočívají jak v novém postavení procesních stran samých (kontradiktornost), tak i v upraveném průběhu některých částí procesu (dokazování, nesporné skutečnosti) a nových zvláštních druhích řízení.

V souladu s trendem depenalizace a restorativní justice má dle Věcného záměru navíc dojít k rozšíření uplatnění možností tzv. odklonů, což z druhé strany - pachateli TČ - bude jistě uvítáno, neboť možnosti tzv. odklonů u trestních deliktů souvisejících s autorskými právy mají jistě své rezervy.

VI. Tzv. pirátství na Internetu a jeho variace v praxi (nejen) „českého“ Internetu

VI. 1. VÝVOJ A POJEM FENOMÉNU TZV. PIRÁTSTVÍ NA INTERNETU V ČR A VE SVĚTĚ

Předně je nutno si ujasnit jaké je určení obsahu významu slova pirátství. Historický význam samozřejmě vychází z pirátů, osob kořistících z loupežných akcí, především těch námořních, o nich (pirátství) se také zmiňují některé naše starší právní normy²⁰³. Zajímavé je, že s termínem pirátství (výrobků) operuje také náš Trestní řád v § 412, kde vymezuje výjimky ze zásady nutnosti oboustranné trestnosti pro tzv. evropský zatýkacího rozkaz, kdy v odst. 2, písm. v) uvádí tento pojem, avšak bez bližšího vymezení, podobně jako AutZ. Judikatura Nejvyššího soudu České republiky, ani Ústavního soudu České republiky však dosud relevantní rozhodnutí s výkladem daného pojmu postrádá, případně pracuje jen s termínem samým. Důvodová zpráva AutZ rovněž pracuje s termínem pirátství, ale opět jej nevymezuje. V anglicko-českém právnickém slovníku²⁰⁴ nalezneme definici pirátství jako „protiprávní přivlastnění uměleckého díla“ a „porušení autorského práva“.

S ohledem na náš platný AutZ a zaměření této práce²⁰⁵ bych označil pirátství za jakékoliv porušení (tedy nikoli jen ohrožení) autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi, které proběhlo zejména neoprávněným rozmnožením originálu či rozmnoženiny autorského díla nebo jeho neoprávněným sdělováním veřejnosti v prostředí počítačové sítě Internet. Další způsoby užití díla tj. rozšiřování, pronájem, půjčování a vystavování nepřicházejí v úvahu pro síť Internet, neboť tyto způsoby užití díla požadují hmotný substrát, viz např. § 17 AutZ – *arg.* „v hmotné podobě“.

Kdy vlastně vzniklo pirátství na Internetu? Samozřejmě nelze nalézt úplně přesný okamžik, situaci znesnadňuje i fakt, že dlouhou dobu byl producenty autorských děl Internet považován za „neškodnou akademickou zábavu“ a většina autorských děl, jejichž šíření přichází v prostředí Internetu do úvahy, se distribuovala klasickou cestou, tj. zejména prodejem v „kamenném“ obchodě, nicméně lze patrně přihlídnout k jednomu z prvních

²⁰³ Např. vyhláška č. 195/1934 Sb. z. a n., o rozšíření působnosti Úmluvy mezi Československem a královstvím Nizozemským o vydávání zločinců a právní pomoci ve věcech trestních nebo novější vyhláška č. 92/1964 Sb., o Úmluvě o volném moři či nejnověji zákon č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě v § 37.

²⁰⁴ Přejato z OHEROVÁ, Jana, et al. *Anglicko-český právní slovník*. Praha: Linde Praha, 2005. s. 368.

²⁰⁵ Tím míním, že ponechávám stranou např. právní normy týkající se ochrany ochranných známek apod.

případů Internetového pirátství, který skončil soudním sporem, tím byl *PlayBoy vs. Frena*²⁰⁶ z roku 1993.

S ohledem na situaci v České republice, kdy se první PC začínají do Internetu připojovat počátkem 90. let a větší boom nastává někdy kolem let 1998/99, se v tomto médiu začínají objevovat první masivnější případy pirátství před přelomem tisíciletí, které předtím probíhalo „klasickou pozemní cestou“, čili zejména distribucí disket, tzv. pálených CD (nyní DVD či nejnověji Blu-Ray disků) nakupovaných často přes inzerát, výměnou ve škole atp.

S tím, jak rostla přenosová schopnost a kapacita Internetu, se dostávaly do soukolí šíření tzv. *warez*²⁰⁷ i další autorská díla; mimo počítačových programů se objevila hudba (zejména zvukový záznam v oblíbeném formátu .mp3) a v posledních letech i díla audiovizuální (včetně celovečerních filmů v nejlepší dosažitelné kvalitě, tj. kvalitě originálu). Za dominantní je dnes považováno v Internetu pirátství (jako neoprávněné rozmnožování) právě děl audiovizuálních, hudebních a ve smyslu § 2 odst. 2 AutZ i počítačových programů²⁰⁸. Prudký rozmach pirátství²⁰⁹ vedl řadu zemí světa buď k přijetí zvláštních zákonů či k podpoře a účasti na mezinárodní a jiné (viz. výše) spolupráci k jeho potírání. Takováto (zejména na mezinárodní poměry) rychlá snaha o podchycení nežádoucího jevu pirátství jen podtrhuje, jakým v recentní době byl a jakým nyní je tento jev pro státní útvary²¹⁰.

Můžeme říci, že sankce (obecně), které hrozily „pirátům“ ještě před érou Internetu za porušování práv k autorským dílům byly v porovnání s dnešními sankcemi (i trestněprávními) mnohem mírnější, byly-li vůbec – v některých státech světa totiž dodnes není vyřešena úprava autorských práv pro Internet a představují tak tzv. *copyright heavens*²¹¹.

Ještě před rozbořem daným *status quo* v následující kapitole bych mimochodem rád upozornil opětovně na nešvar, který se pravidelně, pravděpodobně z důvodu jakési „praktické zkratky“ užívá zejména autory či organizacemi chránícími jejich zájmy – jde o tvrzení, že dochází na Internetu ke krádežím autorských děl, resp. k trestnému činu krádeže autorských

²⁰⁶ Blíže viz. ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. Praha: Linde Praha, a.s., 2001. s. 21. Ve stručnosti – společnosti PlayBoy byly neoprávněně zkopírovány žalovaným chráněné fotografie na jeho www.

²⁰⁷ Slangové označení pro neoprávněně rozmnožená autorská díla, zejména software.

²⁰⁸ § 2 odst. 2 AutZ – „Za dílo se považuje též počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvozem.“

²⁰⁹ Viz. např. pro vývoj úrovně „audiovizuálního pirátství“ graf na <<http://www.cpufilm.cz/prehled.html>>, z grafu není zřejmé, zda jsou v něm zahrnuty i případy spáchané „mimo Internet“, křivka však kopíruje zhruba období větších nárůstů uživatelů Internetu v ČR, čili implikuje on-line pirátství.

²¹⁰ Podle údajů Insitute for Policy Innovation (USA), který zpracoval zprávu pro The Recording Industry Association of America, kdy jsou každý rok v USA ztráty na výdělích prodejců hudby 2,7 miliardy USD, na daních pro státní pokladnu pak asi půl miliardy dolarů; v této zprávě opět není rozlišeno on-line a „klasické“ pirátství. Více na www.riaa.org.

²¹¹ Tento termín je odvozen od tax heavens čili daňových rájů. Blíže k tomu ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. Praha: Linde Praha, a.s., 2001. s. 187.

děl. Samozřejmě jde o nesmyslné tvrzení. Jednak není možná krádež autorského díla, neboť jde o nehmotný předmět právního vztahu (nejde o věc ve smyslu § 119 ObčZ), možná je jediné krádež hmotného substrátu, na kterém jsou některá díla vyjádřena, ale tento hmotný substrát není *de iure* dílem, ani jeho součástí, je jen oním prostředkem vyjádřením díla. Čili proto, aby byla naplněna skutková podstata TČ krádeže podle § 247 TrZ, je nutné přisvojení si věci a pravidelně také způsobení škody nikoli nepatrné (což není vyloučeno např. u sochy vyrobené z drahého mramoru); krádež věci přes Internet jako takový je však vyloučena. Proto je třeba z uvedených důvodů používání výrazů „krádež filmů, krádež hudby (z Internetu)“ považovat za chybný.

VI. 2. PROGRESIVNÍ VÝVOJ A ONLINE PIRÁTSTVÍ

Tato kapitola v zásadě provádí syntézu a subsumpci informačních hodnot teoretických i praktických, které jsem nastínil v předchozích kapitolách.

Předesílám však, že není automaticky nutné považovat Internet za prostředí, v němž je praktikováno pirátství nejnepříjemněji, jak to uvádí např. POREMSKÁ²¹², neboť mohou existovat mnohem více latentnější způsoby, např. soukromé uzavřené počítačové sítě výměny dat, byť je Internet, co do masovosti a univerzálnosti, médiem bezesporu největším, tzn. v něm vcelku logicky i nejčastěji dojde k porušení autorského práva, a to nejen díky jeho určité anonymitě.

Předně je nutno vyjasnit si, jak lze generálně rozlišit způsoby páčání tzv. pirátství na Internetu. Jedno z mnou navrhovaných možných obecných dělení je na:

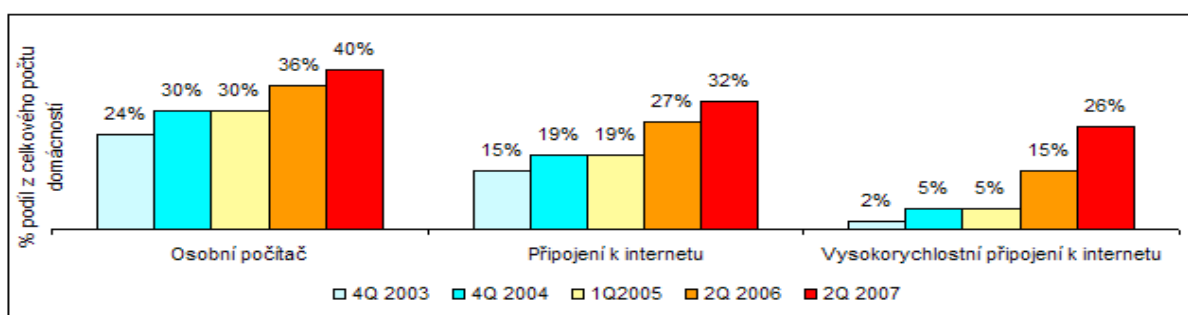
- offline pirátství – sem můžeme zařadit v zásadě nabízení „pirátských děl“ v případě, kdy je Internet jen komunikačním prostředkem ve smyslu nabídky takového díla potenciálnímu nebo konkrétnímu uživateli, neslouží však k přenosu takového díla (k reálnému porušení autorských práv), k tomu naopak slouží „offline cesta“; příkladmo tak je na Internetovém serveru zveřejněna nabídka „piráta“ na prodej DVD s nejnovějším software obch. spol. Microsoft, které je poté zapláceno zpravidla složenkou nebo bankovním převodem (příp. platební kartou nebo na dobírkovně) a dále je doručeno pozemní poštou.

V dobách, kdy byly přenosové rychlosti nižší a cena připojení k Internetu nesrovnatelně vyšší než dnes, bylo prakticky nereálné v ČR používat jiný způsob

²¹² Viz. POREMSKÁ, Michaela. Vliv Internetu a moderních prostředků komunikace na úpravu v trestním zákoně, v nepřijatém trestním zákoně a v novém trestním zákoníku. In KOTÁSEK, J., et al. *Dny veřejného práva*. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2007. Sekce trestního práva. s. 7. ISBN 978-80-210-44.

získávání pirátských děl; to v základu nepřímě vyplývá i z popisovaných trestních případů té doby (zhruba od vniku ČR po rok 2000)²¹³. Dnes je tento způsob pirátství autorských děl na Internetu podle mého mínění v podstatě vymizelý, což svědčí jak o vyšší informovanosti případných pachatelů TČ, tak o vyšším „komfortu“ pro uživatele, který přináší online pirátství, a nakonec i mizející judikatura, která by popisovala tento typ pirátství.

- online pirátství – dnes převládající způsob, jakým jsou na Internetu nelegálně rozmnožena autorsky chráněná díla. Nelze přesně vysledovat počátek masovějšího výskytu tohoto jevu, ale za určitý zlom lze vzít již zmíněné období masovějšího nástupu (penetrace) PC s připojením k Internetu do českých domácností a organizací²¹⁴. Přitom je nutné říci, že ze statistik vyplývá, že stále ještě o něco zaostáváme v penetraci počtu připojení k Internetu na počet obyvatel za západní Evropou, na druhou stranu růstová hodnota daného počtu připojení je evidentní.

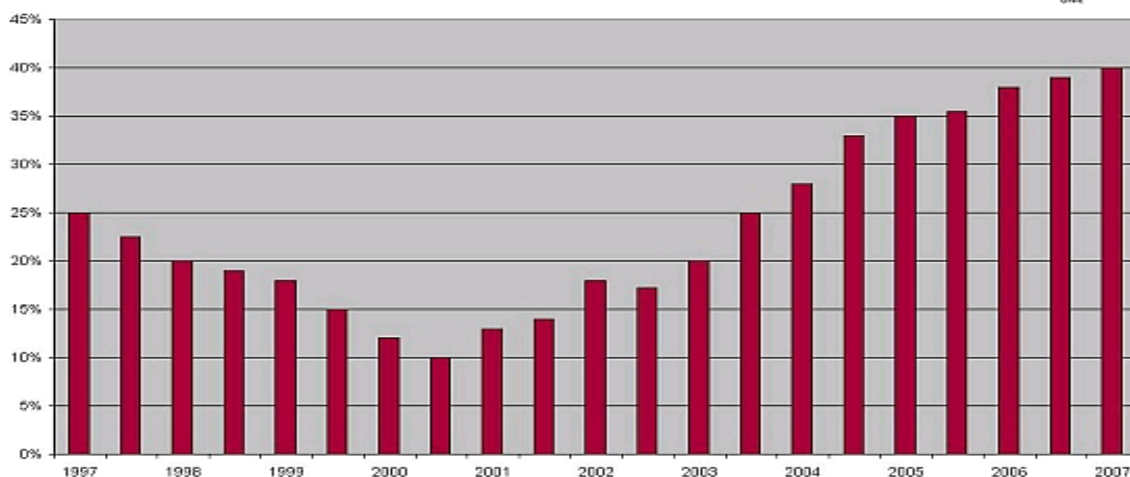
(zdroj obrázku: www ČSÚ, 2007)

Pro základní indukci je nutné vzít v potaz statistiku porušování autorských práv k autorským dílům, např. děl audiovizuálních, jejichž porušování je, kromě softwaru, na Internetu dneška dominantní. Následující tabulka zahrnuje veškerý vývoj úrovně „audiovizuálního pirátství“, není tedy přímo zaměřena na prostředí Internetu, lze v ní však vysledovat onen rozhodující nárůst online pirátství na rozmezí let 2000-2001.

²¹³ K tomu srov. např. „typická“ rozhodnutí soudů prezentovaná na <http://www.cpufilm.cz/prehled.html> a v nich uvedené skutkové děje.

²¹⁴ Např. Zpráva o Využívání informačních a komunikačních technologií v domácnostech a mezi jednotlivci v roce 2007, zdroj: Český statistický úřad na <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/9701-07> či údaje o nárůstech uživatelů z tabulky na <http://interval.cz/clanky/internet-v-evrope>.

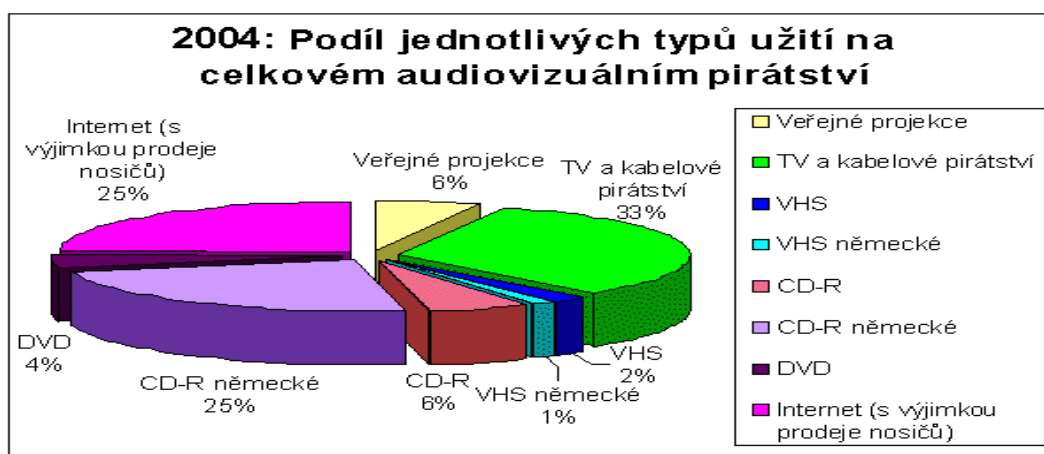
Vývoj úrovně audiovizuálního pirátství (v %)

(zdroj obrázku: www České protipirátské unie, 2008)

K definitivnímu závěru o masovějším nástupu (taktéž v posledních letech)

Internetového pirátství online typu viz. následující tabulka, která značí 25% podíl online typu audiovizuálního pirátství na autorských dílech v roce 2004 vzhledem ke všem „pirátským“ audiovizuálním případům, kdy jde o meziroční nárůst oproti roku 2003 o 10%. Předpokládám tedy, že v roce 2008 jde o jednoznačně nejvýznamnější způsob páchaní pirátství a to nejen na dílech audiovizuálních, ale i počítačových, jako hlavních dílech, kterých se piraterie na Internetu týká, i když např. v oblasti software se v posledních letech daří celkový objem pirátství snížit (viz. Tisková zpráva BSA: Míra softwarového pirátství v Česku a ve světě r. 2007²¹⁵). Blíže k problematice vyčíslování statistických dat srov. kapitolu Statistické zhodnocení výskytu trestných činů v oblasti autorskoprávní ochrany a související data.

(zdroj obrázku: www České protipirátské unie, 2008)

²¹⁵ Dostupné online na http://w3.bsa.org/czechrepublic/upload/2006_studiebsa_tz-2.pdf.

Z literatury²¹⁶ také vyplývá, že zachycení takového typu kriminality (tedy jak Internetové, tak porušování autorských práv na něm) jako nového skutkového děje, je pro tehdejší orgány (tj. roky 2000, 2001) činné v trestním řízení v podstatě v začátcích. Počátky a postupný rozvoj v masovější jev porušování autorského práva na Internetu a s tím související zvyšující se výskyt trestněprávních postihů pro toto prostředí je zrcadlovým obrazem dnešního stavu s malými odchylkami.

VI. 3. AKTUÁLNÍ ZPŮSOBY PÁCHÁNÍ TRESTNÉHO ČINU DLE § 152 TRZ JAKO ONLINE PIRÁTSTVÍ NA „ČESKÉM“ INTERNETU

Tato podkapitola uvádí explicitně způsoby, jakými je možné páchat pirátství na autorských dílech v prostředí Internetu, což je podstatné mj. i z hlediska vyvození odpovědnosti (vč. trestněprávní) pro různé subjekty participující na variantách způsobů tohoto pirátství.

S ohledem na masový jev pirátství je však třeba hned zpočátku upřesnit, že řada případů tzv. pirátství na Internetu vlastně pirátstvím není, ani být nemůže, mám tím na mysli zákonnou výjimku, kdy je rozmnožování některých autorských děl pro osobní potřebu povoleno přímo AutZ [AutZ užívá termínů volné užití a osobní potřeba, v zásadě platí, že volné užití je možné pro osobní potřebu (volné užití atd. viz. předchozí výklad)], i když mnohdy i toto jednání bývá označováno organizacemi hájícími práva autorů chybně (ale záměrně) jako ilegální²¹⁷. Týká se to hlavně děl audiovizuálních a hudebních, jejichž rozmnožení pro osobní potřebu je možné bez jakéhokoli postihu. Rozmnožení software, a to ani pro osobní potřebu, však možné není. Protiprávní rozmnožování ostatních autorských děl na Internetu a tedy jejich pirátstvím se nebudu v této práci zabývat, poněvadž z hlediska způsobovaných škod půjde spíše o méně závažné delikty, byť se mohou vyskytovat nepochybně také v hojně míře²¹⁸.

²¹⁶ Např. Kolektiv autorů. *Počítačová kriminalita*. Praha: Intitut pro kriminologii a prevenci, 2000. s. 193.

²¹⁷ Za všechny např. srov. prezentaci na www.filmnejsouzadarmo.cz.

²¹⁸ V tomto ohledu např. protiprávní rozmnožování (užití) počítačových písmen, tzv. fontů, které je údajně rozšířenější než softwarové ilegální užití, více na http://www.financninoviny.cz/zpravodajstvi/pocitace/index_view.php?id=324356 či případy kopírování celých Internetových stránek, které jsou poté jen využity pro nový design s textem piráta, příp. pro obchodní účely atp.

Jiné možné dělení způsobů páchaní TČ dle § 152 TrZ nabízí MUSIL²¹⁹, kdy z jeho dělení pro mé vydělení online pirátství přichází v úvahu „udávání nelegálních produktů do oběhu a nelegální exploatace produktů požívajících ochranu duševního vlastnictví“.

Základní dělení možného „pirátství“ podle činnosti download X upload a zásahem do práv autorských ano X ne je dle mé konstrukce tedy následující:

1. Download (čili tok dat směrem k uživateli z Internetu) děl u nichž je rozmnožení pro osobní potřebu (typicky hudba či audiovizuální díla, ale i všechna ostatní díla nespádající pod 2.) umožněno = nelze toto jednání ani trestněprávně stíhat.
2. Download děl u nichž je jakékoli, tedy i rozmnožení pro osobní potřebu (taxativně software a elektronická databáze či nezveřejněné filmové dílo) zapovězeno (samozřejmě bez povolení autora) = lze toto jednání i trestněprávně stíhat.
3. Upload (čili tok dat směrem od uživatele do Internetu) děl, u nichž je rozmnožení pro osobní potřebu umožněno = lze toto jednání i trestněprávně stíhat.
4. Upload děl, u nichž je jakékoli, tedy i rozmnožení pro osobní potřebu zapovězeno = lze taktéž toto jednání i trestněprávně stíhat.

Z mého přehledu tak vyplývá, že základním limitem pro možné legální (a tedy „netrestněprávní“) užití, tedy i rozmnoženého díla, uživatelem, je skutečnost, zda je určena tato rozmnoženina pro osobní potřebu, a pokud ano, zda není vyjmuta z režimu volného užití. Osobní potřebou není nutné mínit jen potřebu jedné fyzické osoby, např. uživatele, který stáhl CD s hudbou, ale podle názoru, který se objevil v literatuře²²⁰ lze výklad pojmu vztáhnout i na domácnost a osoby blízké²²¹ vzhledem k domnělému pachateli, kdy je tedy *de iure* legální např. i přehrávání takového CD uvedenými (víceru) osobami a to bez jakéhokoli postihu, *de facto* však bývá (např. ČPÚ) laicky označován za piráta kdokoli spadající pod sub. 1. – 4.; dokonce se „znovu“ objevil v určité úpravě tzv. třístupňový test²²², podle kterého je takřka každé takové volné užití v rozporu se zákonem. Nepovažuji jeho umělou právní konstrukci (či

²¹⁹ Citováno z MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. s. 482.

²²⁰ Viz. SMEJKAL Vladimír, et al. *Právo informačních a telekomunikačních systémů*. Praha: C.H.Beck, 2001. s. 436.

²²¹ Viz. § 115 a § 116 ObčZ.

²²² 1. stupeň: musí jít o 1 kopii uveřejněného díla pro osobní potřebu, 2. stupeň: stažení nesmí být v rozporu s běžným užitím díla, 3. stupeň: stažení nesmí být v rozporu se zájmy autora. Blíže k tomu viz.

http://technet.idnes.cz/i-v-cesku-muze-byt-stahovani-filmu-a-hudby-nelegalni-fh3-/sw_internet.asp?c=A070823_110042_sw_internet_vse.

spíše velmi extenzivní aplikaci) za zcela relevantně podložitelnou a půjde z většiny v takovém testu o účelový výklad AutZ. Přitom však nepopírám jeho původní smysluplný a *de iure* reálný základ s úrovní standardu²²³.

Základem trestněprávního postihu budou tedy zásadně podle mého názoru jednání uvedená sub. 2. – 4. (toto uvádím s ohledem na další text a zejm. etapy vývoje prostředků Internetu sloužící k online pirátství).

Od prvotních dob rozvoje Internetu (nejen v ČR) až do dnešních dob procházely úrovně online pirátství různými „etapami vývoje“, kdy lze říci, že všechny, až na několik málo výjimek, slouží jako prostředek k pirátství dodnes. Přitom je patrné, že starší prostředky jsou postupně utlačovány do pozadí tak, jak šel technický vývoj a/nebo legislativa (i trestněprávní) v oblasti autorskoprávní kupředu.

Etapy vývoje prostředků Internetu sloužící k online pirátství:

- I. BBS, e-mail, USENet a podobné
- II. www stránky a servery
- III. peer-to-peer sítě (také jako P2P)
- IV. file sharing servery a jiné specializované servery
- V. sítě další P2P generace (projekt Freenet)
- VI. Ostatní

Ad. I. – BBS²²⁴ sloužil od počátku také k výměnám dat mezi uživateli, stejně jako USENet²²⁵ a e-mail; BBS se v dnešní době nepoužívá, USENet sporadicky, email se pro omezenou kapacitu k výměně dnešních objemných dat zpravidla nehodí. Pro tuto skupinu je možno konstatovat, že je pro OČVTŘ relativně snadné vysledovat stopy odesílatele i příjemce dat (k tomu viz. dále), přičemž specificky u emailu bude nemyslitelné prokázat úmysl „pachatele“, který dostane bez svého zavinění do své e-mailové schránky email s přílohou obsahující kupř. pirátskou rozmnoženinu software (pokud ji však smaže, pak zcela jistě nebude stíhán ani dle TrZ, ani dle NTrZ a jeho formálního pojetí TČ), což je jistě správný přístup.

Ad. II. – www stránky a servery (na kterých jsou uložena data stránek, resp. data, na která je odkazováno z těchto www stránek) tvořily v minulosti podstatnou část „pirátské

²²³ Blíže viz. např. DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, dohody TRIPS a činnosti WIPO*. Praha: Linde Praha, 2004. s. 73.

²²⁴ Bulletin-board-systém – zjednodušeně lze přirovnat k dnešním www stránkám, ale v mnohem jednodušší podobě, spíše jako nástěnka, kde různí uživatelé uploadují a jiní downloadují.

²²⁵ Zkratka pro UserNetwork, v podstatě obdoba BBS.

scény“, přičemž ani dnes nejsou přítomny v úplně zanedbatelné míře, a to i v ČR²²⁶. Zpravidla (u „poučenějších pirátů“) jsou umístována data na zahraniční servery, které jsou hůře dosažitelné pro české OČVTŘ z pohledu uzavření celkového přístupu k takovým stránkám a datům. Možnost vysledování původu piráta však bude jistě také stále možná.

Ad. III. – P2P sítě slouží v zásadě k tomu, že se spojí decentralizovaně 1 PC s mnoha jinými PC přes Internet a vzájemně si pomocí specializovaného software vyměňují data. V momentě, kdy jsou (byť i jen částečně) sdílena data s jinou stranou, dochází k porušení autorského práva neoprávněným rozmnožováním (nelze opomenout, že AutZ a tím i TrZ chrání i části díla). I tato Internetová spojení jsou zjistitelná OČVTŘ a tudíž pachatele lze relativně snadno odhalit a potrestat, přičemž v zahraničí (zejména USA²²⁷ i Francii²²⁸) a nakonec i v ČR²²⁹ jsou známy případy, kdy došlo k odsouzení „domáckých“ uživatelů. Nepravé P2P sítě jsou takové, které obsahují určitý centrální bod skrze nějž se připojují ostatní uživatelé – tento typ sítě je pro porušování autorských práv zpravidla již uzavřenou kapitolou, neboť zde bývá jednoduše potvrzena odpovědnost provozovatele, tedy „centrály“ (toto byl i známý případ obch. spol. Napster, která sloužila k výměně i „ilegálních dat“).

Ad IV. – file sharing servery jsou „módou“ Internetu posledních let; v podstatě jde o poskytovatele volného prostoru (podobné sub. II.) s tím, že jsou zpravidla přizpůsobeni jen na hosting souboru, tj. upload souboru s daty a jeho okamžité vystavení na Internetu, odkud si datový soubor (např. kompletní celovečerní film) mohou stáhnout libovolní uživatelé Internetu, kteří znají správný odkaz (jinak řečeno link, URL) na daný soubor (nejznámější je služba rapidshare.com, v česku pak Uloz.to); tento odkaz zpravidla uživatelé získávají na specializovaných serverech, které se přímo z hlavní části věnují nabídce odkazů na tzv. warez (viz. výše, největším je diskuzní fórum warforum.cz) nebo přímo v tradičních vyhledávacích (google.com). Dokonce na Internetu již poměrně dlouho existují tzv. warez grupy (menší skupiny pokročilých uživatelů PC a Internetu), mezi jejichž „sport“ patří právě rozmnožení pirátských děl a vydávání různých programků prolamujících např. ochranu software, DVD s různými autor. díly a podobně, přičemž mezi těmito skupinami (grupami) existují taktéž

²²⁶ Vyskytl se například trestní případ, kdy (zejména) studenti zprovoznili server obsahující mnoho audiovizuálních děl, který byl přístupný ostatním uživatelům jen po zadání hesla, které šlo získat jen za úplatu provozovatelům. Blíže k tomu např. <http://www.mpx.cz/ZAJIMAVOSTI/Ctrnact-uzivatelu-obvineno-za-sireni-filmu-na-internetu-v-CR.html>.

²²⁷ K tomu např. případ, kdy organizace RIAA opět podala až 750 žalob za používání p2p, více na <http://www.lupa.cz/zpravicky/padl-u-nas-prvni-rozsudek-ohledne-sdileni-hudby-na-p2p-sitich>.

²²⁸ K tomu srov. první odsouzení ve Francii za stahování z p2p sítí, více na <http://www.mpx.cz/P2P-SITE/Prvni-odsouzeni-ve-Francii-za-stahovani-z-P2P-siti.html>.

²²⁹ K tomu blíže MACICH, Jiří. *Padl u nás první rozsudek ohledně sdílení hudby na p2p sítích* [online]. LUPA – server o českém Internetu, 20. 4. 2007 [cit. 2008-09-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/zpravicky/padl-u-nas-prvni-rozsudek-ohledne-sdileni-hudby-na-p2p-sitich>>.

jakési organizační vazby a dokonce vztahy konkurence – kupř. „soutěž“ o to, kdo jako první rozmnoží na Internetu nově zveřejněné (či ještě „lépe“ nezveřejněné) autorské dílo²³⁰. O odpovědnosti a úloze OČVTŘ také v těchto případech pojednávám na jiném místě práce.

Ad. V. – síť další (p2p) generace může být snad jedno z označení pro tzv. projekt Freenet²³¹. Tato síť, která slouží k výměně dat, je svým způsobem unikátní, neboť jejím hlavním cílem je absolutní anonymita jejich uživatelů²³², což zajišťuje zejména neustálé šifrování nejen přenášených, ale i ukládaných dat, které probíhá u uživatelů této p2p sítě. Proto je z pohledu OČVTŘ tento projekt vysoce rizikový, neboť je principiálně nemožné „rozklíčovat“ z dostupných dat jejich povahu.

Ad. VI. – existuje samozřejmě mnoho jiných služeb či způsobů, jak lze pirátství na Internetu páchat. Může jít např. o neoprávněné získávání přístupu k autorským dílům, která jsou zaheslována a pro přístup k nim je třeba úplaty (typicky servery obchodující s pornografií), kdy tato hesla jsou „piráty“ uvolňována k užití kýmkoli, vysílání vlastního Internetového rádia z vlastního PC, které vysílá skladby chráněné autorským právem neoprávněně, překládání cizojazyčných děl do češtiny a šíření překladu bez svolení autora a nepřeberné množství dalších způsobů, které jsou však mnohdy natolik specifické a raritní, že není možné je jednoduše podřadit pod některou z výše uvedených kategorií.

Audiovizuální a hudební díla jsou nejčastěji šířena ve formě tzv. ripů (cd-ripy, dvd-ripy, bluray-ripy, cam-ripy a tv-ripy), tj. jakýchsi datově zmenšených souborech (ve formátech *.mp3, *.avi apod.), které vizuálně a zvukově jsou téměř totožné s originálním dílem a nebo jsou šířeny přímo kopie originálu 1:1, neboť dnešní vyšší přenosové rychlosti Internetu to již umožňují. Z těchto je nutno upozornit na výjimku, která žel bývá opomíjena a sice ten, kdo zhotovuje tzv. cam-rip (nejčastěji tedy natáčí audiovizuální dílo v kině na vlastní kameru) porušuje dle AutZ²³³ autorská práva, nemluvě o případném dalším rozmnožování těchto dat dále na Internetu.

Software je šířen po Internetu nejčastěji v rozmnoženinách 1:1 (stejně tak elektronické databáze). V této souvislosti je vhodné zmínit i problematiku tzv. crackerů, tedy zkušenějších programátorů, jejichž oblíbenou činností je odstraňování ochrany bránících uživatelům

²³⁰ K organizaci tzv. warez scény a warez grup srov. blíže např. LITVÁK, David. WAREZ - Cesta za zrcadlo. *Časopis INTERNET*. 2001, č. 59, s. 14-20.

²³¹ Umístěný na freenetproject.org.

²³² Blíže k principům služby Freenet srov. ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. Praha: Linde Praha, a.s., 2001. s. 91.

²³³ Viz. ust. § 30 odst. 3 AutZ.

(jakýmkoli) ve vytváření rozmnoženin software, ale i např. hudebních CD; tuto činnost je s ohledem na AutZ nutno považovat rovněž za zásah do práv autorských²³⁴.

Otázkou zásadní, jejímž koncem nejspíše bude také jeden z relevantních důkazů pro OČVTR, je otázka spíše technického rázu – kdy je vlastně dílo, které je po Internetu přenášeno, rozmnoženo? Je to okamžik, kdy je zahájeno přenášení z PC uploadujícího data nebo když jsou data ukládána do operační paměti PC downloadujícího či na jeho pevný disk, a co tzv. technické kopie, které vznikají při přenášení dat na serverech (např. u ISP)? V této otázce, jak jsem již rozebíral, panuje víceméně shoda na tom, že rozmnoženina, která vzniká při cestě od uploadujícího a dále cestou dat Internetem není rozmnoženinou, ale jen technickou kopií²³⁵, čili tato kopie nemůže porušovat ani ohrožovat autorská práva. Spor se však stále vede o to, co je rozmnoženinou v PC downloadujícího uživatele, resp. zda jsou takovou rozmnoženinou data obsažená jen na pevném disku (popř. jiném trvalém podobném uložení dat) nebo i rozmnoženina v operační paměti (RAM) PC, která se po vypnutí PC samovolně vymaže. Osobně jsem toho názoru, že za jedinou relevantní rozmnoženinu je v dnešní době (a fungování dnešních PC) možno považovat jen rozmnoženinu na trvalejším podkladu, tj. takovém nosiči, který bez vůle uživatele neodstraní tato data, tj. *a contrario* musely být uživatelem na PC (nebo jiný zejm. externí nosič – DVD aj.) trvale uloženy z jeho vůle, řečeno terminologií trestního práva – uživatel věděl o tom, že svým jednáním (tj. např. uložení na pevný disk) může porušení autorského práva způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn, přičemž pro skutečnost, že dané jednání může být i trestným činem, postačí tzv. laická představa²³⁶, tedy znalost alespoň přibližného společenského významu jednání, které může naplnit skutkovou podstatu TČ dle § 152 TrZ (blíže k tomu viz. výše).

Lze ovšem teoreticky přijmout i odlišný názor, tedy že i rozmnoženina v operační paměti je druhou, tj. další rozmnoženinou kromě např. té na pevném disku PC a i k takové rozmnoženině je nutný souhlas autora; důkazní nouze, která však zpravidla vznikne z neexistence kriminalistických stop u takového PC, pak radím tento problém spíše jen k teoretickým úvahám.

Nejrozšířenějším považuji rozmnožování (ať oprávněné či nikoli) formou stahování dat z Internetu u děl audiovizuálních a hudebních a počítačových programů na pevné disky PC a posléze vypalování (další ukládání daných dat) na CD, DVD, flashdisky a podobné

²³⁴ Viz. ust. § 43 AutZ.

²³⁵ K tomu srov. § 38a AutZ a blíže např. ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo*. Praha: Linde Praha, a.s., 2001. s. 46.

²³⁶ Blíže k tomuto pojmu viz. JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní právo hmotné*. Praha: Linde Praha, a.s., 2005. s. 203.

externí média a v neposlední řadě i na tzv. mp3 (a mp4) přehrávače, do mobilních telefonů atp. Pro případný trestněprávní postih není nutné použití díla (např. skutečné přehrávání, používání software), ale postačí i jeho pouhé neoprávněné rozmnožení, přitom ale lze očekávat, že v takovém případě toto bude mít vliv na tzv. materiální stránku TČ (blíže k tomu viz. předchozí výklad).

VI. 4. VLASTNÍ DOKUMENTACE PORUŠOVÁNÍ AUTORSKÝCH PRÁV NA INTERNETU

S ohledem na nekriminalistické pojetí této práce jen krátce pro ilustrativní účely uvádím některé z nejčastějších způsobů porušování autorských práv v prostředí Internetu.

Předně je to již naznačené sdílení v p2p sítích (srov. k tomu předchozí text). Na problematiku těchto typů sítě pro sdílení dat mezi jejími uživateli se již v minulosti zaměřily i OČVTR²³⁷.

Jako prvé volím zdokumentování pirátství za užití počítačového programu DC++ a některého z vyhledávačů v obsahu k němu, v tomto případě byl sejmout obrázek z vyhledávače (www stránky dc.sej.cz). Ze snímku je patrná naprostá „profesionalita“, kterou piráti věnují popisu tohoto audiovizuálního díla, kdy není možné přehlédnout, že jde o dílo, které uniklo pravděpodobně ze střížny; oficiálně bude zveřejněno až v roce 2009.

Obrázok:	
Kategória:	Filmy
Originál názov:	Alone in the Dark II
CZ/SK názov:	Sám v temnotě II
Žáner:	Horor / Thriller
Štát:	USA
Rok:	2009
Dĺžka:	87 min
Réžia:	Michael Roesch, Peter Scheerer
Hrajú:	Ralf Moeller, Jason Connery, Dee Wallace, Rick Yune, Lance Henriksen, Natassia Malthe, Danny Trejo, Zack Ward, Bill Moseley, P. J. Soles
Obsah/info:	Sám v temnotě 2 vypráví příběh o Edwardu Carnby, který spojí své síly s týmem lovců, aby vystopovali nebezpečnou žarodejnicí Elisabeth Dexter. Tento film má vyjít až v roce 2009, nyní je v postprodukcii, tak si ho užijte již nyní Info KVALITA RIPLU
Počet médií:	1 CD
Veľkosť:	701,34 MB
Kvalita:	DVD-SCR
CSFD:	Alone in the Dark II na CSFD
FDB:	Alone in the Dark II na FDB
IMDB:	Alone in the Dark II na IMDB
Jazyk:	EN
Pridané dňa:	12.09.2008
Zobrazené:	1938
Titulky:	Titulky na OpenSubtitles.org
DOWNLOAD:	undead-aod2.xvid.avi - 7QL3KQQ5ZANUN3E2NMYCLCC5RFVGSJMJOKLMJBOQ
Návod ke stažení:	TADY

²³⁷ Blíže WAGNER, Jan. *V ČR probíhá rozsáhlý zátah proti uživatelům P2P sítí* [online]. 2008 [cit. 2008-09-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/v-cr-probiha-rozsahly-zatah-proti-uzivatelum-p2p-siti>>.

Jinou formou p2p sítě jsou tzv. torrenty, tedy malé soubory dat obsahující určitou informaci nutnou k činnosti počítačového programu, který automaticky navede uživatele ke stažení celého autorského díla. K vyhledání těchto slouží např. služba Isohunt.com (obr. níže).

Category	Age	Torrent Tags, Name	Size	S	L
▶ Video/Movies	8.4w	The Dark Knight 2008 cam XviD-KingBen (Kingdom-Release) +44★277	1.23 GB	533	348
▶ Video/Movies	1.7w	Action The.Dark.Knight.PROPER.DVDSOCR.XviD.contempt +3★7	710.15 MB	2035	3460
▶ Video/Movies	7.8w	Action The.Dark.Knight.[2008.Eng].Telesync.DivX-LTT +16★92	906.22 MB	1891	1351
▶ Video/Movies	3.6d	The.Dark.Knight.[2008.Eng].DVDSocr.DivX-LTT +1★1	1.06 GB	820	1538
▶ Video/Movies	7.8w	Action Batman The Dark Knight, Le Chevalier Noir (2008 french) 5	698.51 MB	1096	568
▶ Video/Movies	1.8w	Action Batman.The.Dark.Knight.PROPER.DVDSOCR.XVID-mVs +9★30	1.37 GB	800	279
▶ Video/Movies	5.4w	Action Batman The Dark Knight (2008) TS Occor.avi +2★11	700.09 MB	600	149
▶ Video/Movies	4.1d	Action Batman-The.Dark.Knight.DVDScreen.FRENCH.M21SYS.avi 0	1.3 GB	340	464
▶ Video/Movies	2.7d	Dark Knight.avi 0	476.47 MB	1	12
▶ Video/Movies	6.8d	Batman.The.Dark.Knight.2008.PROPER.DVDSOCR.CUSTOM.SWESUB.DVDR-LV 0	3.34 GB	261	164
▶ Video/Movies	1.7w	The Dark Knight (2008) [H.264] [SCR] [1337x]-Noir +4★11	780.64 MB	366	351
▶ Video/Movies	1.7w	Action The.Dark.Knight.DVDSocr[Pilot.Release.SIMBALORD] 0	794.01 MB	8	11
▶ Video/Movies	7.3w	The Dark Knight 11	886.24 MB	199	38
▶ Video/Movies	1.3d	Action Dark Knight.m4v 0	1.11 GB	4	9
▶ Video/Movies	1.2w	Action The Dark Knight - DVDSOCR 0	3.54 GB	85	130

Pozn.: Zde bylo vyhledáno jiné novější audiovizuální dílo, které rovněž není kromě kinosálů zveřejněno pro veřejnost, piráti jej však zveřejnili v kvalitě blízké DVD, navíc v mnoha jazycích, kvalitách zvuku i obrazu apod. V podmínkách ČR, zdá se, je velmi rozšířen také způsob získávání pirátských děl pomocí diskusního fóra; v tomto případě (obr. níže) ukazuje výšek úvodní stránku serveru warforum.cz; opět si lze všimnout „struktury“.

▼ Vypalování CD/DVD, kódeky, tvorba audio/video
Moderují: Mondl.h, DrakMrak, XXSimon, zeldik

▼ Software - Grafika a Webdesign
SW pro tvorbu a úpravu grafiky, fonty, prohlížeče, konvertory
Moderují: Mondl.h, DrakMrak, XXSimon, zeldik

▼ Software - Výukové | Jazykové | Mapy | Pro děti | Hobby
Slovníky a překladače, vzdělávání a výuka, dětské - NE hry
Moderují: Mondl.h, DrakMrak, XXSimon, zeldik

▼ Software - Office
Práce se soubory a texty - manažery, komprimace, editory
Moderují: Mondl.h, DrakMrak, XXSimon, zeldik

▼ Software - Net | Internet | Stahování | Bezpečnost
Prohlížeče, komunikátory, e-mail, torrent, P2P, FTP, antiviry, firewally...
Moderují: Mondl.h, DrakMrak, XXSimon, zeldik

▼ Software - serial a crack
Kdyby někde něco chybělo...
Moderují: Mondl.h, DrakMrak, XXSimon, zeldik

▼ Software - MAC
Vše možné i nemožné pro jablkové computery !!
Moderují: Mondl.h, DrakMrak, XXSimon, zeldik

▼ Software - Free
Volně dostupné programové vybavení
Moderují: Mondl.h, DrakMrak, XXSimon, zeldik

Music Hall

▼ Music - hledám
Nemůžete najít album nebo song? Zkuste to tady...
Moderují: tllit, bobin

▼ Music - Vlastní tvorba
Máte kapelu a chcete dát světu vědět, že existujete? Tady máte prostor pro medailonek...
Moderuje: bobin

▼ Music - Czech Made Music
Česká a slovenská tvorba
Moderují: mikansoft, SebastianF

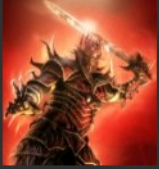
▼ Music - Metal hearts
To z čeho "depešákům" slezou vlasy a technářům se nedostává dechu...
Moderují: punkgrrl, WALTARI

▼ Music - Punk and Hardcore
Dokud bude třeba bláti suýt - budem křičet Punk's not dead

V.I.P.

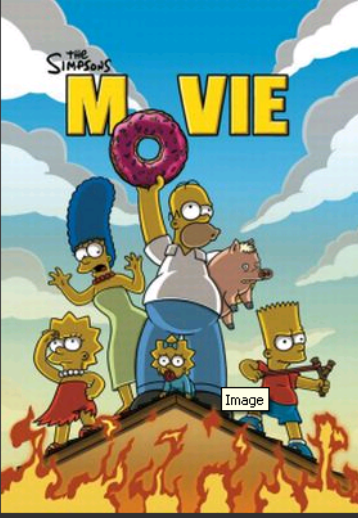

VIP

Založen: 09. 11. 2004
Příspěvky: 8566
Postů za den: 6.09
Oprávnění pro DL: AND

621437 warmoney
[**Darovat**]

THE SIMPSONS
M V I E

Xvid-720x304/1466kbps
AC3 5.1Ch CZ 384kbps
10x rar

kód:
http://rapidshare.com/files/72928486/SVF_r1000_part01.rar
http://rapidshare.com/files/72929609/SVF_r1000_part02.rar
http://rapidshare.com/files/72930745/SVF_r1000_part03.rar

Poslední obrázek představuje běžnou „konečnou“ stránku serveru – diskusního fóra, kde jsou uvedeny jednotlivé odkazy na dílo (uprostřed dole) či jeho jednotlivé části (posléze spojené v PC automaticky do celku). Tyto odkazy stačí přepsat či zkopírovat do běžného prohlížeče Internetu, který pak sám započne s jejich stažením z Internetu, proto zde není třeba žádný další zvláštní počítačový program. Obrázek jsem sejmul záměrně, neboť audiovizuální dílo „Simpsonovi ve filmu“ nechvalně proslulo jako první „úspěch“ českého audiovizuálního pirátství v celosvětovém měřítku, neboť pachatel (občan ČR – již pravomocně odsouzený) film natočil na videokameru při české kino-premiéře, která o několik dní předbíhala premiéru celosvětovou, tudíž rychlost, s jakou byl tento pirátský soubor po Internetu z ČR rozšířen globálně, pravděpodobně nemá obdoby.

Získání autorského díla (ať již protiprávně či ne) pravděpodobně stěží bude jednodušší a dokonce lze žel říci, že získání autorského díla (např. hudby) je touto cestou schůdnější, než si jej méně komfortněji (časově náročněji) nakupovat v elektronickém (legálním) e-obchodu od vydavatele, kdy tato díla jsou navíc často problematicky (legálně) použitelná v praxi na některých PC, když jsou díla chráněna různými ochranami proti vytváření kopií, které však způsobují problémy při používání (typicky tzv. DRM ochrany u přehrávání hudby).

Těmito způsoby naznačenými výše jsou šířena všechna myslitelná (elektronicky rozmnožitelná) autorská díla, tj. kromě děl jmenovaných v různých místech této práce jde např. i o elektronické knihy, časopisy, zdrojové kódy počítačových programů i prostředky k odstraňování ochrany proti kopírování etc.

VII. Statistické zhodnocení výskytu trestných činů v oblasti autorskoprávní ochrany v ČR a související data

Statistické údaje jako takové v dostupných pramenech nezahrnují u TČ dle § 152 TrZ dělení na Internetové TČ a „ne-Internetové“ TČ a shrnují TČ dle § 152 TrZ pod jeden údaj v počtu četnosti těchto TČ (resp. dělení stíhán x obžalován x odsouzen).

Ve starších (Ize říci před-Internetových) časech, tj. u nás před rokem 1989 lze vysledovat, že se nevyskytl TČ, který by v souvislosti s výpočetní technikou (natož Internetem či jinou sítí) šlo podřadit pod porušování autorských práv dle § 152 TrZ²³⁸.

Spolu s širší dostupností PC v našem státě a tedy nárůstu počtu PC v českých domácnostech (graf viz. výše) a posléze i přístupu k Internetu lze vysledovat počáteční vysoký růst počtu TČ dle § 152 TrZ, v recentní době pak spíše určitou stagnaci počtu těchto TČ. Internet se objevuje ve své dnešní podobě v roce 1993, u nás však o prvních skutečně Internetových kauzách můžeme, zdá se, hovořit až kolem roku 2000.

Pro srovnání považuji za vhodné prezentovat tato statistická data:

Tabulka č. 1

ÚDAJE O POČTU TČ DLE § 152 Trestního Zákona (MVČR) ²³⁹								
x	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Stíháno osob celkem	154	166	181	159	256	281	325	402
Z toho obžalováno	125	125	158	125	223	136	265	307
Z toho odsouzeno	125	132	121	82	132	62	148	176

Tabulka č. 2

ÚDAJE O POČTU TČ DLE § 152 Trestního Zákona (MSČR) ²⁴⁰								
x	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Stíháno osob celkem	350	302	350	372	350	238	228	?
Z toho obžalováno	265	238	253	283	276	170	170	?
Z toho odsouzeno	137	166	126	186	216	138	125	?

²³⁸ Srov. BÍMOVÁ, Alena. *Počítačová kriminalita a naše doba*. Praha: IDG Czechoslovakia, a.s., 1990. s. 64.

²³⁹ Údaje v této tabulce pochází z trestních statistik státních zastupitelství a soudů a byly převzaty z dokumentu Anonymus. *Analýza současného stavu a trendů vývoje trestné činnosti na úseku informačních technologií a internetu včetně návrhu řešení*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR - odbor bezpečnostní politiky, 2001. s. 9. Dostupné online na <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2006/informacni.doc>.

²⁴⁰ Údaje za roky 2001 až 2008 včetně byly získány ze Statistických ročenek kriminality za dané roky vydávaných Ministerstvem spravedlnosti ČR (dostupné online na www.justice.cz).

Z údajů shromážděných Českým statistickým úřadem²⁴¹ pak vyplývá, že se TČ dle § 152 TrZ dopouštějí ve velmi hojné míře také cizinci. I proto je třeba znovu upozornit na fakt, že dané statistiky nezahrnují „počítačovou“ kriminalitu a „Internetovou“ kriminalitu zvlášť a zahrnují tak i případy mimo tuto sféru, přesnější statistiky však nejsou k dispozici.

Důvody pro výskyt a takovýto vývoj v počtu TČ lze určovat jen nesnadno a samozřejmě mohou zahrnovat celou plejádu pohnutek pachatelů TČ dle § 152 TrZ s přihlédnutím k tomu, že velká část této trestné činnosti zůstala a zůstává latentní pro OČVTŘ, autory i různé ochranné organizace. Obecně snad převládá pocit, že zpočátku nárůstu této trestné činnosti počátkem 90. let minulého století šlo o potrestání *expressis verbis* „velkých ryb“, čili často obchodních společností, které používaly na svých PC řadu autorsky chráněných děl (zejména software) pro zvyšování svého zisku a nebo šlo později o piráty obchodující ve velkém s ilegálními rozmnoženinami libovolných autorských děl (zpočátku mimo Internet jako komunikačně – inzertního prostředku).

Zlom (pokles výskytu TČ dle § 152 TrZ) po počátečních letech nového tisíciletí bych spatřoval zejména v lepší informovanosti potenciálních „pachatelů“ (a přízněji – pravděpodobně i o něco reálnější obavy z trestního či jiného postihu a tím pádem i např. „dolegalizování“ počítačových programů v jejich PC aj.). V oblasti Internetu je samozřejmě situace jiná, zde představovaly ony velké kauzy zpočátku zejména kvaziobchodníci (překupníci) s pirátskými autor. díly (hl. software) prodávanými klasickou pozemní cestou (srov. k tomu předchozí výklad), a teprve v posledních několika letech se objevuje snaha podchytit totálně masový jev rozmnožení „pirátských dat“ v Internetu, který pro některé skupiny občanů, lze-li to takto pojmut – zlidověl²⁴².

Ze statistiky lze ovšem s ohledem na zpřísnění horní hranice trestu odnětí svobody u TČ dle § 152 TrZ (novelou z r. 1993) zjistit i fakt, že toto zvýšení s sebou účinek snížení počtu odsouzených nenese, kdy tento počet spíše stagnuje či se (mírněji) až do nedávné doby zvyšuje. Nelze z toho však ihned vyvodit, že by účinnost trestněprávní úpravy (a potažmo AutZ či TrŘ) byla nedobrá, je totiž nutno zároveň přihlédnout k postupnému rozšiřování celého prostředí (zejména v prostředí Internetu, ale i mimo něj), kde může docházet a také jistě docházelo k TČ dle § 152 TrZ.

Co však zcela jistě lze shrnout, je údaj o přímé úměře v počtu stíhaných a následně odsouzených pachatelů (s drobnými odchylkami) po přelomu tisíciletí, kdy se pravděpodobně

²⁴¹ Viz. www.czso.cz a dokument Odsouzení podle paragrafů trestního zákona v roce 2001 a 2005.

²⁴² O tom svědčí např. graf dramatického poklesu prodeje nahraných nosičů DVD, blíže např. na <http://www.cpubfilm.cz/prehled.html>.

projevuje vyšší zkušenost OČVTŘ, které mají pádnější důvody pro započetí trestního stíhání, které vede nakonec až k pravomocnému odsouzení pachatele.

Pachatelé jsou většinou muži (cca 9/10) a jen v malém procentu jde o mladistvé pachatele (pod 5% z celku), věkově se pachatelé vyskytují nejvíce v kategorii 30-39 let.

Samozřejmě je, že pro spáchání tohoto TČ je třeba celkově určitých specifických znalostí, viz. výše.

VIII. Vlastní návrhy legislativních modifikací pro zlepšení trestněprávní ochrany autorských děl v prostředí Internetu *de lege ferenda*

Vyvěrá předběžný závěr z předešlého v této práci v tom směru, že trestní právo v ČR postihuje všechny známé možnosti páčání TČ proti všem autorským dílům v prostředí Internetu, jichž se porušování autorských práv může týkat, přesto je dle mého názoru prostor pro mírné legislativní úpravy ustanovení, které z mého pohledu postrádá jak TrZ, tak i NTrZ a týkají se zejména otázky páčání TČ proti autorským dílům právě v prostředí Internetu (resp. užitím počítačových technologií jako přenosového média) a také způsobené škody.

Navrhuji toto znění skutkové podstaty TČ porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi *de lege ferenda*:

§ ---

Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi

- (1) *Kdo neoprávněně zasáhne závažným způsobem do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*
- (2) *Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 za užití počítačové sítě nebo podobného zařízení a získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch nikoli malý nebo způsobí-li tím jinému škodu nikoli malou.*
- (3) *Odnětím svobody na jeden rok až pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude pachatel potrestán,*
 - a) vykazuje-li čin uvedený v odstavci 1 znaky obchodní činnosti nebo jiného podnikání, nebo*
 - b) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch nebo způsobí-li tím jinému značnou škodu, nebo*
 - c) dopustí-li se takového činu ve značném rozsahu, nebo*
 - d) dopustí-li se takového činu v úmyslu ulehčit jiný trestný čin.*
- (4) *Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,*
 - a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu nebo způsobí-li tím jinému škodu velkého rozsahu, nebo*
 - b) dopustí-li se takového činu ve velkém rozsahu.*

Návrh zde předkládaný počítá s tzv. formálním pojetím TČ.

Z hlediska systematiky TČ dle § 152 TrZ v TrZ bych převzal systematiku nyní uváděnou v NTrZ.

První odstavec § 152 TrZ navrhuji ponechat beze změny, neboť zde uvedená autorská práva jsou všechna ta, která jsou v podstatě pokryta AutZ (jako blanketní normou, na kterou TrZ odkazuje); stejně tak tresty se jeví jako širokospektrální pro postižení konkrétního spáchání tohoto TČ.

Odstavec druhý však již dává prostor pro úpravy, zejména jde o doplnění zvláštního způsobu spáchání prostřednictvím počítačové sítě nebo podobného zařízení. Podrobíme-li komparaci úpravy ochrany autorských děl v prostředí Internetu trestním právem v ČR a v zahraničí – kupř. Slovenské republiky, pak si můžeme povšimnout vyššího pronikání „počítačových složek“ přímo do úpravy trestněprávní, tzn. je přímo do dané skutkové podstaty TČ vložena (kvalifikovaná) skutková podstata pro případ spáchání TČ za užití počítačů, resp. počítačového systému (v nejširším možném smyslu). Nepovažuji výraz „počítačový systém“ slovenské trestněprávní úpravy za příliš vhodný, neboť je podle mého rozporné, zda je např. oním počítačovým systémem jakákoli komunikační počítačová síť (veřejná i neveřejná) či i počítač sám o sobě (neboť je rovněž systémem *sensu lato*), atp. S pojmem počítačový systém pracuje i český NTrZ, avšak nikde jej neosvětluje (ani Důvodová zpráva; ta však podotýká, že jde o TČ „šitý na míru“ požadavkům praxe). Škodu (resp. prospěch) nikoli malou (tj. 25 000 Kč a více – § 89 odst. 11 TrZ) užívám záměrně, neboť často je škoda způsobená pachatelem mnohonásobně vyšší, ale nelze ji téměř nikdy beze zbytku zjistit OČVTR, avšak na druhou stranu by bylo nesmyslné „automaticky“ stíhat každý neoprávněný (závažný) zásah do autorských práv přísněji dle odst. 2 mého návrhu, proto je nutné způsobení určené výše škody (resp. získání prospěchu), jinak bude kvalifikace dle základní skutkové podstaty.

Třetí odstavec mého návrhu doplňuji o písm. d), neboť je podle mého nutné přihlídnout k tomu, že do budoucna se mohou autorská díla stávat jako taková prostředkem k ulehčení jiných trestných činů (kupř. vydírání nebo podvodu).

Odstavec čtvrtý ponechávám beze změny.

Spáchal-li pachatel TČ uvedený v odstavci 1 jako člen zločinného spolčení (§ 43 TrZ), pak je namístež zpřísněné postihování takovéto činnosti, neboť to jsou vesměs právě různě organizovaná spolčení, kterých často jediným cílem (z různých pohnutek, viz. výše) je poškozovat autorská práva co možná nejširším nelegálním rozmnožováním v Internetu; je možnost řešit toto páčání trestné činnosti buď v podobném duchu jako TrZ ve smyslu

zločinného spolčení či jako „obecné“ přitěžující okolnosti (§ 34 TrZ a dále viz. níže) nebo přímo v kvalifikované skutkové podstatě TČ, tedy např.

(5) Odnětím svobody na pět let až deset let bude pachatel potrestán, dopustí-li se činu uvedeného v odstavci 1 jako organizátor, jako člen organizované skupiny nebo člen spolčení a

a) způsobí-li tím jinému větší škodu, nebo

b) dopustí-li se činu ve značném (alternativně – velkém) rozsahu.

Možnou otevřenou otázkou je právě zařazení užití počítačů či počítačové sítě (komunikačního média, Internetu) jako obecné přitěžující okolnosti právě s ohledem na již zmíněnou vysokou latentnost a obtížnou prokazatelnost (zanechávání kriminalistických stop) takového jednání pachatele.

Trest odnětí svobody pro pachatele tohoto TČ (tedy zejména jeho úpravu v odst. 2, zpřísnění v odst. 3, a úpravu „jen“ trestu odnětí svobody v odst. 5 mého návrhu) jsem konstruoval s ohledem na jiné obdobné majetkové trestné činy zejména v NTrZ a zejména s přihlédnutím ke škodě (event. prospěchu) jimi způsobenou; v úvahu komparace přichází např. TČ Manipulace s kurzem investičních nástrojů (§ 248 NTrZ), Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby (§ 238 NTrZ).

Navíc je v současném NTrZ (§ 269) upraven TČ Padělání a napodobení díla výtvarného umění²⁴³, kdy je v kvalifikované skutkové podstatě (§ 269 odst. 3 NTrZ²⁴⁴) jako jediný trest upraven trest odnětí svobody na tři léta až deset let, což jen podtrhuje, že mnou navrhovaná úprava pro kvalifikované skutkové podstaty u TČ porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi je dobře srovnatelná s ohledem na škodlivost tohoto TČ pro společnost s jinými obdobnými TČ; ba je dle mého názoru s ohledem na širší následků, které s sebou porušování autorských práv nese (daňové úniky aj., viz. výše) vcelku nadměrná výše trestu odnětí svobody u TČ dle § 269 NTrZ.

²⁴³ „Kdo padělá výtvarné autorské dílo nebo napodobí výtvarný projev jiného autora v úmyslu, aby nové dílo bylo považováno za původní dílo takového autora, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“

²⁴⁴ „a) získá-li činem uvedeným v odstavci 1 pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo b) dopustí-li se takového činu ve velkém rozsahu.“

IX. Závěr

Internet jako relativně mladé médium a autorská díla v něm se vyskytující jsou vysoce aktuální a relativně novou problematikou nejen pro rovinu trestněprávní. Na překotný vývoj 20. a 21. století zůstala pozoruhodně poměrně dlouhou dobu trestná činnost páchaná na autorských dílech v prostředí Internetu mimo hlavní proud zájmu společnosti, i když často leckde byly i účinné právní prostředky jejich ochrany, ty však nebyly z různorodých důvodů užívány.

Trestněprávní ochrana poskytovaná autorským dílům v prostředí Internetu postihuje všechny známé způsoby kriminality páchané na těchto dílech v prostředí Internetu. Obhájení této teze bylo započato v Kapitole III. a jejich podkapitolách, které vymezují jak autorské právo a jeho ochranu generálně dnes, tak i partikulárně pohledem historického vývoje. Vzhledem k nemožnosti celkové úpravy ochrany autorských práv v trestním právu je v TrZ obsažen blanketní odkaz na AutZ, coby obecnou právní normu pojímající (nejen) ochranu autorských děl, což je přístup nutný a do budoucna jistě zůstane zachován, stejně jako zůstane k nevůli autorů zachováno i pirátství na Internetu, alespoň v nejbližší představitelné době, kdy Internet i přes různé snahy zůstává jediným globálním médiem nepodléhajícím standardní veřejnoprávní regulaci. Kromě toho se věnuji krátkému exkurzu do ochrany autorských děl mimo trestněprávní odvětví (zejména právem správním a soukromoprávními prostředky); rozebrána je specifikace média označovaného jako Internet (zejména jeho právní povaha). Tato i následující kapitola jsou, kromě jiného, průřezem trestní (zejména hmotné) a autorské právní úpravy.

Následující Kapitolou IV. jsem se pokusil vyjevit obsah trestněprávní úpravy v historii od prvopočátků až po úpravu účinného TrZ a zejména znění *de lege lata*, tzn. výklad systematiky TČ dle § 152 v TrZ a skutkovou podstatu tohoto TČ s obsáhlým výkladem jednotlivých znaků této skutkové podstaty; stejně tak jsem vyřešil i (v souvislosti s Internetem významnou) otázku věcné, místní a osobní působnosti trestněprávních a autorskoprávních předpisů v ČR, přičemž teze, zda mohou být postiženi všichni pachatelé trestného činu dle § 152 TrZ přicházející v rozumnou úvahu (tj. hl. občané ČR páchající tyto činy u nás a v zahraničí, a cizinci v ČR), byla vyhodnocena kladně; podkapitola obsahuje i shrnutí pohledu mezinárodního práva soukromého. Vyjevil jsem rovněž některé zvláštnosti týkající se osob pachatelů TČ dle § 152 TrZ. Po zhodnocení hmotné části trestněprávní úpravy jsem rozvinul i úpravu trestněprocesní včetně rozebrání úlohy OČVTŘ v tomto procesu (spolu s otázkou dokazování a kriminalistickými náhledy a specifickým postupem podle TrŘ při spáchání

trestného činu dle § 152 TrZ), problematiku tzv. adhezního řízení (které v závěru neshledávám v některých případech objektivním s ohledem na nepřesný výpočet způsobené škody pachatelem), postavení poškozeného a otázku vyčíslování škody. V podkapitolách jsem provedl právní komparaci se zahraničím, tj. se Slovenskou republikou, USA, SRN a Velkou Británií. Zároveň jsem poukázal na odlišnosti obsažené v ZSVM a na tzv. europeizační snahy v rámci trestního práva.

Konkrétnější úvahy *de lege ferenda* v připravovaném Trestním kodexu a novém Trestním řádu jsem nastínil v Kapitole V., přičemž teze, zda jde o přínosnější úpravu než v dosud účinném TrZ, se naplnila pozitivně, zejména např. zavedením znaku způsobení škody, dosud chybějícího ve skutkové podstatě TČ dle § 152 TrZ; ve druhé podkapitole pak shrnuji hlavní body připravované nové právní úpravy trestního procesu, kdy se zaměřuji na situaci *de lege ferenda* v novém Trestním řádu s přihlédnutím ke zvláštnostem (změnám) v dokazování a hlavně pak v postavení poškozeného v trestním řízení po rekodifikaci.

Pohled praxe přináší Kapitola VI., která rozvádí zejména tzv. online pirátství a též popis konkrétních způsobů páchání TČ dle § 152 TrZ v ČR; stejně tak se kapitola věnuje kromě shrnutí poznatků o tzv. pirátství a jeho vývoji i mé vlastní dokumentaci (pomocí snímků a popisem) konkrétních jednotlivých případů porušování autorských práv v prostředí českého Internetu, kdy jsem došel k potvrzení, že tyto způsoby se nijak neliší od těch zahraničních, resp. globálních.

V následující Kapitole VII. předkládám s mým komentářem aktuální i minuloroční statistická data související s TČ dle § 152 TrZ tak, jak jsem je získal rešerší příslušných pramenů.

Na základě nabytých znalostí o ochraně autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi v českém trestním právu jsem si dovolil vyslovit určité možné drobné konkrétní návrhy pro legislativní změny v trestní (hmotněprávní) úpravě v Kapitole VIII.

Otázkou k odborné společenské diskusi je zejména schopnost orgánů činných v trestním řízení v České republice odhalovat tuto vysoce latentní společensky škodlivou činnost. Nejde v otázce odhalování pachatelů o jednoduchou činnost s ohledem na charakter těchto trestných činů, avšak s přihlédnutím k některým významným skončeným kauzám je možno říci, že jde v podmínkách České republiky často nikoli o problém kvalitativní (zajistit osobu podezřelého a související důkazy, potrestat pachatele apod.), nýbrž kvantitativní, čili spíše nedostatek potřebného důrazu k potrestání ještě většího množství pachatelů. Zároveň je

patrná snaha soudů trestat pachatele mírnějšími tresty, než je trest odnětí svobody, s čímž snad lze souhlasit, avšak zároveň s tím by se měla rozšířit již zmíněná kvantitativní hranice v počtu stíhaných a posléze pravomocně odsouzených pachatelů nejlépe tak, aby byla zřejmá neodvratitelnost trestu za každé závažné porušení práv k autorským dílům. To je samozřejmě utopická představa, neboť i kdyby všechny OČVTŘ v ČR rozkrývaly jen tyto TČ, nikdy by se za stávajícího stavu nepodařilo zjistit, natož potrestat všechny pachatele. Proto by se mělo trestní právo a OČVTŘ zaměřit za nynějšího stavu na stíhání spíše takřkajíc závažnějších způsobů páchaní těchto trestných činů (co do rozsahu a způsobených škod), kdy by se nemělo plýtvat nákladnými řízeními na zčásti okatě „precedentní“ případy, kdy jsou stíhána i nepřilíš závažná jednání spočívající v porušení autorských práv (často za velkého mediálního přispění tzv. ochranných autorských organizací), jež jsou ve výsledku pak využita zejména pro osvětové a marketingové účely s cílem prezentovat, že i menší porušení autorského práva může být trestným činem; to jistě má svůj efekt, nicméně ten by se měl dle mého názoru vytvářet především informační cestou skrze autory a hlavně jejich práva hájícími organizacemi a také lepším způsobem komunikace se zákazníkem – uživatelem – potenciálním pachatelem, tzn. zejména osvětlovat co za náklady s sebou nese např. vývoj nového software, jaké celospolečenské důsledky má např. bezuzdné, byť *de lege lata* legální, stahování hudby a jiných děl z Internetu a podobně, nikoli jen stavět na samotné atmosféře strachu vyvolávaného nutností penitenciáře, kam je každý „pirát“ vsazen neodvratně po způsobení porušení autorského práva, kdy navíc tyto méně nebezpečné „exemplární případy“ v rámci nákladného trestního řízení hradí celá společnost. Samozřejmě zdaleka ne všechny případy jsou „započaty“ trestním oznámením z popudu organizací hájících práva autorská, nicméně je celkem dovoditelná skutečnost, že je cílem těchto organizací snaha o protlačení do soukolí trestního stíhání i *expressis verbis* tzv. malých ryb. Je určitým nepříjemným jevem, že činnost soukromých organizací hájících práva autorů leckdy vyvěrá v použití namísto prostředků soukromoprávních prvoplánově ihned prostředků ultimativních, čili k postihu pachatele trestním právem, přičemž to ostatně vyplývá i z nálezu²⁴⁵ Ústavního soudu České republiky.

Mohu nyní na tomto místě uzavřít, že parametry české trestněprávní úpravy hmotné i procesní v oblasti ochrany autorských děl v prostředí Internetu jsou na srovnatelné (čili více než dostatečné) úrovni se zahraničními trestněprávními úpravami, čímž umožňují stíhat

²⁴⁵ Nález Ústavního soudu ČR I. ÚS 69/06.

trestné činy páchané na Internetu proti autorským dílům ve všech existujících podobách a směrech. K jistým rezervám však dochází v práci českých orgánů činných v trestním řízení, zejména pak v řízení přípravném, kde by mělo v budoucnu dojít k umocnění role trestního práva jako ochrany *ultima ratio* společnosti před co možná nejširším počtem pachatelů závažnějších způsobů spáchání trestného činu porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi, čili nastolit vyšším stupněm ekonomie trestní hrozby ochranu nejen před samotným porušením práv autorských ve smyslu preventivním, ale i více aktivněji vyhledávat osoby páchající tuto trestnou činnost a zejména pak ty pachatele, kteří se za tímto účelem organizují, čili *sensu lato* tak chránit účinněji společnost před konsekvencemi těchto škodlivých činů (před daňovými úniky, černou či šedou ekonomikou a jinými obdobnými jevy).

Obecně dodávám, že ekonomie trestní hrozby pro pachatele trestného činu porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi by měla být *pro futuro* posílena i vyšším trestem (resp. kvalifikovanou skutkovou podstatou), pokud při páchání trestného činu pachatelé užijí počítačů, jako médií zajišťujících efektivní porušování autorských práv (zejména na Internetu), neboť v porovnání s „klasickým hmotným“ způsobem páchání je tento vskutku nebezpečnější pro společnost jako celek, což plyne z podstaty určité horší kriminalistické podchytitelnosti stop a zároveň by měla být navýšena již zmíněná kvantita postihování (hl. více závažnějších způsobů spáchání) TČ dle § 152 TrZ v práci OČVTŘ, nikoli však na úkor kvality.

Odpověď na otázku, zdali lze subsidiárně svázat (kompenzovat) otázku výše trestu dle TrZ pro pachatele s otázkou schopnosti OČVTŘ potrestat účinně pachatele, jinak řečeno, zda je nutno vytvářet kvalifikovanou skutkovou podstatu s vyšším trestem (vyšší ekonomii trestní hrozby) a tím nahrazovat v některých případech ne zrovna zcela kvalitní činnost OČVTŘ směřující k potrestání pachatele, uzavírám tak, že reálně nelze zaměnit ekonomii trestní hrozby zprostředkovanou vyšším trestem pro pachatele za kvalitnější práci OČVTŘ a to zejména s ohledem na leckdy nedobré personální a technické kapacity těchto orgánů, které jsem blíže rovněž rozebral; tedy rezultat vyznívá tak, že za stávajících právních, ekonomických a technických podmínek je objektivně patrná vyšší společenská nebezpečnost spáchání TČ, při němž je užít jako prostředek Internet a počítač, což bezesporu platí hlavně v otázce porušování autorských práv.

Vysoce kladně pak hodnotím v NTrZ zavedený znak způsobení škody ve skutkové podstatě trestného činu porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi; jak bude vypadat stíhání pachatelů a činnost státních zástupců v tzv.

formálním pojetí tohoto trestného činu po nabytí účinnosti NTrZ, ukáže až čas, stejně jako u modifikací, které s sebou přinese NTrŘ zejména v jím nově pojatém procesu dokazování a nových zvláštních způsobech řízení.

Do budoucna bude jednou z hlavních rolí při ochraně autorských práv hrát pravděpodobně mezinárodní spolupráce na poli regulace Internetu, podobně, jako to dnes vidíme u jiných médií, což je sice stěží představitelné např. u svobody slova v globálním měřítku, ale právě v oblasti autorských práv je takováto veřejnoprávní mezinárodní regulace dle mého názoru realizovatelná i s ohledem na četné mezinárodní normy nyní již v praxi aplikované na řadu autorskoprávně chráněných oblastí; nesmí však jít o regulaci na úkor otevřenosti tohoto média pro svobodu slova a bádání.

Ochrana autorských práv na Internetu je zejména v rukou autorů samých, podobně jako je ochrana vlastnictví záležitostí zejména vlastníka, a to dle staré římskoprávní zásady *vigilantibus iura scripta sunt*.

Je ovšem nade vše pochybnost, že sám o sobě si v dnešním rozsahu globálních komunikačních prostředků leckterý autor většinou nevystačí. Nelze se tak divit mnoha autorům, že sahají nyní a i v budoucnu zřejmě budou, po všech prostředcích ochrany svých děl, které právní řád České republiky umožňuje, neboť platí-li, že právo je minimum morálky, pak se přesto budeme i přes lepší se situaci do budoucna setkávat s tím, že morálka a úcta u části uživatelů autorských děl k tomu, co jiní svou duševní činností stvořili pro jiné, chybí...

X. Résumé (in English)

This diploma work named Criminal Law Protection of the Authors' Works in the Internet Environment consists of eleven chapters.

The first chapter is the introduction detailing mainly philosophical backgrounds of the protection of authors' works including the constatation that the criminal law is *ultima ratio* of the protection. In Czech Republic (formerly Czechoslovakia) the protection of authors' works was during the communism era on the minimal level of the real everyday protection (the relevant law was present but unused). The headlong evolution came on after the „Velvet revolution“ in 1989. The another era arised with the new medium – the Internet (its special legal nature will be also described in this work). As well as other questions also a copyright needed to be modified by on-coming of this medium. And one of the legal branches which has the essential role is the criminal law as the final law instrument of the protection. At the end of this chapter I have fixed the main objective of this work – to develope a short tract about the protection of authors' works in former times and the short theoretic introduction to the copyright law, and after it I approach toward the excursion to the criminal level of this type of the protection from the past till this time with the consideration of the evolution of the Internet. The content of this work unwinds with the view of the intrest protected by the par 152 Czech Penal Code. The work consists of the law state *de lege lata* and *de lege ferenda*. The another part of this work is the comparation with the foreign legal form. The main basic statement and the thesis which have to be elaborated and finally solved are – whether and eventually to what level is efficient the present-day criminal legal form of the protection of authors' works in the Internet environment, and if there is a need to change something in this branche of the law and in the case of need – what kind.

The second chapter consists of the explanation of some notions and shortcuts used in this work.

The third chapter – I also gave, except the general explanation of the protection adjusted by the copyright law in the past and nowadays, the proposals of the protections which exist in the other legal branches (the administrative law and the civil law) and I stated the mention of the legal nature of the Internet.

The fourth chapter – I tried to draw out the content of the history of the Penal Code in CR in the case of the protection of authors' works and mainly *de lege lata* with the accent to the systematic position of the par 152 in the Penal Code and its body of the offence with large comments of its components; I am also solving the question – does the criminal law concern

every known method of the crimes committed on authors' works in the Internet or not? The answer was tenable when I have a respect to the local, subject-matter and personal jurisdiction of Czech Criminal legal rules (in the case of the Internet it is a very specific question) and I have detected that every offender (the Czech citizen who committed the crime in CR or in the outland and foreigners in CR) can be punished. The specific personality of the offender (in the connection with the par 152 Penal Code) I allude too. I attend to the criminal trial (procedure), this means the Code of the criminal procedure, work of authorities in this procedure and the specific process according to the crime described by the par 152 (Penal Code). I remarked that there exist some reserves – mainly, these authorities are focused also in the cases of the „compact offenders“ (it is also the result of the activity of the Authors' Protective Bodies – e.g. OSA, RIAA, BSA, IFPI and so on); as I also stated there can be more civil procedures rather than criminal procedures in some cases and I also mentioned that in some cases there is the absence of the emphasis to punish the offender and on the other hand – the marketing and the explanatory campaign of authors and their Protective Bodies sometimes misfired. Involved persons and specifications of the adhesive procedure are also noticed there and I find that in much cases it is unfair to evaluate the damage (loss) for the offender and on the contrary very sensitive for the aggrieved party. There is also the short interpretation of the piracy in the Internet in Czech republic and globally in this chapter. As the one non-regulated medium, the Internet will be still the most preferred medium for the piracy. I remarked there that there is the blank disposal from the Authors' Act to the Penal Code because of the extensive form of the determination of authors' works.

Next I compared the legal form in CR with the legal forms in foreign states (Slovakia, USA, Germany, Great Britain). Next I also enumerated dissimilarities of the Act of Justice in cases of Youth and European efforts within the criminal law.

The fifth chapter consists of the thinking about *de lege ferenda* in the prepared new Penal Code in CR and I reached the finish with the opinion that it will be the contribution for the Penal Code as a result of the newly adjusted par 152 in the current Code (par 268 in the new Penal Code); it is mainly due to the attribute of the damnification which will be *de lege ferenda* enacted. In the subchapter I gave also some *de lege ferenda* perceptions assumed by the Factual drift of the new Code of the criminal procedure.

The sixth chapter bears the view of the theoretic definition and work experiences with the (online) piratical phenomenon and its progressive evolution and also descriptions of specific methods how to commit the crime according to the par 152 (Penal Code). I also concentrated to some associated specialities largely to document by comments and snapshots

the most frequent methods of the piracy in the Internet (and I gathered that those are the same as in global).

The seventh chapter – I made the research there to bring out the statistical data (today's and historical) coherent to the crime described by the par 152 (Penal Code).

The eighth chapter – as the result of the after-acquired knowledge I compiled my own suggestions for the *de lege ferenda* situation in our Penal Code.

The ninth chapter – its content is the epilogue.

The tenth chapter – this résumé.

The eleventh chapter – there are presented the sources used for this work.

I can in this part close out that characteristics of the Czech legal forms are in the area of the protection of authors' works on the comparable level with foreign legal forms so these legal forms make it possible to punish all existent methods of crimes against the copyright (in all ways and appearances).

I proposed that the punishment for the offenders of the crime stated in the par 152 (Penal Code) is in some cases low and it could be intensified due to the social dangerousness.

Pro futuro there is a need to cooperate on the international level among states to give the effective protection for authors' works (this holds also for the Internet).

As a saying is – *vigilantibus iura scripta sunt* – it is valid also for authors, but they never be better off without the state and its power especially in the today's global world and entities who have the practically no respect to the intellectual property...

XI. Zdroje použité pro tuto práci

A. Prameny právní úpravy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (jako sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.)

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon

vládní návrh Trestního zákoníku (ve znění zveřejněném ke dni 3. 9. 2008) na www.justice.cz

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (Trestní řád)

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád

Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

Zákon č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon, Slovenská republika

Digital Millenium Copyright Act (2000), Spojené státy americké

Communication Decency Act (1996), Spojené státy americké

Teledienstgesetz, část zákona SRN: Informations- und Kommunikationsdienste- Gesetz (1997)

Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách

Zákon č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech

Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 133/1980 Sb., o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886

Vyhláška Ministerstva kultury č. 488/2006 Sb., kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn

– a ostatní zákonné a podzákonné právní normy, mezinárodní smlouvy, legislativa EU a zahraniční právní normy zmíněné v textu a poznámkách pod čarou.

B. Zdroje literární

- BAINBRIDGE, David. *Introduction to Computer Law. Fifth edition.* Dorset (Velká Británie): Dorset Press, 2004.
- BÍMOVÁ, Alena. *Počítačová kriminalita a naše doba.* Praha: IDG Czechoslovakia, a.s., 1990.
- BROWN, Gillian, RICE, Sally. *Professional English in Use - Law.* Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
- CÍSAŘOVÁ, Dagmar, et al. *Trestní právo procesní.* 4. aktualizované a přepracované vydání. Praha: Linde Praha, 2006.
- ČENTĚŠ, Jozef. *Trestný zákon s komentárom.* Žilina: Poradca podnikateľa, 2006. (elektronická aktualizace komentáře)
- ČERMÁK, Jiří. *Internet a autorské právo.* Praha: Linde Praha, a.s., 2001.
- DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš. *Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, dohody TRIPS a činnosti WIPO.* Praha: Linde Praha, 2004.
- FILIP, Jan, SVATOŇ, Jan, ZIMEK, Josef. *Základy státovědy.* Brno: Právnická fakulta Masarykovy Univerzity v Brně, 1997.
- FILIP, Jan. *Ústavní právo České republiky.* Brno: Doplněk, 2003.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva.* 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004.
- HARVÁNEK, Jaromír. *Teorie práva.* Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 1998.
- HLAVENKA, Jiří, et al. *Výkladový slovník výpočetní techniky a komunikací.* Praha: Computer Press, 1997.
- HULMÁKOVÁ, Jana. *Vývoj hospodářské kriminality a trestní politiky uplatňované vůči pachatelům hospodářské kriminality na území ČR.* In NETT, Alexander. *Nové jevy v hospodářské kriminalitě.* Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2005.
- CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr. *Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) a předpisy související. Komentář.* 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007.
- JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní právo hmotné.* Praha: Linde Praha, 2005.
- JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní právo procesní.* 5. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2007.
- JELÍNEK, Jiří, et al. *Trestní zákon a Trestní řád. Komentář.* 24. aktualizované vydání. Praha: Linde Praha, 2006.
- KMEC, Jiří. *Evropské trestní právo.* Praha: C. H. Beck, 2006.

- KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, et al. *Občanské právo hmotné*. Sv. 3. Praha: ASPI Publishing, 2002.
- Kolektiv autorů. *Počítačová kriminalita*. Praha: Intitut pro kriminologii a prevenci, 2000.
- KUČERA, Zdeněk. *Aktuální otázky práva autorského a práv průmyslových*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1982.
- KUČERA, Zdeněk. *Mezinárodní právo soukromé*. Brno: Doplněk, 2001.
- MADAR, Zdeněk, et al. *Slovník českého práva*. Praha: Linde Praha. 2002.
- MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk, SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004.
- NETT, Alexander, et al. *Trestní právo procesní. Multimediální učební text*. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2004.
- NOVOTNÝ, Oto, DOLENSKÝ, Adolf, JELÍNEK, Jiří, VANDUCHOVÁ, Marie. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 4. přepracované vydání. Praha: ASPI Publishing, 2003.
- NOVOTNÝ, Oto, et al. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. Praha: ASPI Publishing, 2004.
- NOVOTNÝ, Oto, ZAPLETAL, Josef, et al. *Kriminologie*. Praha: Aspi Publishing, 2004.
- OHEROVÁ, Jana, et al. *Anglicko-český právní slovník*. Praha: Linde Praha, 2005.
- POREMSKÁ, Michaela. Vliv Internetu a moderních prostředků komunikace na úpravu v trestním zákoně, v nepřijatém trestním zákoně a v novém trestním zákoníku. In KOTÁSEK, J., et al. *Dny veřejného práva*. Brno: Masarykova Univerzita v Brně, 2007. Sekce trestního práva.
- SHINDER, Debra. *Scene of the Cybercrime*. Rockland (USA): Syngress Publishing, Inc, 2002.
- SMEJKAL, Vladimír, et al. *Právo informačních a telekomunikačních systémů*. Praha: C. H. Beck, 2001.
- SMEJKAL, Vladimír. *Internet a paragrafy*. Praha: Grada Publishing, 1999.
- ŠÍŠKOVÁ, Naděžda, STEHLÍK, Václav. *Evropské právo*. Praha: Linde Praha, 2008.
- ŠÍŠKOVÁ, Naděžda. *Dimenze ochrany lidských práv v EU*. Praha: Linde Praha, 2003.
- TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Přehled práva duševního vlastnictví*. Brno: Doplněk, 2006.
- TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. Praha: Linde Praha, 2004.
- ZAPLETAL, Josef. K některým výchozím předpokladům trestní politiky. In NETT, Alexander. *Sborník z konference k výročí úmrtí prof. JUDr. Jaroslava Kallaba*. Brno: Masarykova Univerzita, 1992.

C. Zdroje časopisecké

KRÁL, Vladimír. Koncepce rekodifikace trestního práva hmotného. *Karlovarská právní revue*. 2006, č. 2.

KUPKA, Petr. Autorské právo z pohledu práva trestního. *Trestněprávní revue*, 2003, č. 3.

LITVÁK, David. WAREZ - Cesta za zrcadlo. *Časopis INTERNET*. 2001, č. 59.

MUSIL, Jan, PRÁŠKOVÁ, Helena, FALDYNA, František. Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda. *Trestní právo*. 2001, č. 3.

TELEC, Ivo, TŮMA, Pavel. Přehled práva duševního vlastnictví a jeho právní ochrany v České republice. *Právní rádce*. 2004, č. 2.

Anonymus. *ABC práva Evropských společenství*. Praha: Informační centrum Evropské unie při Delegaci Evropské komise v České republice, 2004.

D. Zdroje Internetové

OTTO, Jan. Ottův slovník naučný. *Seznam Encyklopedie: Ottova encyklopedie* [online]. 1. 1. 1908 [cit. 2008-08-27]. Dostupný z WWW: <<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/387807-autorske-pravo>>

SIWEK, Stephen. *The True Cost of Sound Recording Piracy to the U.S. Economy* [online]. Institute for Policy Innovation, 2007 [cit. 2008-09-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.ipi.org/ipi/IPIPublications.nsf/a69ff0844b0dae97862567da00686d4e/d95dcb90f513f7d78625733e005246fa?OpenDocument>>

MACICH, Jiří. *Padl u nás první rozsudek ohledně sdílení hudby na p2p sítích* [online]. LUPA – server o českém Internetu, 20. 4. 2007 [cit. 2008-09-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/zpravicky/padl-u-nas-prvni-rozsudek-ohledne-sdileni-hudby-na-p2p-sitich/>>

WAGNER, Jan. *V ČR probíhá rozsáhlý zátah proti uživatelům P2P sítí* [online]. 2008 [cit. 2008-09-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/v-cr-probiha-rozsahly-zatah-proti-uzivatelum-p2p-siti/>>

Anonymus. *Analýza současného stavu a trendů vývoje trestné činnosti na úseku informačních technologií a internetu včetně návrhu řešení*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR - odbor bezpečnostní politiky, 2001. Dostupné z WWW:

<<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2006/informacni.doc>>

Statistické ročenky kriminality vydané Ministerstvem spravedlnosti ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.justice.cz>>

Použitá verze Návrhu Trestního zákoníku na:

<<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?k=381&o=23&j=33&d=160504>>

Použitá verze Věcného záměru nového Trestního řádu na:

<<http://portal.justice.cz/ms/soubor.aspx?id=74068>> a související dokumenty – Předkládací zpráva na: <<http://portal.justice.cz/ms/soubor.aspx?id=74067>> a Věcný záměr (hlavní principy) na: <<http://portal.justice.cz/ms/soubor.aspx?id=74066>>

Další Internetové adresy (dokumenty) užitě pro tuto práci (a cit. v poznámkách pod čarou):

<http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1988/UKpga_19880048_en_1.htm>

<<http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/185.htm>>

<http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/cerna-kronika/vydirali-tvurce-filmu-bathory-dostali-podminku_32192.html>

<http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/lovci-piratu-zacali-slidit-i-po-malych-rybach_53139.html>

<<http://www.lupa.cz/clanky/pripad-kinorip>>

a server – www.war-forum.net, server – www.warforum.cz, server – www.rapidshare.com, server – www.interpol.int, server – www.europol.europa.eu a server – www.cpuofilm.cz

E. Zdroje ostatní (judikatura a elektronické ostatní zdroje)

Důvodová zpráva Vlády ČR k Zákonu č. 121/2000 Sb. ze dne 15. 11. 1999, in *ASPI* (ASPI ID): LIT14010CZ

KUCHTA, J. *Trestní zákon. Komentář k § 1*. In *ASPI* (ASPI ID): LIT16747CZ

Rozhodnutí Ústavního soudu ČR - I. ÚS 69/06. In *ASPI* (ASPI ID): JUD34593CZ

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - Rt 9/1997 Sb. rozh. a stan.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - Rt 2 Tzn 46/96. In *ASPI* (ASPI ID): JUD7292CZ

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR - sp. zn. 3 Tz 131/98. In *ASPI* (ASPI ID): JUD21567CZ

Usnesení Nejvyššího soudu ČR - sp. zn. 5 Tdo 1254/2005. In *ASPI* (ASPI ID): JUD33757CZ

Usnesení Nejvyššího soudu ČR - sp. zn. 6 Tdo 986/2002. In *ASPI* (ASPI ID): JUD26463CZ

Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni - sp. zn. 7 To 286/94. In *ASPI* (ASPI ID): JUD13242CZ

Rozhodnutí Městského soudu v Praze - sp. zn. Rc 7 C 138/89. In *ASPI* (ASPI ID): JUD6815CZ